

Vojislav Sekelj

**UZMI
DODAJ**

zkrvn.org.rs

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Handwritten text, possibly a name or date, appearing as "H. K. 18-19".

Vojislav Sekelj

**UZMI
DODAJ**

**UZMI
DODAJ**

POETSKA DRAMA

SUBOTICA, 2022

zkh.org.rs

Nakladnik

*HRVATSKI KULTURNI CENTAR
"BUNJEVAČKO KOLO"
ORGANIZACIJSKI ODBOR "DUŽIJANCA",
SUBOTICA*

Glavni urednik

LAZO VOJNIĆ HAJDUK

*Biblioteka „ŽIG“
Knjiga 5.*

Vojislav Sekelj

UZMI DODAJ

POETSKA DRAMA

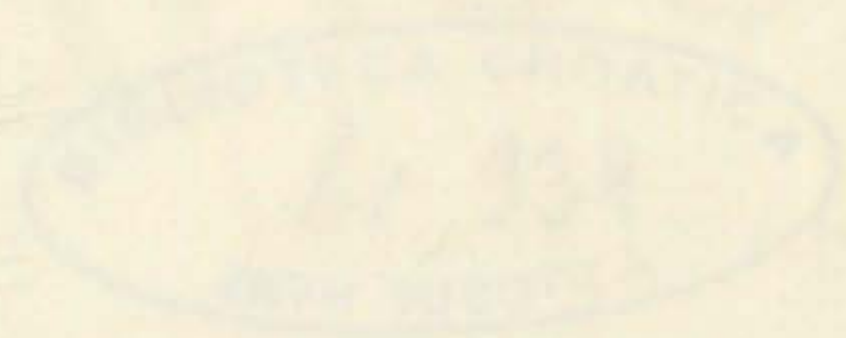
SUBOTICA, 2002.

zkvh.org.rs

Predgovor

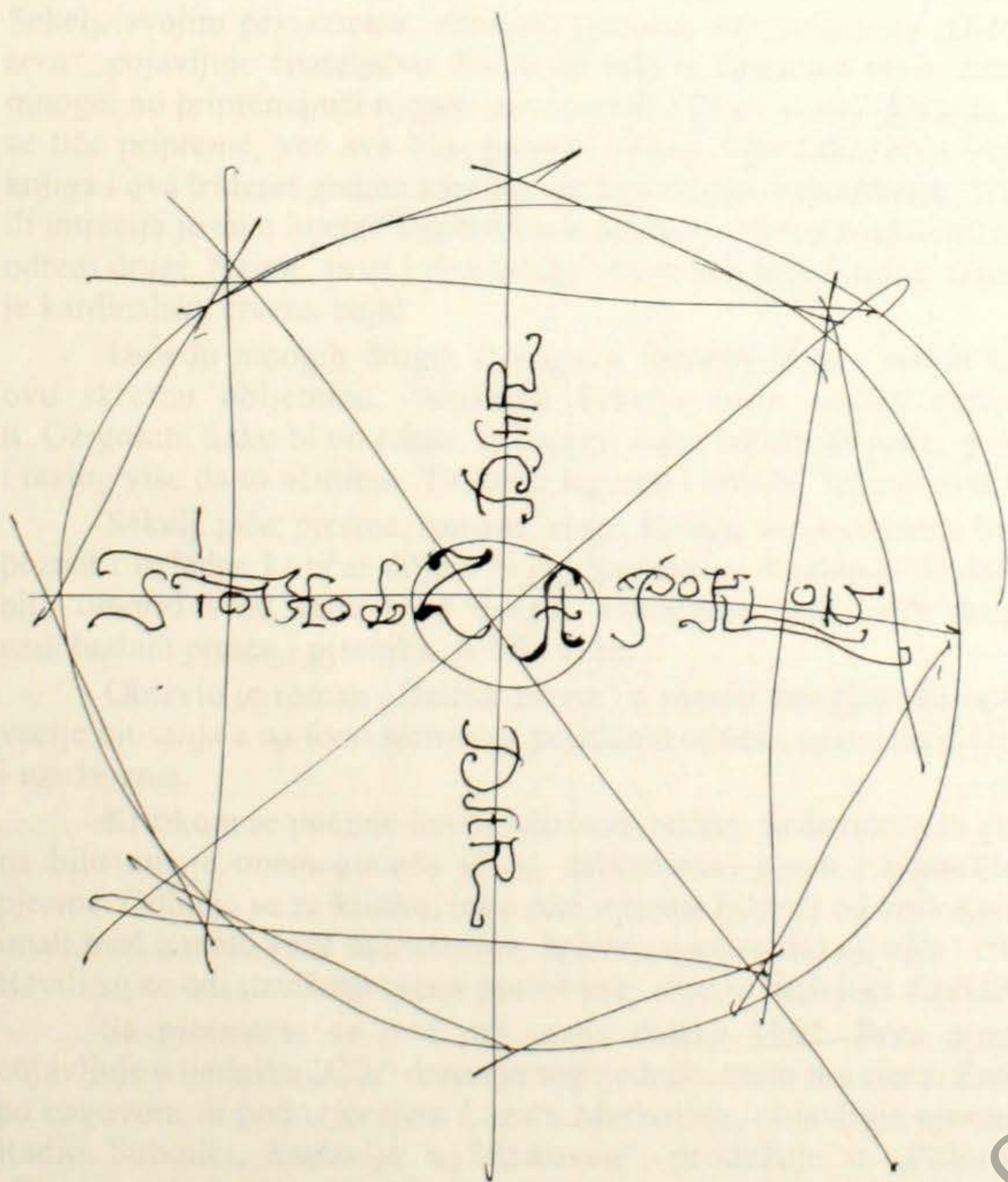

Ms. C. i

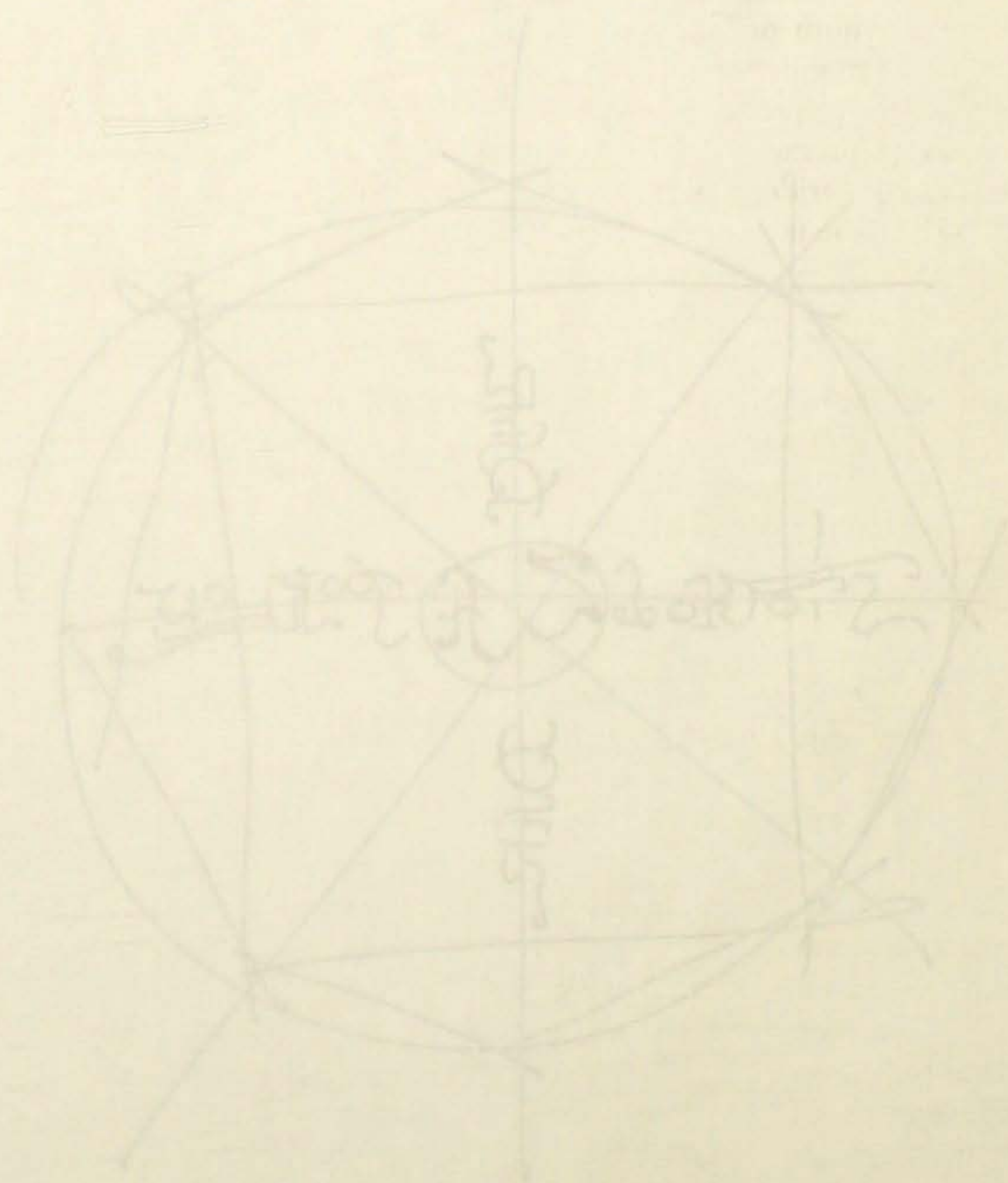

1574

Predgovor

Periphrasis

Uskoro, za nekoliko mjeseci, biti će 30 godina, kako se Vojislav Sekelj, svojim prvijencem, zbirkom pjesama naslovljenom „Djetinjstvo“, pojavljuje čitateljstvu. Sama po sebi ta činjenica ne bi značila mnogo, no pripremajući njegov novi roman „Uzmi-dodaj“ kada je, što se tiče pripreme, već sve bilo gotovo, vidjeli smo kako prva Vojina knjiga i ova trideset godina kasnije, po koloritu korespondiraju. Slučaj ili intuiција je tako htjela? Simbolika je prisutna. Njeno znakovlje neka odredi drugi. Naime, prva i ova knjiga imaju istu boju korica. Osnova je kardinalska crvena boja!

Između mnogih drugih razloga, a nametnula se i misao kako ovu skromu obljetnicu, Vojislava Sekelja treba nečim obilježiti. Ožigosati, kako bi on rekao. A knjiga, nova knjiga, je pravi povod i razlog više da to učinimo. To ćemo sigurno i učiniti! Učinili smo.

Sekelj, piše: pjesme, romane, eseje, kritike, svojevremeno bio je poznat i ugledan kritičar diljem bivše Jugosavije. Kritizirao je dok se nije umorio i od sebe i od drugih. Ponajprije ipak onih drugih, nadobudnih pisaca i pjesnika. A bilo ih je.

Objavio je roman „Daleka zvona“ u maniri krležijanske opservacije bitisanja a na fonu sartrovog poimanja odnosa egzistencijalizma i marksizma.

Kritikom se počinje baviti zakonom nužde. Sedamdesetih godina bilo mu je onemogućeno (čitaj, zabranjeno) pisati i objavljivati pjesme. Odlučio se za kritiku, jer u ono vrijeme bježeći od onih koji su imali moć a malo veze sa kulturom, kritiku je jedva tko od njih i čitao. Bavili su se oni uzvišeno nižim poslovima, slijepo slušajući direktive.

Sa pjesmama se prvi put javlja daleke 1967. Prvu pjesmu objavljuje u tjedniku „Čik“ danas se tog tjednika malo tko sjeća. Zatim, po nagovoru ili pod utjecajem Lazara Merkovića, objavljuje pjesme u Radio Subotici, nastavlja u „Rukoveti“, produžuje u „Poljima“, „Savremeniku“, „Reviji“, „Oku“, „Književnosti“, „Subotičkim novina-

ma“, „Subotičkoj Danici“, „Klasju naših ravni“, „Republiki“, Hrvatskom radiju, tada Radio Zagreb, „Üzenetu“, „Hidu“, „Sada“ i po drugim listovima i časopisima.

Prevođen je na mađarski, njemački, slovenački, rumunjski, slovački, makedonski, albanski, engleski, francuski...

Član je Društva književnika Vojvodine i Društva hrvatskih književnika.

Jedno vrijeme dopisnik je „Hine“ i „Radio Zagreba“.

Kako je ova knjiga nastajala? Koliko znam teško i mučno. Dugo se Vojislav Sekelj lomio i uporno tragao, za novim iskazom, tražeći prije svega formu da se jedan sputani senzibilitet neposredno a spontano, stvaralački iskaže. I našao je jedinstvenu formu, u nas novu, iskazujući ne samo nervozni senzibilitet pojedinca, već, i možda prije svega, dramatiku doba, bolest vremena, promašenost i nemoć generacije kojoj pripadaju junaci romana. Iskazuje napose nesnalaženje i osupnutost intelektualca koji gubi osjećaj pripadnosti, bilo komu i čemu, i to na kraju milenija. Odlučio se tako Sekelj, hrabro, inventivno i kreativno za trojedinu formu, pokazajući da se roman može pisati u stihu, dinamičnim ritmom sa dramaturškim nabojem punim metafora, slika, aludirajući kroz njih na zajedničku nevolju koja nas je snašla.

Vojislav Sekelj nije pisac koji bi se mogao pohvaliti velikim brojem knjiga. Posljednja je izišla prije deset godina, nosi naslov „Rič fali“ pisana štokavsko-ikavskim narječjem bunjevačkih Hrvata iz sjeverne Bačke. Pjesmu koju rado recitira i jedino, od svih njegovih pjesama zna naizust, jeste pjesma iz spomenute zbirke:

„Poplašen vitar“

Ni gornjak

ni dolnjak

kroz odžak

salaša mog

više ne

duše.

Od toga vremena Sekelj „rič po rič“ žureći se polako bez vidljivog opterećenja piše knjigu poezije-roman-dramu. U međuvremenu, neštedimice se troši pišući tekstove za novine, kritizirajući bez pardona, ljude, pojave i stvari oko njege i u njemu, koji su zagadili i obezglavili život nam. Možda ti njegovi novinarski tekstovi zaslužuju da se objelodane u novoj knjizi, kao upečatljiv dokument duhovnog, moralnog, i kulturnog posrnuća društva i pojedinca.

Na književno-stvaralačkom polju u Bačkoj, kod bačkih Hrvata pojavljuje se knjiga, zrelo umjetničko djelo, koje će siguran sam obogatiti i zadužiti kulturnu baštinu Hrvata- Bunjevaca, i ne samo njihovu. Kulturna javnost dobila je na *dar-poklon* djelo koje na stol kulture, a u cilju jednog sadržajnijeg, bogatijeg i punijeg življenja, podastire Vojislav Sekelj, i tako on nesebično, svesrdno ukazuje da u sublimiranom stvaralaštvu Hrvati-Bunjevci utemeljuju kontinuitet svog postojanja.

nja na ovim prostorima, potvrđujući na ovaj način, ne samo moć i plodnost „žuljeva“ već i snagu duha, svedočeći tako da su oni bili i jesu bitan čimbenik u ovoj višenacionaloj sredini, gdje stoljećima bivaju i djelaju, obogaćujući i oplemenjuj mozaički krajolik grada na sjeveru Bačke, okružen rasutim salašima.

Prije nekoliko godina Vojislav Sekelj pokrenuo je subotički dvotjednik „Žig“ a u okviru njega i ediciju „Žiga“ čiji je bio i glavni urednik. U ediciji su tiskane četiri zapažene knjige.

Kako je nakladnička djelatnost u nas bačkih Hrvata već duže vrijeme gotovo onemogućena želja mi je bila da se prihvatim i pored izuzetno teške financijske situacije uopće, a pogotovo u kulturi, tiskanja ove osebujne knjige. Recenzije nedvosmisleno potvrđuju njenu vrijednost i opravdanost ovog poduhvata.

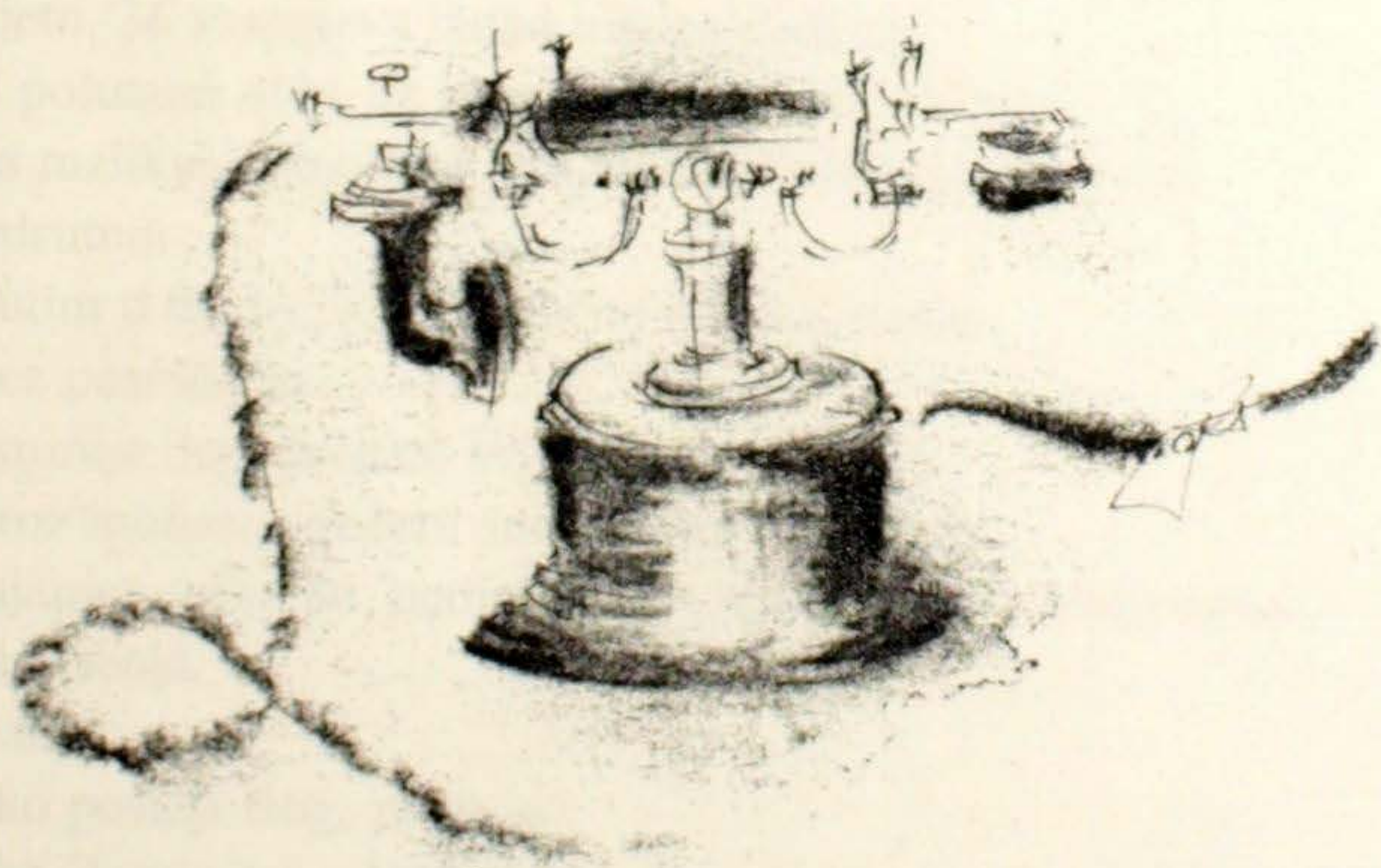
Opredjelili smo se tiskati je u ediciji „Žig“ kako bi sačuvali kontinuitet već inicirane naklade i na taj način stvorili preduvjete za ostvarivanje zajedničke nakladničke djelatnosti, kada za to dođe vrijeme. Razumljivo, ali smo isto tako i svijesni, da bez sustavnijeg i serioznijeg pristupa nakladi, naš kulturni i duhovni integritet na ovim prostorima biti će ugrožen ali ovoga puta iznutra.

Pisana riječ je pisana riječ. A riječ, jezik, zbiljski jeste kuća bića, trag, koji ima svoj pravac i smijer, objedinjujući prošlo, buduće i sadašnje vrijeme.

Salaši, polako nestaju, ti biseri i otoci ravnice, knjige i slični poduhvati na polju kulture, su zrnevlje koje obećava i ostavlja duboku uzoranu brazdu svjedočenja, kako o nama, tako i o drugima, a napose to su oslonci za one koji dolaze. Između ostalog i na ovaj način (onima koji dolaze) oduzimamo im razlog da nas se stide, a vremena iza nas su bila smutna, teška. Sveobuhvatno prošlo stoljeće nije stvaralo čovjeka punine već sebičnog, površnog praznog čovjeka, koji ne razumije prave vrijednosti i djeluje zbunjeno. Tu smutnost pokušava Vojislav Sekelj svojom knjigom umiriti, uliti novu nadu, i naznačiti poglavlje za življenje života.

Lazo Vojnić Hajduk

Poglavlje prvo

Telefon

Brojim!
Umjesto molitve brojim.
Brojanje kao i molitva umiruje. Izbavljuje.
Ostvaruje jedinstvo s univerzumom.
Poslijepodne.
Ljeto, 36 stupnjeva iznad ništice. Celzija.
U polutami sobe uz zatvorene žaluzine, brojim.
Za razliku od molitve, brojanje doživljavam potpuno.
Odsutno.
Ćutim u brojanju beskonačno ništavilo sebe.
Bez posrednika.
Umiruje, kao propast svijeta.
Kroz molitvu suočeni smo s grijehom,
kajanjem, djelom, nedjelom, praznom nadom, mučninom
odrješenja.
Ipak?
Ako postoji Bog, zašto ja?
Ako Boga nema, čemu ja?!
Stapam se u brojanju: 1, 2, 3...32, 33!
Ritmom otkucaja srca.
Zamjećujem, nesvjesno, obično brojim do 33, i unazad,
do ništice.
Poput krunice.

Nalazim u tome intelektualnu, duhovnu i tjelesnu sintezu.
Prije plijesni sna.
Negaciju fatalnog kretanja prema
jedinoj i vječno neponovljivoj smrti.
Božansko jedinstvo kozmosa, čovjeka, broja, bez Boga.
U simboli broja 33 pipam tragove mira, reda i spasa.
Radio. Vijesti.
Uzimam, oprezno, žlicom brojeve.
Tonem polako u poslijepodnevni drijemež.
Drijemež, špricer između jave i sna. Osvježenje.
Šesnaest sati. Hrvatski radio. Vijesti.
Brojim uporno, očni kapci otežali zatvaraju
tek začetu savjest čovječanstva u odlasku.
Kroz koprenu vidim,
radio vijesti; vidim,
nakon muzičke zavjese, očima čujem.
Okrećem se na drugu stranu, porebarke,
lijeno, ljepljivo, znojavo, nikako.
Navlačim plahtu preko glave.
Misao od misli skrivam, sklanjam, čujem.
Gubim se na 29...30, trrrrrrii....
Eterizirano u prazninu padam u, uuuuuuu... San.
Telefon!!
Netko se usudio, drznuo,
sparnog lipanjskog poslijepodneva bez štovanja sna,
zvonjavom probiti, ud ida.
Uvlačim se u sebe.
Dok uporno, bolesno netko kiruški,
tupim skalpelom probada sukrvicu sna.
Netko zvoni, a nebo nije.
Zvoni.
Ponovo brojim, agresivnije, nemilosrdnije. Brže.
Zvonjava prestaje.
Mogu reći: onda mogao znati nisam,
ono što sada znam, i ponoviti mogu,
reći mogu: ovako je počelo.
Drijemež nožem zvuka drsko presječena ispari

u sparinu ljeta, te visi okačena u kutu zamračene sobe,
uhvaćena u paučini,
čuči u meni broj nad brojevima. Nula!
Svrbi, stenje, grebe, boli.
I dalje hrčemo, Europa drijema. Svijet spava,
samo smo mi blesavo bolesno budni,
a netko u nevrijeme želi telefonirati.
Zove. Muzika se rasula.
Vremena imam za njega, za sebe.
Tko je mogao znati,
da će kroz „Politikinu” rubriku,
„Odjeci i reagovanja”,
početi „gradnja” starijih gradova.
Razbuđen, ljut, pokušavam 1, 2, 3,...ne ide.
Nije vrijeme. Možda djeca?
Ne, u ovo doba, ne u ovo vrijeme, ne kroz ovaj prostor.
Prevrćem se, okrećem, vrtim u sebi
pračorbu nemoći, koju nikom za zajutak ne želim.
Objašnjavam stanje, ne tekstom već brojem.
U početku broj bijaše.
I tekst bijaše u broju.
Tekst rodi riječ.
Riječ rodi zbrku.
Zbrka rodi pjesmu,
Pjesma rodi ...
Na 36 stupnjeva u hladu.
Uostalom kome i zašto?
Dovoljno je ponoviti:
učinilo mi se ovoga puta,
da netko ponovno, u vrijeme kada
vrijeme za telefon nije
ponovno želi ponoviti ponovno.
Ne ustajem.
Mislim, bar mislim da mislim na 36 stupnjeva.
Lakše je, u sebi glupo nesuvislo podvikujem,
kao kum u svatovima zolja: podvikujem:
bio član SK. Bio!

Zvonjenje ne prestaje.
Zvrnda u primozgu mozga, zvrnda,
u krvi povišeni tlak krugove riše.
Osluškujem. Čekam.
Becketa čitam, s drugog kraja žice.
Oklijevam. Ne reagiram.
Nervozom natapam znojavo tijelo.
Kroz prorijeđenu kosu, provlačim prste. Ljepljivo, gadljivo,
približavam se korakom,
spravi se približavam,
s mržnjom bez poštapanja,
se približavam.
Zastajem pored nje.
Pored giljotine za živčano mučenje,
stajem.
Pod tuš želim.
Voda, mlaz vode, ulijeva opojnu svježinu.
Odlazim u kadu, pod tuš. Toplo, hladno, toplo, hladno.
Parno, neparno. Lijevo, desno. Sijeno, slama.
Sve je broj.
Ponovno telefon.
Mokar, nag, s ubrusom oko bedara,
spravi hitam, vičem:
Haalo!
Čujem; - Dobar dan -
- Kao testera režim - izvolite, kažem,
ponašam se kao konobar, što izvolite!?
Trebao bi po bontonu poslati u ...
ipak uljudno čekam.
Čujem disanje, dahtanje, možda škrgut,
onda duboki glas.
Oprostite, da li je to stan gospodina Sekelja?
Niz vlažu hrptenicu srsci u slalomu: nije otpovrnem.
Nije, kako nije, nemoguće, broj 20...
Zbunjeno će kroz drot on.
Broj jeste, stan nije, ovo je kuća, roditeljska kuća, sada
već vičem.

Dobro, kuća, stan, svejedno, mirno će glas,
nekome u ovo vrijeme je i šatora krilo spas.
Trebam gospodina Sekelja, u membranu će on.
Na vezi, opušteno u telefon školjke prospem.
Kašljanje, iskašljavanje u znak početka.
Želio bi govoriti s Vama, čujem.
Govorite, već govorite, dodajem pobogu u
vrućinu ovu u doba ovo mučite svijet,
konačno o čemu u pola pet govoriti.
Čujte, prekine i nastavlja:
Čitao jesam, ne bi se moglo reći da nisam,
čitao ono što jesam.
Čitao tekstove Vaše, jesam,
Želim reći, dopalo se meni to.
Čovječe, vičem, sklizne,
niz bedro ubrus, sklizne, preklopivši:
i meni se neke u prolazu žene dopadaju,
ali ne bih mogao na 36 u hladu u ovo vrijeme
ograničen biti i zvrndanjem gnjaviti,
što mi se nešto dopada, ne mogu u pola pet,
reći što želim reći, razumijete.
Ne! energično će s druge strane on.
I slušalicu sa mikrofonom
u zglobov školjke spusti, baci, utopi.
Zurim u telefon.
Rezignirano ubrus s poda podižem,
brišem suho tijelo.
Odlazim.
Brojim. Čekam.

Poglavlje drugo

Halo

Nasiljem prikraćeno poslijepodneвно plandovanje i
otkačen drijemež pretvaram u priču.
Tražim smislenu kopču jabuke i
prodornog zvuka zvona telefona.
Zamišljam davno ljeto,
vidim Newtona Sir Isaka
kako se odmara u sjeni krošnje.
Zrele jabuke mimogred, bez vidnijih posljedica,
zlobnici bi rekli bez uzroka, iz dosade puke padaju.
U polusnu kroz silaženje jabuke,
Sir otkriva zakon gravitacije.
Uzajamno privlačenje mase s kvadratom rastojanja,
opada i mijenja svjetonazor civilizacije.
Istina, zrele jabuke padaju i prije i poslije otkrića,
prema središtu zemljine teže.
Pjesnici bi opjevali, na dolje.
Prema grijehu. Istočnom.
No, svijet je još uvijek postavljen nataraške.
Pitam.
Što to skriveno čuči u dubini rupe čovjeka,
te koči emanaciju duha i ne može dalje,
i koje su mučnine potrebne da se nešto otkrije pa,
uzvikne:

„Kralj je gol!”

Ostaje tajna obećanja mogućeg Čovjeka u smjeru Spasa.

Bijeg od Apsoluta, tiranija usirenog znanja.

Surutka mariniranog mozga.

„Politika”

Telefonski poziv u nevrijeme,

recimo od - do ili poslije 22 sata,

bez prijeke potrebe da se „nešto” kaže,

pojave su pune nervoze, rađaju postdrijemežnu tjeskobu,

znak skorojevićevskog mobil bontona ili

nedostatak dječije sobice, već kako vam drago.

Višak suviška.

Ipak, poslije poziva čovjeka s druge strane žice i

šugavom potrebom za priopćenje,

kako je to što je pročitao, dopadljivo,

i srditim prekidanjem veze,

stvaram djelo.

Radno, nazovimo, poemu - roman.

UZMI – DODAJ.

Čin neoprezan, nadasve ljudski, prethodi Isakovo

genijalnosti,

ispjevanu infinitezimalnim strahom.

Nevjerne podsjetimo:

rukou ubrana jabuka,

skriva zakon moralne ravnoteže

muškarca i žene.

Griješ sazrio još nije.

Čuči u ruci Adama,

kao zalog pobjede života nad smrću.

Gravitacija, poznata iz iskustva pokoljenja

i prije Isaka, postoji i djeluje.

Izmišljena i u poetskoj formi zakona data nije.

O tome se pišu knjige.

Nepotrebne i suvišne piramide knjiga.

Pišu se, dakako.

Duh se troši, ne da bi otkrio mračnu stranu čovjeka,

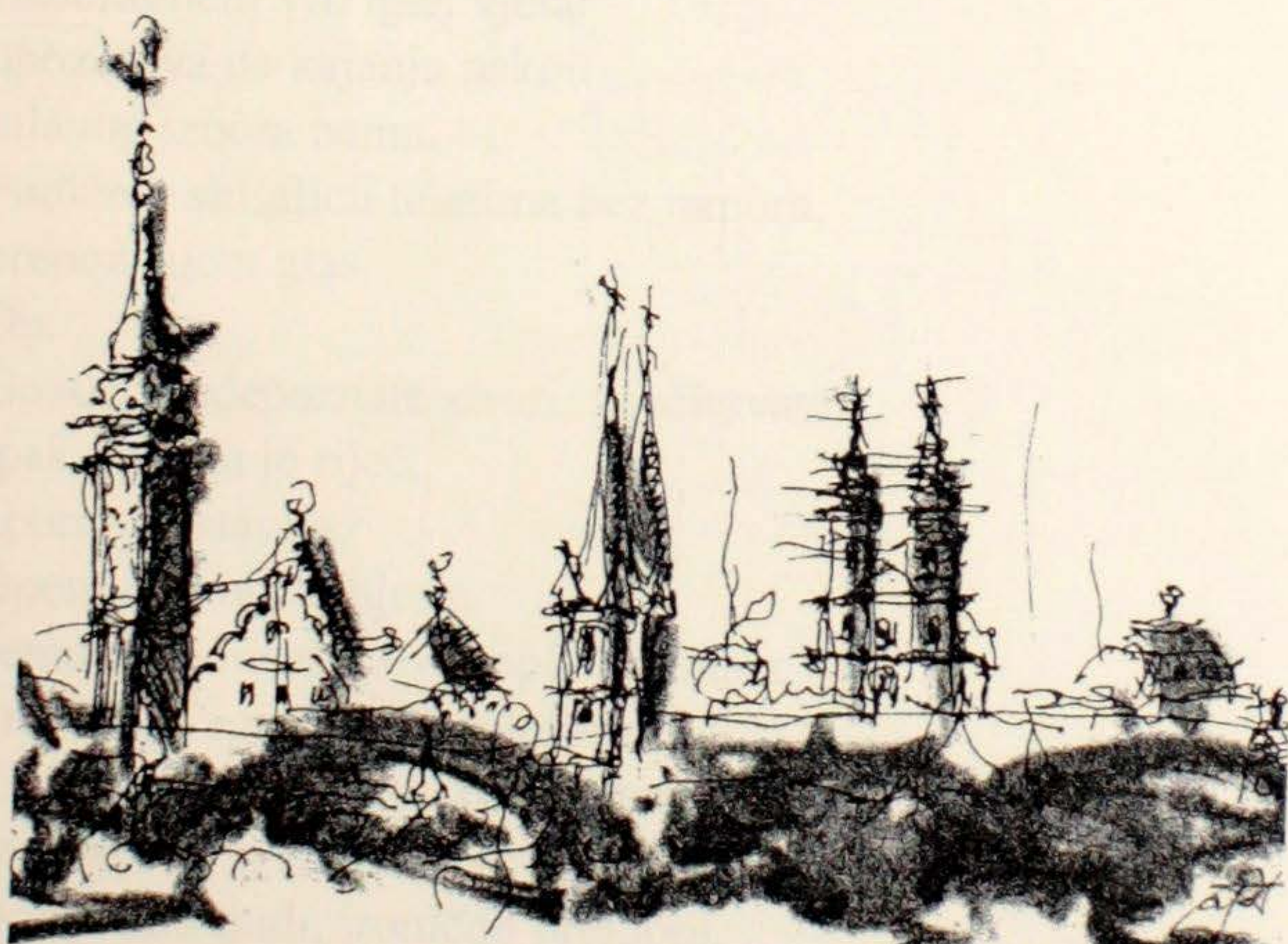
već da bi onemogućio neznanje.

Neznanje u bilo kojem obliku kondenzirane jabuke.
Naivnih, pospanih i nevjernih nikada dosta.
Kasnije, dolaze budniji tumači.
Trezveni. Učeniji.
Školovani ljudi, znaju što se ispod
krvave skrame riječi skriva.
Ćute tekst.
Čeprkaju stoljećima, danima pišu traktate,
disertacije rišu,
da bi stvorili Riječ, jednu. Sveobuhvatnu.
Riječ labirint.
Samo kako reći riječ da se ništa ne kaže, da ništa ne
označava?
Istina, tu i tamo bljesnu munje inspiracije. Ali...?
Naredna tri dana očekujem telefonski poziv. Čekam.
Trzam se na zvuk telefona.
Ništa. Negativno ništa. Poziva je bilo...Ne.
Iščitavajući rukopis bježeći od moguće poruke djela,
stvaranog diktaturom srca, bez tiranije razuma,
poslije Galilea, prije Descartesa, o Koperniku ovoga
puta ne,
znači govoriti o Einsteinu, o masi i brzini svjetlosti,
na koncu stoljeća,
govoriti o energiji i duhu,
mnogo kasnije, snagom poruke jabuke,
dotaći usnule tajne smisla.
Naći suštinu lijeta muhe u mraku,
doskočiti pjesmom svrsi dosadnog zujanja.
Objelodaniti tajnu postojanja, postojećeg.
Obilazim porukom, buduće zabune čitatelja.
Moguća nevješta tumačenja, izbjegavam nesporazume,
prije svega i konačno nakon svega.
Jedna od bezbroj poruka mogla bi se kriti u pitanju:
Poslije svakoga rata, prevrata, revolucija,
pijanstva i unakrsnog dizanja nogu
u plesu parenja u obličju:
što učiniti sa svojim herojima, revolverašima,

profesionalnim rodoljupcima,
bogaljima, zavodnicima, mrtvacima...? Što?
Što s političarima, tim, svijetlim pjesnicima mraka?
Što?
Odgovora nema.
Otoci pusti.
Trećega dana konačno telefon.
Nastojim reći:
ni jedno Djelo,
bilo u papiru, oblutku suze, u dodiru ruku pri prolaznom
susretu,
ili, noti što boju ćuti, žicu vabi, dok bronca o broncu
bronca,
ne treba razumjeti do kraja i bez ostatka.
Ne ispiti dušu stvari do dna.
Ni šilom u pitanje prodrijeti.
Što je graditelj (tvorac) djelom htio?
Ništa.
Jedno moćno ništa.
Pokušao je samo postojeću puninu ničim oplemeniti.
Nastojeći malenima govoriti na iglene uši. Ništa.
Ne filozofski ništa, već ontološki, tvorac djelom
Stvara, ništa,
znajući, da ni on ni djelo ne postoje u konačnom obliku.
Nevolja je što ni ništa ne postoji.
Postoji uvijek nešto, kroz ništa.
I ništa u nečemu, izazov stvaranja je.
Treba čitati. Slušati, strpljenja imati. Gledati.
Taktilno čitati.
Na koncu, cijeli je problem u jabuci.
Oćutati svrab djela iznutra,
u njegovomu skrovitomu nastajanju.
U broju biti riječ.
U riječi broj.
Telefon.
Halo. Ponavljam halo.

Pogled na ...

Poglavlje treće

Hôtel de la ville

Ferdinand S. J. J. J.
194

Pubotica

Očekujem ponovno približavanje
onoga što se kreće
dodaje uzima.
Predodžba mutna.
Zaboravljeni vrh igle, vjetar
upozorava da kajanja nakon
kilavog izbora nema.
Podižem slušalicu telefona bez napora,
prepoznajem glas.
On.
Govori, općepoznate stvari, spočitavam.
Ipak o vama je riječ,
uporno nastavlja.
Opetujem: opća mjesta,
čemu dosadivati u ova topla vremena.
Prekinimo igru gluhih telefona,
Kao ljudi... zastajem, predlažem,
ne znam da li želim ili ne želim?
Dobro kao ljudi, ironično preklopi,
benovalentno nadodajući:
u svakom slučaju zvat ću ponovno.
Razumijete, ponovno, kao ljudi, pridodaje.
Prekinuvši vezu.

Stojim pored telefona bijesan,
grokćući mikrofону u bradu:
što hoće i tko je zapravo on?
Lice izobličavam u blesavost,
donja vilica otrombolji,
nemoćnim, nezaposlenim rukama u luli tražim spas.
Kljukam kao gusku duhanom lulu. Teatralno.
Ponovno zvono.
Čekam. Zdvajam.
Kažem, halo! Povišeno.
Vrh igle upozorava, prijeti, opominje.
Možda je ovo igra, počinje on, igra, no,
za mene dosadivati drugima svrha je života,
smisla lišena.
Manijak, procijedim preko lule, pučkajući dim,
šireći sladunjavi vonj duhana, sheryja oko sebe.
Manijak, ne, mirno će,
remek djelo, moglo bi se prija reći.
Čujte i strpljivo dopustite
da pjesme pročitam dvije.
Čije?
Vaše.
Jednu, inzistiram u hipu bezraložno.
Jednu, jednu, dobro jednu. Produži:
„Rukovet” broj 1-2 godina 1992., stranica 53.
Ne sjećam se.
Čujte.

Vukovar

*Poslije toliko žrtava
nakon svih razaranja
očaj je moja domovina.*

Znojim se.
Zaustavljam dah, osjećam bolest.
Panonsku, morsku, bačku.

Šutim.
Šutimo.
Čujem disanje.
Njegovo disanje kroz kožu telefona,
preko žice sličići dahtanju kornjače.
Konačno, bojažljivo promucam.
I, iii.. iii!
Odgovor oštar.
I!?
Dok je u mojem mucavom „I” bilo zbunjenog straha,
u njegovom „I” čutio se prijezir, očaj, sud.
Prekida šutnju: čujte još jednu.
Moju? Kao metla mudro pitam.
Vašu, uvređeno, Vašu, nego čiju,
o Vama je riječ, preklopi, čita.

Subotica u proljeće 1991.

*Okrenem se pažljivo, nježno
samo da bih nekome rekao
nisam to više ja.
uzalud*

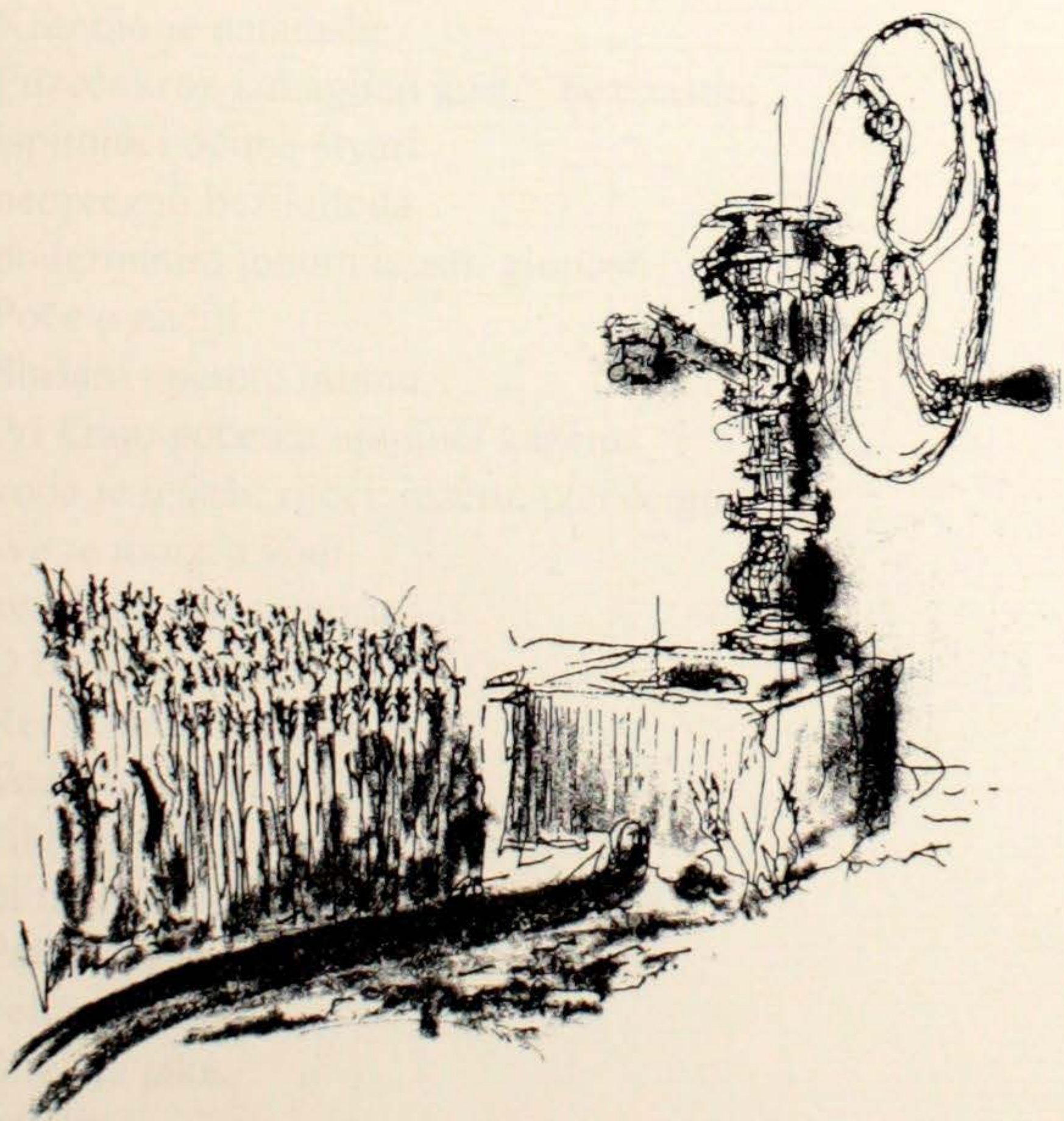
Poslije stanke kraće, započet će:
Razumjete, shvaćate, pojmite;
što ste napisali?
Optužujete? Zapitam kao rijeka poslije poplave,
kada se sramežljivo povlači.
Ne, pitam?
I ponovno ovoga puta, učini mi se, nježno
prekine vezu.
Uvlačim se u zgaslu lulu.
Napaljujem ponovno.
U knjižnici, pod krevetom, u ormanu, dolafu,
burlam živčano, tražim nervozno „Rukovet”.
Čepkam po knjigama bezuspješno,
zovem urednika „Rukoveti” Boška Krstića; ništa.

Prljavštinom nekom tuđom ispijen,
umorno odlazim pod tuš.
Tuširanje dugo. Hladno. Toplo.
Parno, neparno, brojim 20, 21, 22... tropa.
Nema više poslijepodnevnog mira.
Deodorant mučnine opija.
Vrhom igle u primozgu šijem krpice života.
Krparu života.

Priglasenje

Poglavlje četrto

Sve je more u vodi

Susret je naš treći.
Ovoga puta uz pomagala razna,
doskočice plitke.
Krenulo je nataraške.
Puzeći kroz izmaglicu gustu, bez zaštite,
ispitujući očima stvari
neoprezno bez kutona
podgrijanim tonom izusti, gluposti.
Poče o naciji.
Slušam operetu mutnu.
Pri kraju početka umujući kažem:
voda je u čaši, rijeci, jezeru, pamćenju,
sve je more u vodi
sva voda nije u moru.
O barama ne bih.
Reci, zamolbeno on će:
Voda, voda, da li je voda,
više ugrožena u moru
ili more u vodi?
Palim cigaretu, petu,
velim ne mogu.
Slika je jaka,
bez linija i boja,

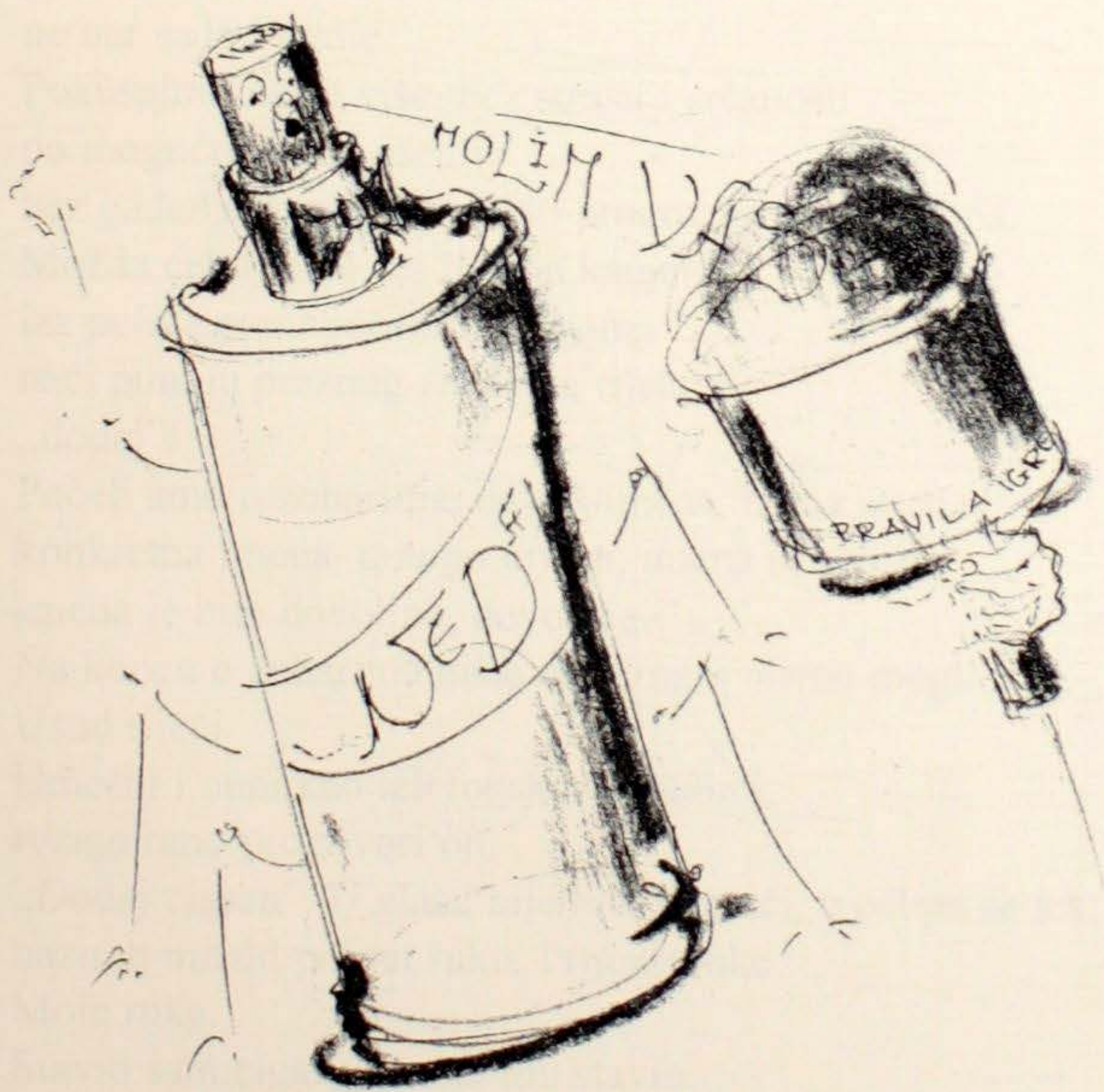
a knjige pri ruci nisu,
ipak vrijedi pokušati.
Pokušavam brojevima.
Poslije zatišja, reći će:
Stvar je dobra,
samo što je tu voda, što more?
Gdje je i nacija?
Vraški dobra, dometnu,
zgodimice druge.
Dobra! Do srži dobra, ponovit će,
ali gdje sam ja tu, gdje smo mi?
Tko mi? upitam iznebuha.
Mi, mi veslači galije tuđe.
Toga dana o naciji, nacionalizmu, nismo.
Nismo.

Pogled na jezero

Poglavlje peto

O žoharima

Ne danas. Molim Vas večeras ne,
o politici, političarima, ratnim
profiterima, ne o nacionalizmu,
ne bar sada i ovdje.

Pokušajmo nešto više, bez strasti i srčanosti
po mogućnosti uzvišenije
bez gađenja, mržnje i zavisti progovoriti o žoharima.
Možda ćemo tako iza badnja kamenja,
iza polica prenapučenih knjigama
naći puninu praznog značenja riječi:
„dodaj”!

Počeli smo o žoharima, davali imena, razna imena,
konkretna imena, mnogo imena, imena iz novina.
Imena je bilo dovoljno, dovoljno...

Na koncu o žoharima ništa nepoznato nismo mogli reći.
Usud riječi.

Umorni i puni kao telefonski imenobroj,
rezignirano progovori on:

„Dodaj cigaru”. U glasu nije bilo nemoći, u očima se tek,
nazirao mitski pokret ruku. Prijezir ruke.
Moje ruke.

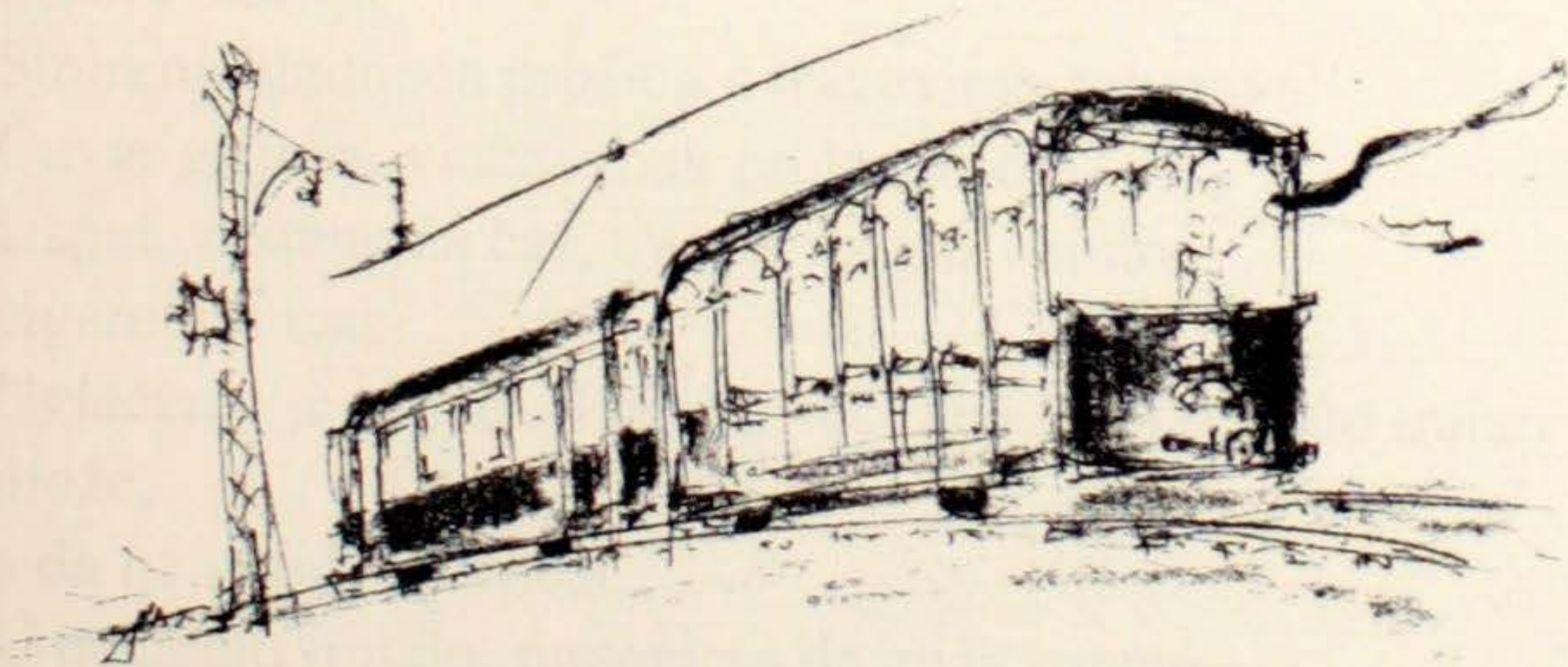
Stavio sam cigaru, u usta mu stavio.

Dim je uvlačio polako, iskonskim strpljenjem, uživajući,

pazeći da kolotovima dima ne povrijedi
iskazanu prazninu.
Ćutim da me prezire. Nije boljelo. NIJE! Nije ni godilo.
Nije.
U njegovim očima bilo je viška gordosti
za budući život neki,
i dovoljno kajanja iz natrulina skore prošlosti.
Kasnije, mnogo kasnije, radeći na rukopisu,
shvatih da njegov prijezir, nadolazi iz mene.
Nalazio je da ga žalim.
Nisam žalio, ili nisam osjećao okus žaljenja.
U početku bila je to igra. Pravila igre poznavao nisam.
Niti smisao postojanja.
Razlika za literaturu neznatna,
otkrivao je sličnost u sličnima.
Život o tomu i onako ne vodi računa.

...وہ کی (س)و...

Poglavlje šesto

Tramvaj

Uzeo sam, koju je bećarski držao u budžaku usana,
cigaretu.
U pepeljari pepeo smirio. Truli znoj pepela.
Mislim, reče, usredsređen na žar cigarete u protezi,
mislim, ponovi,
da u početku ipak dim bijaše. Magla riječi došla je poslije,
nastavljajući,
ne skidajući pogled s cigarete: fino othranjen pepeo, pun
obrta i slučaja.
Smirena hladnoća prošlog s tragovima zaborava.
Čuvar grijeha, vlažni znak prolaznosti.
Usput, zastane za čas, tražeći da mu vratim
cigaretu u usta.
Uvlačenje je trajalo. Trajalo, već onako kako nešto trajati
može,
a da ne dotiče vječnost.
U trpljenju trajalo, ramenima da znak - uzmi.
Uzeo sam cigaru.
Magla je došla mnogo kasnije, ponovi i produži,
u svakom slučaju nakon pramagline.
Prije nego što su vrijedni i mudri Subotičani
shvatili simboliku tramvaja.
Potezom ruku nestalo je marljivih tramvaja s naših ulica!

Ruke bez duše, obezglaviše sokake naše.
 Lice, gornja usna, mu se iskrivi u neprirodan luk,
 u grimasu, grč, zatvorio oči, uvuče se dublje u stolicu za
 ljuljanje.
 Na svaki misaoni dodir riječi - ruka - koja izgovorena
 nije,
 upijao je sebe.
 Gubio kontrolu, bivao nervozniji.
 Možda, tko bi to poslije
 svega mogao znati, pogotovu danas i nakon svega,
 da je ipak sve počelo s tramvajima.
 Bar u meni, nadoda, tražeći očima ponovno cigaretu.
 I danas plimom, osekom bola, prisjećam se valova.
 Čitava metafizika ženskih oblina,
 živo se njišu u primozgu,
 i poput zardana klina truju svijest.
 Bokovi, bedra ... Uzmi cigaretu.
 Uzeo sam dopušenu cigaretu.
 Ugasio je.
 Čuteći pod prstima vlagu ovlažena filtera.
 Ne usana.
 Stajala je u haljini od tila,
 u otvorenom ljetnjem, tramvaju za Palić.
 Govorio je zavaljen u stolici za ljuljanje, više za sebe.
 Prsti, prst vjetra,
 drsko se pripijaju, razapeto platno, napijao se tijelom,
 ocrtavajući imaginarni trokut,
 muškom gležnju bez zgloba, drag.
 Hoću reći, bermudsko poznato žensko nešto.
 Time je počelo, preklopi povišeno!
 Pitagora, što su katete, što ukružena hipotenuza.
 Ramena, kvadrat, zastao je, pa iznebuha upita:
 Kako bi tvoji Hrvati po novom izrijeku rekli.?!
 Ovo njegovo,
 istina ovdje već donekle stilizirano (literarizirano)
 kazivanje je zbunjivalo, gubio sam nit.
 Ne znam, promucah.

Trudeći se da i dalje pratim torzo od misli
tražeći cerabralnu kopču, obrisa trokut njezinih gaćica,
preko tramvaja.
Ne znaš? Preko volje će, ti si neki Hrvat, zajedljivo,
dodavši pomirljivije. Jezik je kuća bitka.
Pišeš pjesme, „Rič fali” ingeniozno, ostalo može proći na
kraće staze, ironično, rez ruku preklopi..
U obranu, samouništenja samoništavajućeg; rekli smo,
dogovorili se.
večeras nećemo o naciji, gramatici, Freudu, o poeziji ne,
o...
Zar je večeras u ovoj sobi još večeras,
upregne se u dijalog, istrčavši se;
Heraklitu moj.
shvati ovo 21. rujna 2000.

— ✧ F E S —

Poglavlje sedmo

Kuća bića

Slutio nisam, da će jedna
jedina riječ,
njegovu nesuvislom kazivanju,
svemu ovome dati novi, neponovljivi smisao.
Mada neupućenom objasniti ništa neće.
Njihova prednost, bar dok su u padoku.
Kuća bića.
Odzvanja kao cincika u napuštenoj glavi.
Riječ, koja povezuje povezano, a da ništa ne
objašnjava stvorena još nije, a traje.
Kuća bića, preklopi, netko stoji u soliteru, netko u
dedinjskim vilama,
ja u kerskim grabuljama.
Duhovito i dozlaboga glupo. Uostalom, već odsutno
izustit će i:
Kakva kuća, takav Shakespeare. Ne ljuti se,
sve je počelo u tramvaju, moglo je u liftu, ili tragaču.
Za mene u tramvaju: Mali Bajmok - Palić.
Da bi mi otromboljeno lice osvježio, produži.
Opasku o Shakespearu,
zaboravi, čuj pjesmu koja moje Bunjevce ko rosa
osvježava, a
Lenjinu slič. Recitira:

SVE MOJE ŠKULE

*Štrupande
njezine
vrane
očenaš
moj
su meni bile.*

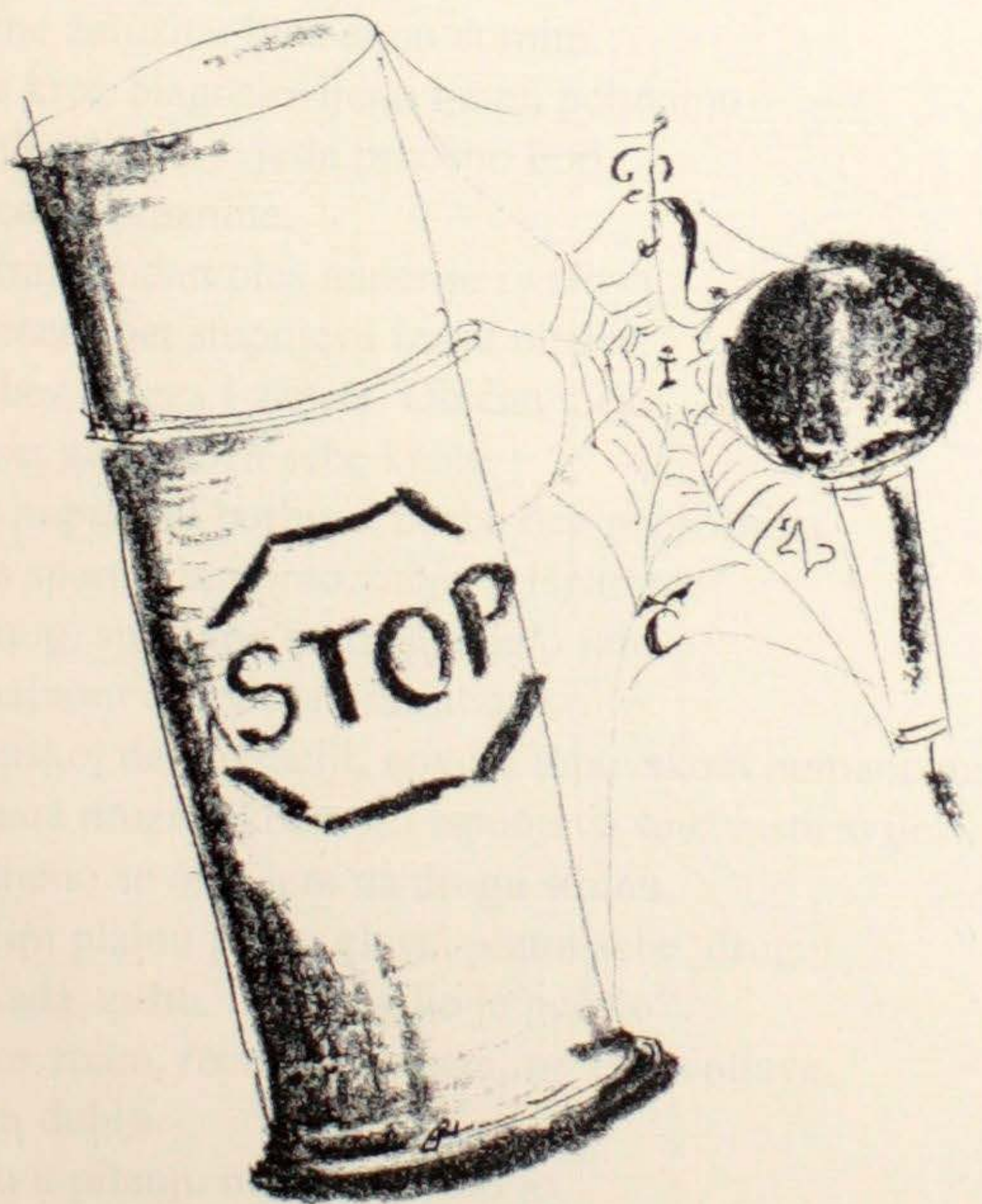
Recitirao je dobro. Dobro. S nepatvorenim bunjevačkim.
Osjećao je divan pisme, ispod riječi.
Obuzme me nelagoda.
Uvijek je tako kada u mom prisustvu netko
govori stihove. Moje stihove.
Imam osjećaj da me svlače, a nemam što pokazati.
Ipak lagodnije je nego kada
s vremena na vrijeme sam ih intepretiram.
Osjećaj blesavosti širi se u beskraj.
Pokriva tijelo kao dječije kozice.
Bio je to redoviti naš susret.
I ovoga puta bez ruku.
Ispitivamo se, njušimo, tražimo, kružimo.
Poniremo u mutno.
On me je već po svemu sudeći, poznao i prezreo.
Naši susreti,
ovi susreti za njega su bili novo putovanje do tajne,
gdje je samo putovanje tajnije od tajne postojanja.
U prednosti nije bio nitko, naivno mislim,
otvorili smo gambitom.
Ponovno zatraži cigaretu.
Nisam ni zamijetio da smo već postali jedno ja i jedno ti.
U dimu našega mi.
Moglo bi se reći: nastojali smo postati, ovo;
Tekst.
Ništa nisam znao, nisam znao da smo život u tekstu,
ka postojanju nekog djela.
Kući bića.

Poglavlje črna

zkvh.org.rs

Poglavlje osmo

Dezodorator mržnje

Drijema u meni drijemež.
Održava se na plohi sna.
Spuštene žaluzine ljeta anno domini...
Dok se kroz blagoslovljenu ljetnu polutamu
prelomljeni zrak svjetla prkosno bori
s česticama praznine,
dotle, traje čudan ples materije i valova,
na trideset i pet stupnjeva iznad ništice.
Točka bez zareza i zapete. Obična točka,
s pedeset godina iza sebe kreće
u neravnopravnu borbu, u borbu bez pobjednika.
Počinje sparno zamorno znojavo isparenje
nemoćnog, suvišnog razmišljanja o ratu.
Nacionalnom dezodoratoru mržnje.
O europskoj demokraciji, novom topovskom humanizmu.
Kiselkasta muzika kozmosa ispunjava spužvastu svijest.
Bože, lijeno se okrećem na drugu stranu,
prevlačim plahtu preko glave, pitam sebe, druge:
kako, kada, zašto, čemu i gdje je počelo?
Odgovor znam, recimo da znam, ne zadovoljava.
Problem dublji.
Kada su u pitanju mase, poznato je.
Njih transcendiraju u neizmjernom ponavljanju,

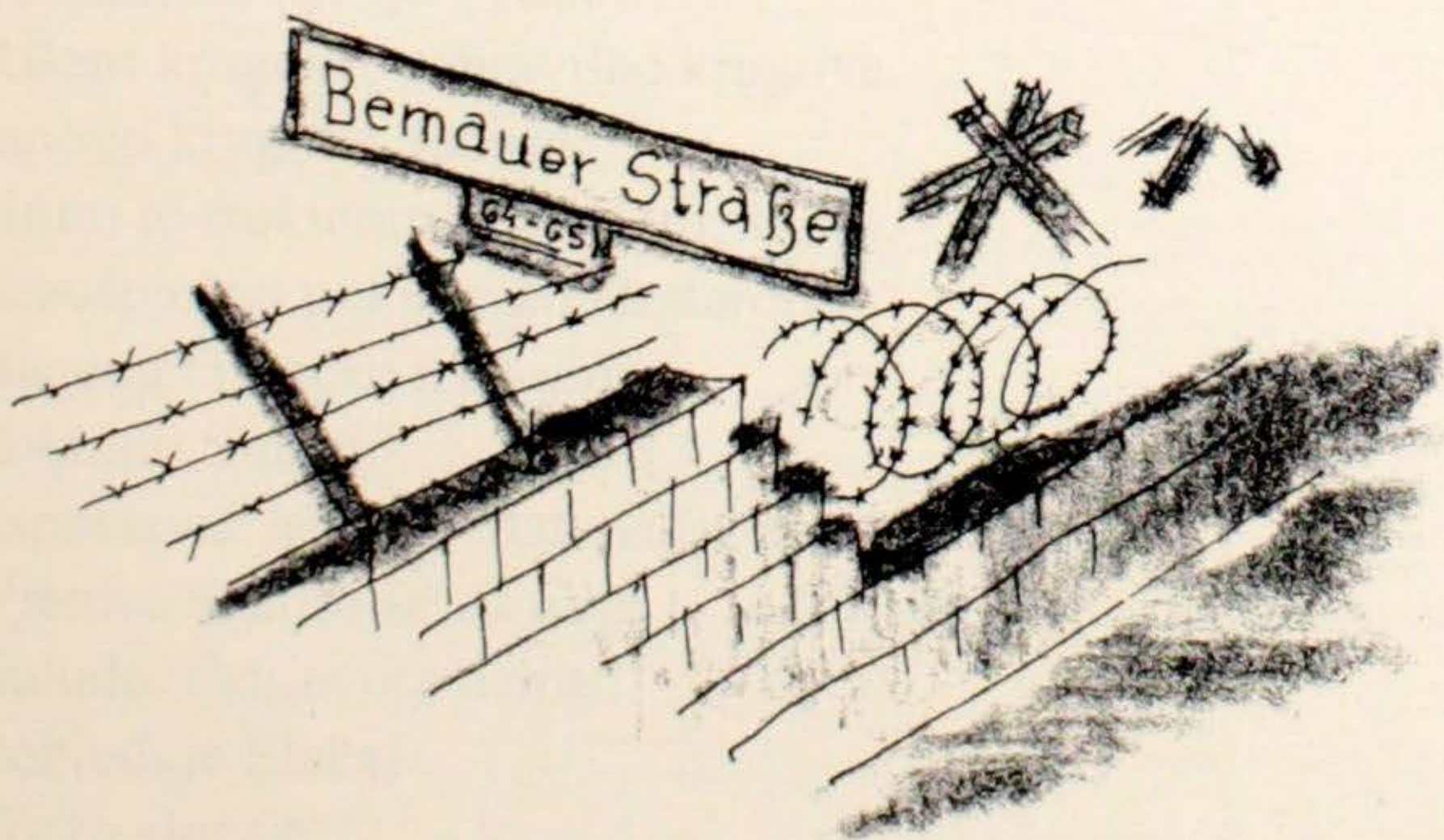
film žvake naciona.
 Svemoćna propaganda, začinjena domom, ognjištem.
 Proključalom odom vena.
 Odakle u cijeloj priči, tramvaj, pitam se?
 Tramvaj, za njega je sve počelo u tramvaju,
 Bez Pitagore, Perzijanaca, Penelope, Antigone, Prometeja,
 Jude...
 Vijesti. Bjelodano, vijesti govore... bit će...
 Zašto tramvaj?
 Poslijepodnevni san dolazi korakom iščašene jave,
 kroz brojanje,
 brojim do 33 i unazad do nule.
 Opetujem u sebi, nekoliko puta.
 Telefon.
 Telefonom započinje tužno rastakanje identiteta,
 u usirenom dijalogu vrenja.
 :
 Luka, Vera, Ja.

Engelhardts

Poglavlje deveto

Berlinski zid

Bešumno režim, pokušavam u pustinji trajanja
naći pouzdani oslonac nade
na razini točke kroz presjek triju ravni,
nakon njegovog pitanja:
Da li je moje Ja posljedica ili uzrok rata?
Može li se promijeniti prošlost,
ako uzrok prethodi posljedici.
Tragam za polugom plijesni-smisla,
obujmljivu riječju - Jesam!
Rišem krugove, nepravilne krugove,
mnogo krugova, labirint,
činim to trokutom, ravnalom, šilom,
bezuspješno pokušavam šestarom.
Bacanjem kocke nastojim
dokinuti Slučaj,
uspostaviti nov poredak nade, novo središte;
Vjerom udaljiti se od cilja.
Suludo. Odgovora nema.
Pobjeđuje Slučaj.
Torzo slučaja!
Beznađe.
Uznemiravajućim solilokvijem počeo:
Rušenjem berlinskoga zida, počelo je.

Rasuo se Istok. Radovao Zapad.
Odrekao se demokracije, u ime
nove imperije.
Prokvasila se budava so Istoka.
Trajalo je dugo.
Osvježava nas proces truljenja, miris raspadanja.
Poznato je.
Teorija.
Europa se radovala. Zapad se veselio.
Tuga se poput magle spustila u dolinu
trudnih suza.
Poslije ukopa, svijet po raznim Daytonima,
Rombouilletima...
pere griješne ruke.
Poganski običaji.
Za pokojnika kasno.
Mi smo ratovali. Oni su ratovali. On je ratovao.
Ja sam ratovao.
Lijepa riječ - KLALI!
Bez Ž, bez O i N.
Čitaj nož. Mada nije u pitanju nož,
ni kašika zardala,
tek obogaćena atrofija svijesti i pomanjkanje ljudskosti,
možda obično nepristojno ubijanje. Klanje.
Malo je tko zamijetio
da se dobro unoćalo.
Istina, nazirala su se neka zaboravljena rješenja
Dobra i Zla.
Izašli smo na ulice, trgove, govorili, prosvjedovali,
iz surutke primozga parole pisali.
Velika obećanja dobrovoljno dijelili,
dekrete drljali,
bogatije za budućnost spremali.
I dalje rišem krugove
izbjegavam misao, daklem nisam,
Descartesa popravljam.
Zaobilazim pogled, a riječi dotiču dno ispunjeno šupljinom.

Ništa u sobi nema dimenziju realnog. Iščašeno je sve.
On uporno, drsko, prljavo, dodiruje stvari na način
koji i nije način.
Njuhom. Sluhom. Pogledom.
Pita, ponavlja, po tko zna koji put istog tog
kolovoškog predvečerja, u zamračenoj sobi. Govori:
Vidiš li mjesto
gdje su nekoć bile
dok nisu sanjale dodir
i znale za puninu riječi
dodaj?!

Vidiš li mjesto?
Oslobođeni stida, u sobi, okruženi mebliranim
stvarima, ujedamo se očima.
Da li iz mržnje, sažaljenja, patvorene naklonosti...
Mislim, što reći?
Strabizam, moj gospodine Sekelju,
Vaša je jedina olakotna okolnost,
oprostite ne eufemizmu,
no Vaša razrokost pogađa i vrijeđa,
konačno recite, konkretno,
gledate li Vi to mene
ili polupolupanu plavu vazu,
inače glupo polupanu, koja drži glinu na okupu i s
komode nas osuđuje,
jer je do pola ispunjena zrakom od pola vazduhom,
prepoznatljivim znakom identiteta,
ne nacionalnog ne nacionalističkog već...
U mojim godinama, razrokost, može biti
valjan svjetonazor,
mudro poput sove, braneći se upadam, i nastavljam,
u mlađim godinama - kompleks.
Sada, zbunjujući svjetonazor!
U smislu, bijesno preklopi:
Kupus gleda, meso vadi,
po principu, štapa i šargarepe.
Uzmi ili ostavi.

Iz tog kuta novi svjetski poredak je prihvatljiv.
Prihvatljiv.
Razumljivo, nastavi indignirano, velikima je dopuštena
i razrokost i gluhoća i kilavost i...
Zatvaram, tedenciozno, lijevom šakom desno oko.
Malima je ostavljeno tek da budu i ostanu mali, poslušna
moneta.
Potezom ruke ujedam zjenicu noža.
Na licu se rađa plijesan grča. Košćura vriska.
U nemogućnosti gestikuliranja, mimikrijom se odaje.
Tanke usnice skupljene u liniju razdvajanja,
nakon napornog svladavanja izustiše.
Vi, Vi, grca, traži riječ, riječi i proslavi:
Vi ste jedan bezdušan, bezosjećajan čovjek.
Vi ste... Uostalom pobrkali ste realnost, maštu, život,
lončice,
dobro za literaturu, završi.
Očajem lica zatvara oko.
Loše za življenje života,
bez uzmi uz jedno dodaj.
Lijevo, od strane mene
oko u oko,
traje jednooko suočavanje.
Odmjeravanja snage.
Otkrivamo nemoć, muški, bez trzaja tijela, uz bolnu
škripu duha.
Traje plima, unutarnje plime živaca.
Na oku suza.
Uzimam rupčić, prilazim, nakanom brisanja dušine rose.
Pusti, živci, živci! Duboko uzdahne, za ramena se sakrije.
Upisujem rupčićem krug.
Moglo se ljepše reći, no, poslije toliko učinjenog zla,
mahanje ramenima je odgovor usuda.
Samo, kada i kako bi znati mogao, mogao znati:
da li sam, uzrok ili posljedica, rata!?
Možda nečija zbrka. Gluposti i taštine spomenik.
Već nakon drugog susreta, kada emocijama nije mogao

ili htio ovladati, obraćao mi se sa Vi.
Bili smo na Vi.
Rekao bih gospodine, više pejorativno.
Nosilo je to neku nemoć, nijemu bijes, ne prema čovjeku,
već prema apstraktnom čovječanstvu.
Izmišljenom humanizmu.
Zatraži viski, sipam i njemu i sebi. Prinosim mu čašu,
ispija.
Stavljam čašu na stol, dobaci gorko.
Kao stoku!
Šuplji, prazni, obezglavljeni ljudi,
odveli su nas na pojilo gavranova!
Nacija, ugroženost, granice, zemljovid, ognjište, tlo, krv...
jake riječi bez obala
u istom alovu,
nismo još znali da je balkanska noć zanoćila u nama.
Taložilo se desetljećima,
barut prazna govora i
jedno od mozga izgubljeno veslo,
zalutalo u usnu šuplinu talasalo je površine,
progovorio je crveni talog zuba.
O, da smo bili ljudi?
Poslije kraće stanke, pomirljivim tonom, žmirkajući
očima,
u polumračnoj sobi, ponovi.
O, da smo bili ljudi, ili bar da smo se ponašali kao stoka.
Bilo bi sve drugojačije.
Ono o strabizmu, zrikavosti, oprosti, zaboravi, ako možeš,
povijest je i onako puna zaborava i ponavljanja.
Sada, nakon napornog puta poslije:
Londona, Geneve, New Yorka, Parisa i nekog tamo
Daytona,
plovimo miru.
Zapiši: oni će se rukovati, razumiješ, oni će se rukovati.
Možda u nekoj sudnici, ali će se rukovati.
U Den Haagu ili Hadu, svejedno, oni će se rukovati.
Ne optužujem, opominjem, mračni ostatak noći korača

čizmenim korakom u nama.
Meni ostaje, ograničeno željom dodira, zadato svrabom,
čekanje.
Čekanje neke nove molitve.
Možda politički čin, kulturna manira, hir Zapada,
da se poslije svega nazdravlja.
Živjeli! Ironija ili...
Molim viski. Ponovno sipam.
Lomim u sebi krhki princip nade, vjerujem u ostatak
slučaja,
pitajući se: je li je Ja uzrok ili posljedica?
Ne mogu reći, jesmo li: on, ja, mi, sve ovo, ili dio ovoga.
Prošlost (pod uvjetom da nema Boga) ne možemo
mijenjati,
Sa budućnošću (pod uvjetom da ima Boga) ne možemo
upravljati.
Kvadratura.
Odlazim, kasno, kući,
Rišem krugove, šilom, trokutom, samo ne šestarom.
Šestar iglom traži središte, bez obujma.

Regulirje države

Poglavlje deseto

Milosna Venera

Subotica - Paris.

Metro: Gare de Lyon, Concorde - St. Denis.

Početak osamdesetih!

Hotel!?

Ime, zaboravu uspomena darivao.

Paris!

Onda nam političari još nisu bili bliski,
mili, dragi, važni, riječju mrski.

Prosto u ono vrijeme, obično tako počinju bajke,
mogao si turista biti, putovati.

XXI. stoljeće, ne samo što se naziralo,
već je za većinu nas, ovdje, postojalo i obećavalo.
Istina bez njih.

Stoga ih je na koncu stoljeća bilo, bilo ih je,
ne može se reći da ih nije bilo,

nakotili se, po raznim strankama, foteljama i...

Ne mislim na političare, već na obične šarlatane.

Sada, prisjećam se smrtan rado,
njezinih nagih mramornih ramena,

iznad pojila dva,

muškom rodu draga.

Ćutim kako nemoćnim pogledom bradavice
pasu u rukama tajnu nebesa,

skrivenu između dva brežuljka, (u primisli je ...)
 otkrivajući drevni pogled oka, (svoja)
 koja doživih u glavi.
 Remekdjela ruku,
 bez ruku.
 Krunisanu kraljicu
 Le Louvra.
 Danas?
 Dodaj - Uzmi!
 Popušeno prokletstvo.
 Rekao sam - s patvorenom facom,
 prekidajući me u polumisli, proslovi:
 Ne danas, nego sada!
 Jer svako danas ima svoje jučer,
 svako sutra ima svoje danas,
 ni jedno jučer nema svoje sutra.
 Sadašnjost je - vječna!
 Plišani tango vremena.
 Posluži se trenutkom,
 ispij čar grijeha do dna!

Tako

(ulazimo)
 na glavni ulaz
 muzeja

(izlazimo)
 na sporedna vrata
 pakla

idemo lijevo

stižemo do prostranog stubišta

gubimo ispod znojave pazuha dah od prizora!

NIKE SA SAMOTRAKE

POBJEDA

Desna ruka nađena 1950.

Izložena pored skulpture.

Podižemo ruku, čujemo vonj, nalazimo izgubljeni dah.
 Udišemo; neki zrak, neki vazduh.
 Svuda turisti.
 Potom, osupnuti, znojavi,
 niz nekoliko stepenika spuštamo se lijevo.
 Ispred, otvara se kao zatvorena knjiga, predvorje okruglo.

Rišem krugove, okrugle krugove,
šilom, trokutom, ravnalom...
U dnu sale u veličanstvenoj perspektivi
što završava točkom presijecanjem odsutnih ruku,
ostajemo obogaćeni bez pamćenja.

MILOSNA VENERA

Još i sada se živo sjećam zgusnutog pokreta njenog
lijevog koljena što sanja u mermeru, zaspale bokove,
obnažena ramena.

Kroz nezamisliv i neponovljiv pokret nepostojeći,
a svuda prisutnih ruku.

Dva pojila raspolućuju dodir!

Cigaretu, prekine me u snatrenju, grubo, pitajući:

Može pjesma?

Može, procijedih posuvraćen.

Štrupande njene vrane

očenaš moj

su meni bile

(Iz zbirke: „Rič fali”)

Izrecitira u hipu.

Spleen u glavi, u utrobi, u meni.

Čita mi misli pomislih.

Palim civilizaciju,

dodajem cigaretu.

Dva torza.

Nadodaje i nastavlja, odlutao si u Paris.

Samo trenutak je lišen trenutka,

ostaje povijest, ili igra zaborava.

Niz tijelo sjuri se slap jeze vječnosti,

u živom raskrižju kamena i tijela.

Jedino što realno u vremenu a izvan prostora,

postoji i traje jeste cvijet događaja.

Uvjetovno, da je zapisan,

te bićem iskazuje težinu i smisao žrtve.

Sranje, oštro preklopi, i produži:
 Vojislave, to je literatura. Umjetnost.
 Niska, uzvišena, ali umjetnost.
 U meni mutno.
 Ne mogu se poistovjetiti:
 Politika, djelo,
 štrupande, mramor, bronca, meso, muzika, koještarije.
 Sumornim glasom reče hotimice:
 Odlutao si.
 Da, potvrdi, do Parisa!
 Znam, on će, Paris, nezdrave misli,
 prikaze Zapada.
 Gadovi, gradovi, poče, zatraži, viski, nastavi, krotko:
 Uvodnik u prošlom Žigu, nije loš,
 ipak nisi ga trebao toliko rastrančirati, čerečiti. Tek je
 čovjek.
 Treba omogućiti da i u tekstu na nešto liči.
 I mi smo ljudi, istina smrtni ali ipak ljudi.
 Obični smrtnici, slučajni prolaznici.
 Zastane, poslije kraće stanke nadoda:
 Na kraju puta, a prije suda, i konačnog putovanja ipak...
 začuta.
 Sipam viski. Prinosim mu usnama. Poslije gutljaja on će:
 Danas je sparno. Vani je danas sparno je li?
 Da, danas je vani sparno, potvrdi.
 Pomisao na novi broj Žiga sparinu učini mučnijom,
 s trulim dahom osvježenja.

Danas u Parisu

Mira radi

Tek političari.

(Kut Žiga: br 1)

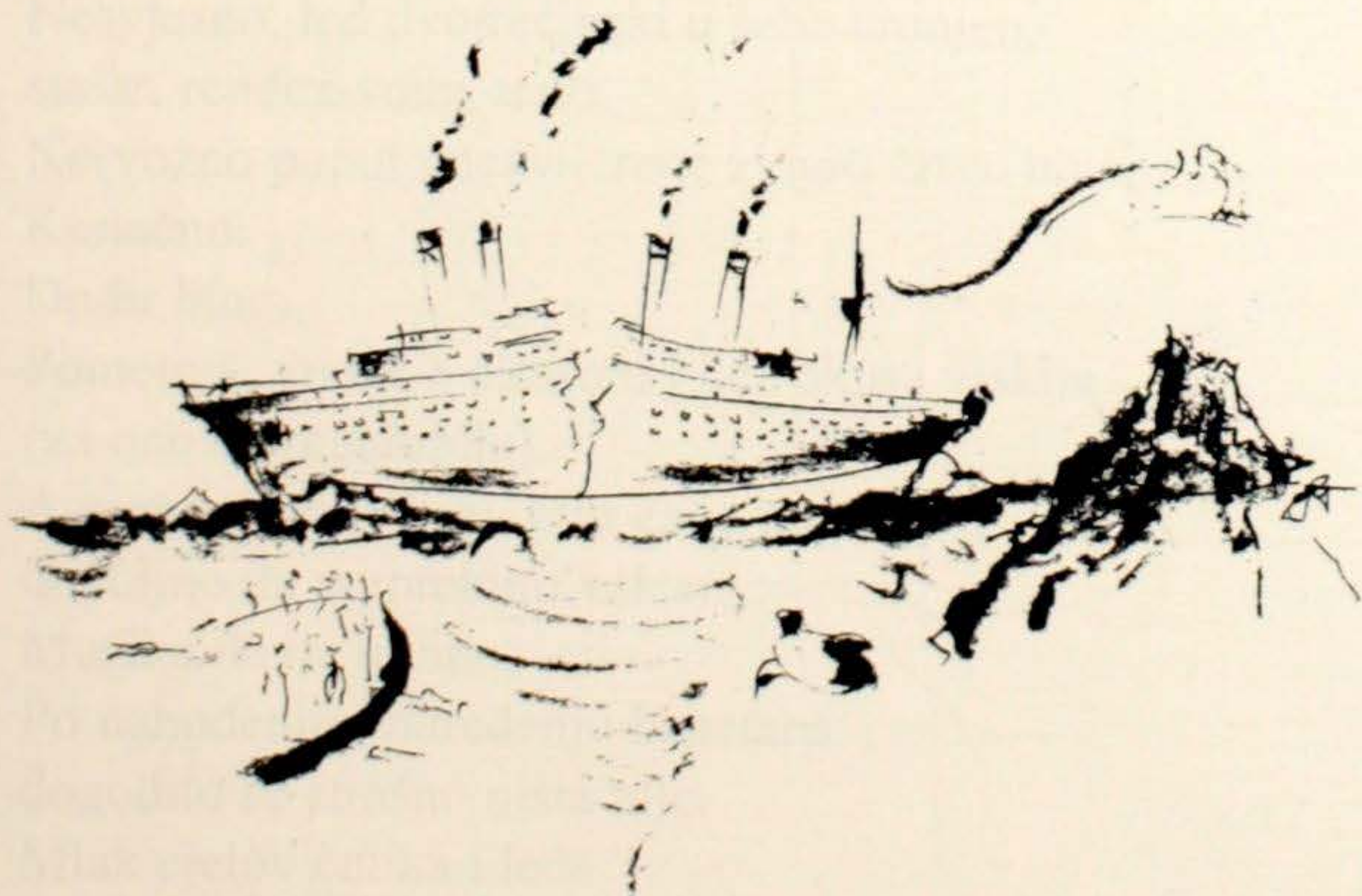
Paris - Subotica

Autobusni kolodvor - Kelebija, postaja, Crkva.

Peplavljica jedanaesta

Poglavlje jedanaesto

Titanik

Led!
Neoprezno,
nepromišljeno hladno,
bez iskustva sante,
koja oceanom pluta,
tek fitaljem snage, žrtvu vreba.
Nesvjesno, led dvotrećinski u sebe uronjen,
sudar, rendez-vous, traži.
Nervozno poput unezvijerene zvijeri žrtvu njuši.
Konačno.
Dodir blag.
Pometnja, vrisak s okusom i bez okusa viskija
(za one u potpalublju).
A njega, leda je bilo, bilo ga je na pretek,
dovoljno da ne prekinu valcer.
Muzika da ne utihne.
Po nahođenju i naređenju kapetana,
dogodilo se strašno ništa nije.
Mlak cjelov čelika i leda.
Ogrebotina za tragediju malo veća.
Bez panike, bez panike molim.
Reda, mira i strpljenja zahtijevam!
Porciju strpljenja naručujem za sve,

jer svaka kap vode u čaši može biti i bit će teška.

Radio, SOS, SOS,

SATI 00.15 MAYDAY. SVIMA.

POZICIJA

42 46 SJEVER,

50 14 ZAPAD.

PROPAST TITANIKA.

Čitajući Encesbergera početkom osamdesetih,
o gromadi zla nacionalizma nisam mogao znati.

Trovani BRATSTVOM

razjedinjavani JEDINSTVOM

komunistička svjetkovina je bila u tijeku,

glazba krvi čula se raznorazna i ukusna su predjela servirana.

Dabogme da nismo mogli znati.

A plovilo je već plovilo,

plovidba unaprijed dogovorena bila,

neopozivo se neopozivom približavalo.

Onda su;

„Odjeci i reagovanja”

u olovu kroz barut procvjetale

„Politike”

na svoj način odreagirala na odjeke.

Gozba mačeva ugovorena,

gavranovi naručeni.

Početi se moglo.

I počelo se.

Dvije kockice leda stavi.

Stavljam dvije, sebi jednu, u viski.

Nadolij, te tekućine u ovoj kući bar ima.

Nadolijevam.

Nježan dodir žestoke tekućine

i leda godi.

Da je bilo više viskija a manje šljivovice,

možda se šestorokutno parče krzna moglo drugojačije
poderati.

Primićući čašu njegovim poluotvorenim ustima pomisli.

Pije polako, strpljivo.

Razmišljam o tramvaju.
Odlazem čašu, uzimam svoju,
povlačim dug gutljaj, grebe i klizi.
Onda neoprezno, stojeći iznad stola upitam:
Dobro, ali odakle u cijeloj priči tramvaj?
Što je s njim počelo?
Životinjski trza ramenima.
Naglo se podiže iz fotelje za ljuljanje,
oko njega zalandara plavi kućni ogrtač.
Nervozno šeta, gore-dolje.
Po sobi kroz sobu. Dolje-gore. Bez ritma.
Šuti. Ponovno zatraži viski.
Sipam i prinosim. Gledamo se, kao subjekt i objekt,
Gledamo se. Objekt i subjekt.
Kroz zubalo procijedi:
Tramvaj, pitaš. Da za mene je sve s njim počelo.
Ne kontaš?
Ne, odgovorih odsutnim poluglasom.
Ponovno sjeda u stolicu, ljulja se.
Jednostavno rekavši:
Ona je bila druge nacionalnosti!
Molim!? Izusti zblenuto.
Druge nacionalnosti, ponovih smireno, dezinteresirano.
Tražeći ponovno žestinu u čaši. Moleći cigaretu.
Pripaljujem, dodajem.
Pućkajući dim, nastavi gledajući razbijenu plavu vazu.
Uostalom, nadoveže, više nije važno, sada je udana,
a dogodilo se u drugom gradu, u inoj državi.
O tome ne, rastanak kao rastanak.
Tek toliko, posljednji dodir bio je u tramvaju.
Zbog priče da znaš, ispred kolodvora s četvorkom otišla
je...
Ušuti.
Tog predvečerja ispili flašu viskija.
I tri trećine leda.
U povratku kući,
idem obilazne šetnje radi,

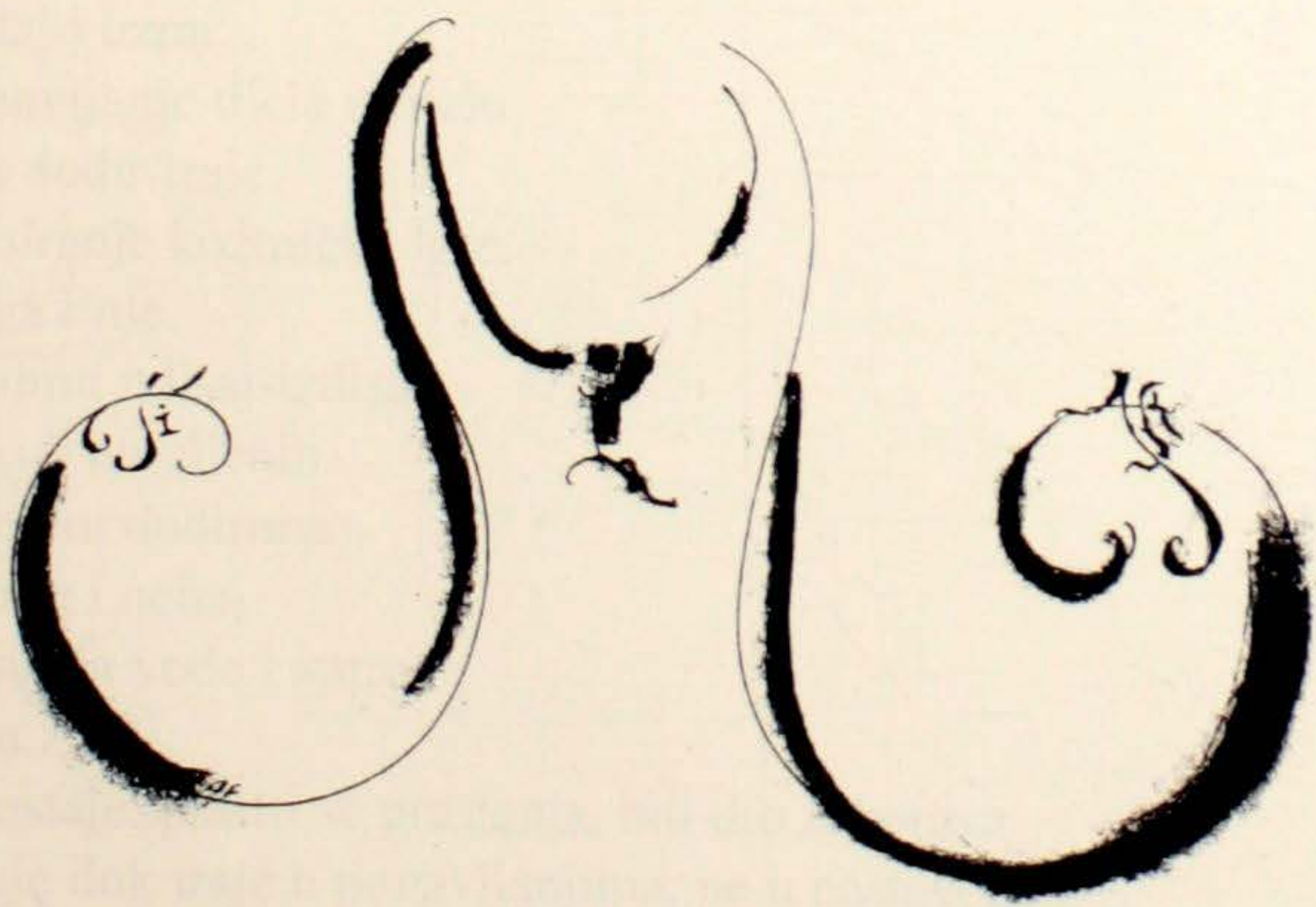
kod Rudića zastajem,
zurim u prikolicu fosila,
romantičnog traga tramvaja.
Od Titanika ostala tek kockica,
zardalog leda u čaši.
Nesuvigli odgovor, kornjačama morskim.

~C~F~A~B~

Pogled na dvorac

Poglavlje dvanaesto

Mi

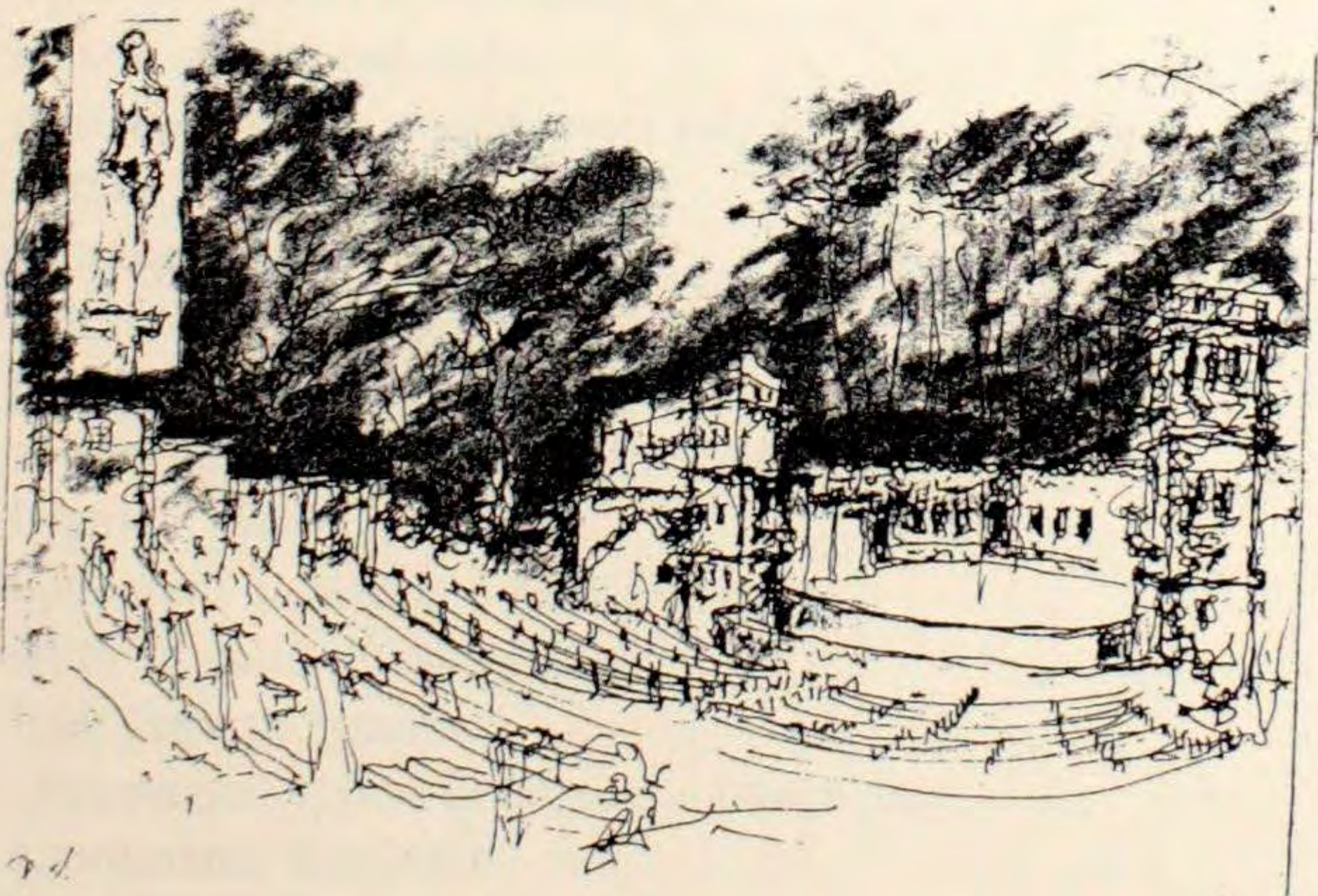
S okusom praštanja,
nesigurnim plesom skačem u grijeh,
(vidi, poglavlje *Otalori*)
zdušno pomognut pričom o priči,
nje i njega.
U nekoj nađenoj ritmičkoj prolaznosti uronjenoj
između Uzmi i Dodaj,
dodaj i uzmi.
Ponavljanje tijela u tijelu
dok dodir traje.
Pulsiranje kozmičke igre,
njega i nje.
U ritmu udisaj-izdisaj.
Ruku natopljenih
putenim dodirima
zemlje i neba,
poljupca vode i vatre.
Vera.
Preostaje, plašiti se praštanja, biti dio zaborava.
I traje dok traje u ponavljanjima, ne u nastavcima.
U toj igri svako ponavljanje je nov početak smirenosti
tijela.
Gdjekad začetak novog (drugog) života,

ispijena gležnjevima jutarnja rosa,
za vrijeme kave, polupopuštene cigarete,
počinje priča bokova.
Priča teče.
Sada mogu reći, ponoviti mogu,
između njega i nje
između (mi, ti, ona, ja)
s razlogom u zagradama,
jer poezija je, poezija
plodni dijalog kovrdžavog, nečeg intimnog,
ponavljanje u velikim brojevima,
u svojoj niskosti uzvišenog
umnožavanje.
Zrcaljenje.
Od Adama i Eve do...
Brojim.
Poslije odlaska Vere,
i našeg prvog poznavanja.
Brojim!

Poglavlje trinaesto

Poglavlje trinaesto

Sudbina

To što mislimo pleksus je,
mada sigurni nismo,
dok u poluzamračenoj sobi sjedimo,
zašto lascivne primisli nezadrživo,
opominjajući nadiru, sudaraju se lome,
drsko cure. Kap po kap.
Trpe sebe u rinfuznom stanju.
Nakon pameti naknadne,
možemo možda zajedno naći valjani
pomak u objašnjenju,
(o tomu kasnije)
dati nužne i dovoljne uzroke,
pravi razlog znakovitog ostatka
za vlažnu tamu punu ćutilnih oblina.
Usprkos svemu,
upućujem na slabost i nemoć pisanja,
istini za volju ljudsku slabost.
Ipak slabost, pisanja.
„Priznanje” upitno ili odrečeno izreče on,
i sordinanto dometnu:
Nema priznanja, postoji praznina,
između tijela i dodira,
onda uz sućut pridoda: slabiću moj,

netremice gledajuću u moju razrokost,
dok mu facijalni grč sklizne niz zbrčkano lice,
nagovještavajući mogući duhovni ples
debelog crijeva pijavice,
tražeći nemirni nerv živčevlja,
u razrokim očima mojim.

Bezuspješno:

Znam, poslije stanke kraće, produži za oktavu više:

Znam, dodajući:

Mada ne bi mogao reći odakle znanje u meni,
ipak znam, da svako prokletstvo posrtanja,
zaobilazni put do znanja, svijesti, savjesti, nađe.
Kad-tad, ali nađe.

Od stida do srama, vlastita srama, nađe.

Inače, okrivljenom priznanje ne pomaže.

Nevolja se rađa kasnije, kada
prokletstvo postaje moć!

Naglasí riječ moć.

Usput mignuvši, nekome sveprisutnom sa strane.

Imam nadnaravnu moć,

dovoljno da oči zatvorim

i nepostojećim rukama mignem:

Znam i ćutim da bez kajanja,

i pojma strepnje, što li, moć ne postoji,

a mogu reći i reći ću, ono što ću reći:

Zbogom!

I ostati,

mogu, odšutjeti, ono što neću reći,

recimo jedno,

dovidenja!

Te otići.

Priznanja nema.

Postoje brojevi, veliki brojevi,

pusta statistika,

i pojedinačna u svakom pogledu

neponovljiva jednokratna uporaba života.

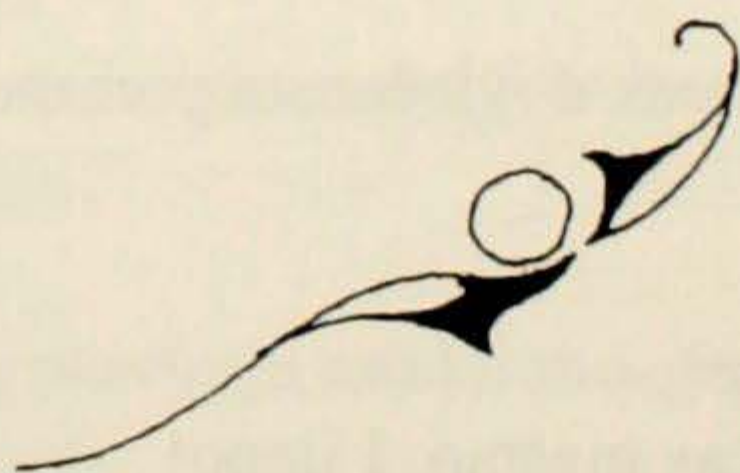
Ispod kože riječi. Nešto, postoji. Sudbina!

Nazovimo to tako.
Stoga benevolentno ponavljam:
Gospodine Sekelju: Što znate o dodiru.
Šutim, otvorio je oči, do ušiju, prekinuo solilokvij,
zanjihavši blago nogu. Lijevu.
Što znate o dodiru?!
Imperativnim glasom ponovi.
Na glas, na riječ, misao,
taloži se pokožica mržnje, prezira, indignacije...
Čekao je. Promatrali smo se i čekali.
Nisam znao da se za skok sprema.
Nisam!
Da je pameti bilo,
a pameti nije bilo,
dlanove nogu, oplahne testerasti znoj duše.
U sebi opetujem.
Dodir, moć, dodir, moć...
Nešto sluti, nešto zna, nagađa li tek,
ili je u pitanju jedno, ali i nemoj.
Ne znam. Znao nisam.
Prsti bivaju nepodnošljivo ljepljivi,
gadljivo ljepljivi,
dodirom istanjeni, iscrpljeni.
Jeziva igra uma.
Shvatio nisam ono što je razumu dokučivo moralo biti,
nisam.
Nisam znao ono što je Luka znao.
Znao nisam. Stoga pišem ovo što pišem.
Situacija, neopreznost, treće nešto,
dozvolio nije da sekret znanja
um deflorira.
Znanjem se moralo znati.
Šutnja nije izlaz, ni veza, ni spoj,
tek nagovještaj blagi, prema govoru.
Tekstom naknadno pokušavam...?
Za tekst, riječi dovoljno.
Neupotrebljivih riječi i više.

Upita mirnije: Dodir, gospodine Sekelju, dodir!?
U svijesti u tijelu u duhu,
spojite šutnju s tišinom, molim.
Sam dodir određen je između
inkarnacije i transcendencije.
Čitam,
zahvaljujući vama čitam mnogo.
Novine, neke s uzvišenim gađanjem.
Ponovno zatvori oči, odluta, zabaci neprirodno glavu,
uvuče se u ramena. I izusti:
Dodir je stijena iz koje izrasta
molitva tijela s kojom
moramo naučiti brže,
bolje, uvjerljivije, trajnije zaboravljati.
Pouzdanije zaboravljati, smjelije i lukavije opraštati.
Trpjeti znanje u formi zaborava,
ne praštanja radi, već da bi se potomci trpkije praznine
sjećali.
Osjetili dubinu plićaka jednog zločina.
S ratišta punog patvorenog alkohola.
Ne! Priznanja nema.
Postoji suđenje. Konačno suđenje.
Ponovno ušuti.
Sitni grč oko usana traži suhi zgužvani krik.
Ronđu krika.
Bože! Preklopi.
O dodiru te večeri nismo rekli ništa, kao ni kasnije.
Pokušaja je bilo.
Zanoćalo je.
Niske misli naplavljuju mlaku mozga, deltu tijela,
ušće niske strasti.
Zatraži viski. Dupli.
Luka mora da ima svoje more,
svoj zalogaj kopna,
veličine povećeg drvenog kaputa.
Mora more da ima svoje more.
Priznati komu, Vama, ironično dobaci nekome iza sebe.

S imaginarnom snagom nije mislio ni na koga,
tražio je sidrište, sirište života.
Prinosim čašu njegovim ustima,
mislim s nekom odbojnošću prinosim.
Možda je gađenje došlo kasnije. Možda.
Očima, znakovito će, čašu jače nagni.
Ispio je do dna. Stavio sam čašu na stol.
Očekujući nešto da kaže, i rekao je: Sjedi.
Sjeo sam. Uplašen. Čega?
Cigaretu molim, prošapta.
Ponovno zaleprša nerv živčevlja.
Uzeo sam cigaretu, pripalio cigaretu, ponudio mu
cigaretu.
Drsko u kutu usana drži cigaretu i upita:
Misliš na Veru?
Pauza. Duplo prazno u glavi.
Sjedi, ponovno će on. Sjeo sam.
Pogledi nam se rendgenski skroziraju.
Očekivao sam skok produži on:
misliš na njezine obline, stoga večeras o dodiru,
ništa ne možeš reći jezuito.
No, priznaj, a priznanja nema.
Za moguću utjehu upamti,
svi smo iznutra prljavi.
Samo jedan je bez ostatka shvatio,
na križu prokužio;
za njega kasno, za ostatak čovječanstva prerano.
Iznebuha dometnu:
Vera je dobra žena.
Ne želim da pati ni trpi.
Lijepo si o njoj maločas maštao. Lijepo!
Koješta, rekoh glupo, sve kasnije shvatiš, kasno.
Koješta ili ne, produži Luka, ubardaj.
Moja sudbina je u mojim rukama,
snage dovoljno imam da u svom užasu
ostanem sam i istrajan.
Vera je moja žena, dio moje sudbine,

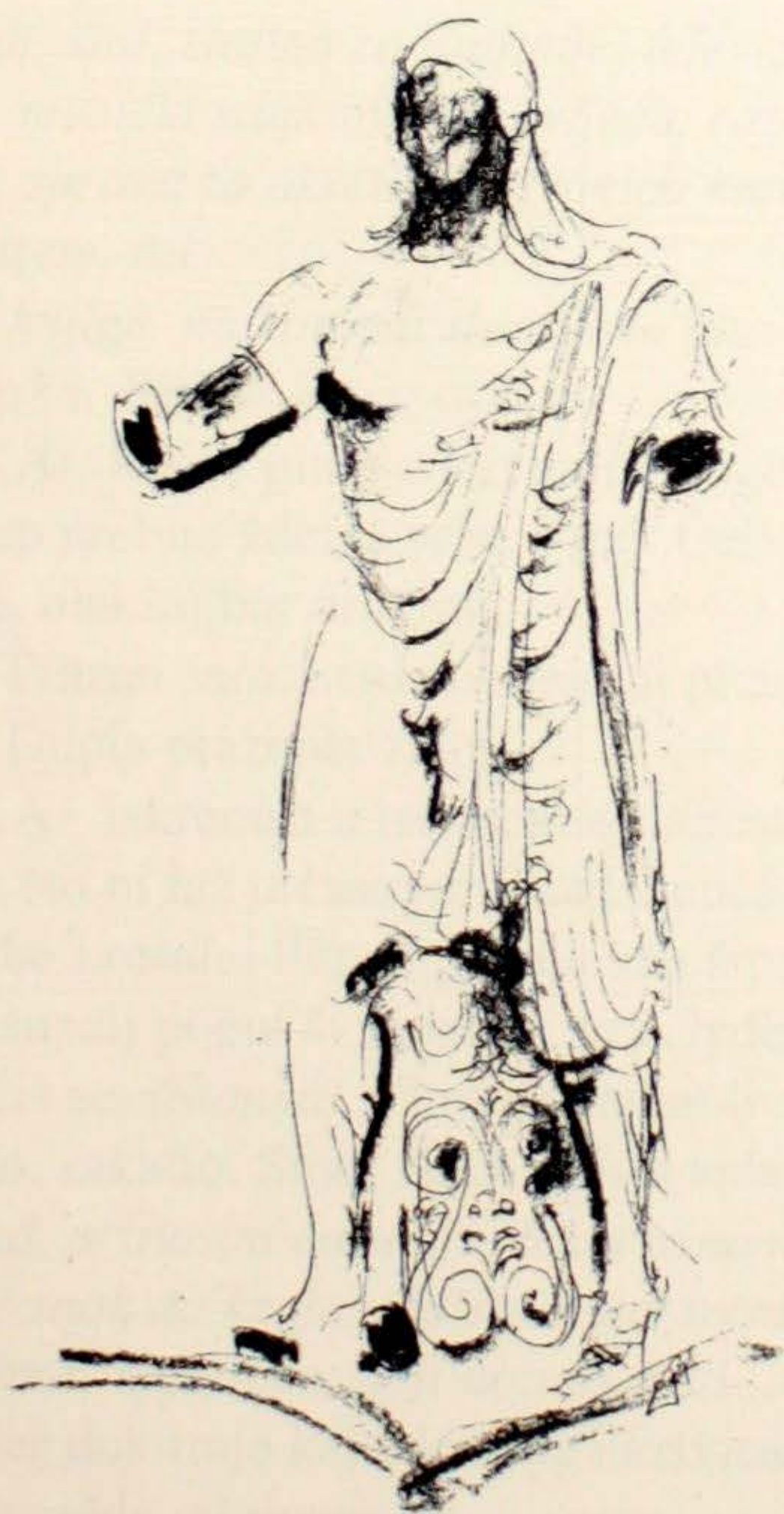
zbog moguće njezine patnje očajavam,
ludim, o pomisli... mučim se.
Kvadratura kruga, krug kvadrature.
Istok, Zapad, rješenja nema.
Ipak je ovo Balkan,
misli o tome što hoćeš.
Balkan!
Nečujno, poput sjenke u hladovini njegovih riječi
u sobi se pojavi Vera, lagano odjevena.
Večera je postavljena.
Da Vera, večera je gotova i postavljena.
Idemo na večeru.
Usput nešto da popijemo. Da popijemo.
Vera sipa tekućinu svima.
Ispijamo.
Večerao.
Pri odlasku, dobaci:
donesi Camusa.
„Stranca”?
Ne, „Mit o Sizifu”.
Odlazim.

Pogled na Cetinje

Poglavlje četrnaesto

Ja i Luka

OTALORI

Soba. Ležaj, stol, stolica za ljuljanje, televizijski prijamnik, muzički stup, mnogo cvijeća, razna tehnička pomagala, sprava za okretanje stranica knjiga, držač za čaše i cigarete, itd.

Orman za knjige, na komodi slomljena plava vaza. Čuje se tiha glazba. Bethovenova osma.

LUKA: Kriješ pitanje k'o zmija noge. Pitaj, što te svrbi... Nepotrebno ždereš sebe. Pitaj. Češi se pitanjem. Isprazni se, olakšaj bar drugima.

JA: Prazan sam, nema u meni ni pitanja ni odgovora. Dupla praznina zjapi.

LUKA: Iskrenost u trenucima slabosti ne mora biti vrlina, kao što ni laž u časovima nadahnuća nije mana. Lažeš, i sebe i ostale. Pun si pitanja kao šipak, a istodobno šupalj poput švicarskog sira. Jedeš rupe a ne masu. Mučiš se. (*Stanka*). Pitaš se kajem li se, jesam li klao, ubijao, sakatio. Sipaj viski. Dosta leda. *Sipam viski, stavljam led, prinosim čašu njegovim usnama, ispija, očima daje znak do kraja. Odista u tim trenucima nosim se s pitanjima; kaje li se, je li ubijao, je li...? Ne, ne kajem se, jer dok traje kajanje traje i krivica, ne osjećam se krivim, možda odgovornim.*

Dobro, ubijao sam, ubijao, klao nisam. (*Stanka*). Ubijao bez mržnje i naklonosti. Posao kao posao. Što se drugo na ratištu može pošteno raditi? Ubijao već onako kako se ubijati može. Tenje. Laslovo. Erdut. Dalj. Vukovar. Vukovar '91. Nosim ih u rukama, pogledaj, u rukama, bivšim rukama, bolje zvuči i bliže je realnosti, odlutalim rukama. Ali nemam ih na duši. Čemu detaljizirati. Sitnice. Koještarije, nema duše. (*Nervozno šeta po sobi*). Nema je, bar je u tim trenucima nema. Trice. On ili ja, preko nišana, vraški sužen izbor. (*U plavom kućnom ogrtaču šeta i dalje, zastaje kod cvijeća, promatra odsutno*). Cvijeće ima dušu, životinje imaju dušu, pa i kamenje, čovjek ne. Čovjek filozofira o duši. Zbilja gdje je spona između Adamove i Newtonove jabuke? S jedne strane istočni grijeh, a s druge zakon gravitacije. Obično padanje ka središtu zemlje, kozmosa, ili Boga. Jabuke odrediše usud čovjeka i na nebu i na zemlji. Sve to treba raščitati, opisati, pojmovno odrediti.

JA: (*Povišeno*) Sitnice, koje život znače. Jabuke ovdje ne pomažu.

LUKA: Život, što je život? Život nema posebno značenje, ni po sebi ni za sebe. Životom se samo zove. Nedefinirani skup vrijednosti, cirkulacija fluida. Prolaznost dok te ima, a poslije, što je poslije života, treba provjeriti. Izvjesnost su crvi. Mučenje, koprcanje dok traje, a traje dok traje. Život trenutačni zapetljaj nečega. Možda je tajna opstojanja u nestajanju.

JA: Imaš li bar grižu savjesti?

LUKA: Ispituješ, pipaš, a pitanja nemaš, lažeš, nemaš snage da me kao bogalja osudiš, ni da me prezreš, potreban sam ti kakav jesam. Nemam grižu savjesti! Nemam. Treba ti savjest, da bi me mogao žaliti. (*Sjeda u stolicu za ljuljanje, prestaje glazba*). Molim cigaretu. (*Palim cigaretu, stavljam je u „protezu” za pušenje koja je pored stolice, zalijevam cvijeće*). Imam, bolje, (*otpuhuje kolute dima*) javlja se s vremena na vrijeme, ne zbog djela, griža savjesti se javlja nakon svega učinjenog

što nemam grižu savjesti. Sve je gomila mesa, tekućina i neki rastvori. Gdje je tu savjest. U kom kutu čovjeka drijema, hrče i spava. Savjest je upotrebljiva roba, kada sve prođe. Ni ti nisi imao grižu savjesti, a sudjelovao si u svemu. Prljavo, distancirano sudjelovao. Jednostavno nekoga vrijeme i situacija ščepa, baci u igru i igra se tobom kao loptom. Gdje si bio, što si radio dok sam ja ubijao. Malo piskarao, malo galamio, šetao, talasao. S motrišta savjesti neznatna razlika što se krivnje i kajanja tiče.

JA: Ja, molim, zašto ja?

LUKA: A zašto ne ti, uostalom reći će ti se samo. Meni je poslije svega bila potrebna nova žrtva, našao sam tebe, i dosta.

JA: Ja tvoja žrtva, bulazniš. *(Palim nervozno cigaretu).*

LUKA: Uprljat ćeš ruke sa mnom, dušu, do lakata, otkrit ćeš tada značenje savjesti, a ne savjest samu. Kasno. Živiš u lažima. Lažeš. Pomoći nema. Igru koju igramo treba odigrati, u troje, takva su pravila. Shvati ne mogu njezine gležnjeve milovati, svoje šape ne mogu staviti na njezine dojke, da nevolja bude veća ne mogu je uštinuti za stražnjicu, mnogo toga ne mogu. Vojo, ne mogu!

JA: Patiš?

LUKA: Koješta, ždere me što lažeš, ne podnosim laž ni u najpikantijoj formi. Ne patim, samo kažem što ne mogu, i ti mnogo toga ne možeš, a to nije ni dovoljan ni nužan razlog za patnju. *(Stanka, puši cigaretu).* Da li, Vojo Sekelju, ima Boga? Da li Boga ima?

JA: Mislim da nema. *(Odsutno)*

LUKA: *(Egzaltirano)* Ne pitam što misliš, do tvoga mišljenja mi nije stalo, pitam kao čovjek čovjeka, da li Boga ima?

JA: Smiri se, konkretno mislim i ćutim da Boga nema!

LUKA: Nezgodno, i sada lažeš, mnogo i nezgodno. Čemu onda savjest, grijeh, ostaje kazna, ostaje puki slučaj, ili ne daj Bože greška. Greška ili slučaj, slab izbor!

JA: Bacanje kocke.

LUKA: Bog bi bio ipak neko rješenje od kocke trajnije i bolje rješenje. Možda luksuzno, ali rješenje. I što je tu konkretno. U ovom slučaju tek pitanje, odgovor je puko mlaćenje slame. Dobro si negdje napisao: ako Boga ima čemu ja, ako Boga nema zašto opet ja. Između čemu i zašto cijela intelektualna gimnastika mozga u naporu da probije cerebralnu surutku. Sve se svodi na: ide štogod, ide digod.

JA: Nisam to napisao, a sekvenca: između štogod i digod je zanimljiva.

LUKA: Nisi zapisao, mogao si, kocku ipak netko prvi mora baciti, inače ostaje samoubojstvo, kao izlaz iz labirinta istine i laži, dobra i zla. Otrcano. Zar nisi mogao reći da Boga ima, da ga negdje ipak malo ima, u duši ili kozmosu. U slučaju ili nužnosti, u posljedici ili uzroku, svejedno. Ovako pretakamo slučaj u nužnost, a nužnost u slučaj. Iz praznog u šuplje.

JA: Mogao sam.

LUKA: Što nisi rekao. Nisi Bog da bi mogao reći: Boga nema. Odakle ti pravo da to kažeš. *(Ponovno sjeda u stolicu za ljuljanje. Pauza, povlači dim i kolutovima ga odpuhava).*

JA: Tramvaj, što si nekoć htio s tramvajem? *(Mijenjam temu, pokušavam).*

LUKA: Ja o Bogu, ti o tramvaju, sličti tebi! No, bilo je to u Zagrebu, sada u drugoj državi, a ona je već i udana. Davno je bilo. Nije bitno. Mada bi s Bogom sve to imalo nekog smisla, mogao si biti oprezniji i kečiti loptu u šenflik. Život na koncu nije balun da ga možeš ponovno napuhati. Kajanje, grijeh, savjest, poniznost, rekviziti su, tek da čovjek ne bi bio paučina razapeta između dobra i zla, a ni Pascalova trska. Kako je čovječanstvo s čovjekom moglo tako nisko pasti. Ne vjerovati u Boga! To s tramvajem ovog puta nije upalilo.

JA: Čovječanstvo se ni s Bogom, a ni bez njega nikada pretjerano nije uzdiglo.

Stalno je u padanju. Ka nekom središtu izvan dobra i zla, u prazninu ispunjenu prolaznošću.

LUKA: Bilo je svijetlih trenutaka. Tada se ubijalo za neke više interese, druge principe, uzvišenije padanje. Prolaznost je bila data u trpljenju, ne u životarenju.

JA: Nema principa, ljudi ubijaju iz navike, animalne rezistentne navike.

LUKA: Životinja ne ubija iz navike i ostala je životinja, čovjek možda iz sebičnosti ubija, iz navike u ime nekih principa, ali toliko klanja u ovome stoljeću? Ne! Pitaš za tramvaj. Daj viskija. Samo viskija, bez leda. Da li bar vjeruješ u Boga?

JA: Vjerujem.

LUKA: Vjeruješ u ono čega nema.

JA: Lakše je s vjerom a i apsurdno je. Konačno čovjek u nešto vjerovati mora.

LUKA: Lakše je, mnogo lakše, dodaj tekućinu. *(Prinosim čašu, pije, vraćam se i stavljam je na stol. On iz trbuha u pleksus mozga).* Dobro, da li spavaš s Verom!? *(Zbunjeno, zastajem za tren, okrećem se polako prema njemu, sjedam oprezno).*

JA: Što ti je večeras, s kojom Verom?

LUKA: S mojom Verom. Pitam te ljudski, da li spavate, mislim da li se tucate. Čemu taj blesavi izraz lica. Blesavost odaje.

JA: Prestani!

LUKA: Priznaj, nema ničeg strašnog niti lošeg u tome, milujete se, dodirujete, pričate, reci, olakšaj sebi, da se poslije kajao ne bi. S pukom grižnjom savjesti kasnije se prošlost ispraviti ne može, a budućnost je već u njoj određena, dogođena. Ostaje samo samozavaravanje, bijeg od sebe u sebe. Bivaš vlastito zrcalo, koje umnožava slike prošlog.

JA: Prestani, nemam što priznati.

LUKA: Znači ne spavaš. A vidiš sve ima svoje značenje. Na javi ne, ali u mašti, poželio si je.

JA: Ni na javi, ni u snu, ni u mašti. Prestani.
(*Okreće mi se utroba, ćutim se, ćutim se ...*)

LUKA: Bili ste budni, dobrano budni i vraški puteni. Reci i ozdravit će zdravlje tvoje.

JA: Bez djela nema priznanja.

LUKA: Dok se ne dokaže suprotno. Priznaj i bit će puna duša moja.

JA: Nema se što dokazivati. Ni reći.

LUKA: Ne sagriješi ni djelom ni mišlju, ali sagriješi nedjelovanjem. Svi mi griješimo nedjelovanjem. Kada to shvatimo vrag dođe po svoje. Krasno! Ipak, Vera je dobro parče, prilika zgodna. A ja bogalj, peta kopija Milosne Venere.

JA: Pijan si, prestani.

LUKA: Pijan, trijezan pijan, danima sam pijan trijezan. Nemaš muda priznati, olakšaj sebi, ispusti sok želuca, reci riječ.

JA: (*Ustajem, šetam nervozno u krug, palim cigaretu za cigaretom*): Nastaviš li, odlazim, ne da odlazim, prestat ću dolaziti, čemu ovo? Da podvučemo crtu, kraj, saldo.

LUKA: Kraj, konac djelo krasi, a u svakom kraju leži nov početak. Lako je reći kraj, lako je reći da Boga nema, nećeš nikuda otići, dolazit ćeš i te kako dolaziti. Dok ja hoću.

JA: Koještarije, što bih dolazio, što, mučiti sebe, tebe?

LUKA: Dolazit ćeš, nemaš petlju prekinuti, slabić čući u tebi. Potreban sam ti. Razumiješ potreban! Prestat ćeš dolaziti kada sebe uhvatiš u laži.

JA: Ne lažem! Ti meni potreban? Pretjeruješ. Slabić i šta?

LUKA: O, ne. Ščepalo te je ovo, nervoza izdaje. Pričajmo k'o muškarci.

JA: O čemu k'o muškarci?

LUKA: Pokušali smo o Bogu, ne ide, pokušali o Veri, ne ide. Pokušajmo o samoubojstvu. Nastavimo o laži.

JA: O samoubojstvu? Slabost trenutka, pojava za slabiće. O laži je rečeno sve, sve što se o njoj reći može.

LUKA: Neće Vojo moći, činiš to u trenutku očaja, nemoći, stvar za slabiće, ta vrsta samoubojstava me ne interesira, ali samoubojstvo kao svjestan čin recimo filozofski izbor, kamijevski. Merso je izvršio u krajnjoj istanci samoubojstvo, uostalom, cijela zapadna filozofija počiva na samoubojstvu.

JA: Stvar filozofije, Sizifova posla. Ipak ubojstvo je bilo prije samoubojstva. Odmah poslije jabuke. Ubi Kain Abela, ubi. Prvoljudski rođeni ubi, odgovornosti radi, slobode radi, života radi. Na ubojstvu počiva svijet.

LUKA: Nešto te šćepalo! (*Povišeno*) Imaš intelektualno pravo da onanišeš, no odakle tolike beskrupuloznosti, da kao argument samoubojstvu podmećeš ubojstvo, ti. Možda si i u pravu, ali nisi stekao pravo da s tim pravom preda mnom kao lepezom mašeš, tjeraš muhe.

JA: Trebao sam ubijati i ja?

LUKA: Ne, nešto te ipak šćepalo. Znači ne možemo ni o tome, a ipak te nešto šćepalo. Nešto. Recimo Vera.

JA: Ništa me nije šćepalo. A o Veri ne možemo pričati kao muškarci. (*Zbilja me misao o Veri opterećivala, zgrčeno je čučala u meni, ili kako reče, šćepala me je*).

LUKA: O, a što!? Vrijedaš, zar ona ne zaslužuje pažnju te vrste? Možda ni ja?

JA: Ne radi se o tome, odlazim. (*Ustajem, neodlučno*). Mislim ...

LUKA: Sjedi, ne možeš otići, znaš i sam. Drži te roman, pišeš, moraš ga završiti. Zbog toga sam ti potreban. Roman treba imati nekakav kraj, kakav-takav, ali kraj, a ti si slabić, i nemaš rješenje kraja. Potreban sam ti, dobro ne ja, već moja sudbina. Lakše je igrati se sa

tudom, nego upravljati svojom sudbinom. Uistinu, davno ti je tiskana neka knjiga „Rič fali“ je OK, ali uslijedila je golema rupa, sada imaš nešto novo, imaš mene. Završi roman, koji je već gotov.

JA: Kakav roman? Nemam romana, ne pišem, popravljam, dotjerujem, brišem, izmišljam. Sve se čini nestvarno da bi bilo moguće. Ili sve je moguće da bi bilo stvarno. Ne pišem i basta.

LUKA: Pišeš, od prvog susreta, od prvoga halo. Što lažeš. Dobro, lažeš mene, ali što lažeš sebe. Ako lažeš sebe onda si pokojnik.

JA: Dobro pišem? Dobar vic, dobar, samo nije za prepričavanje.

LUKA: Jasno da pišeš, ponavljaš ono što je napisano, prepisuješ, pretačeš, iz jedne forme u drugu. Čemu laž. Kraj priče znam, i stoga sam ti potreban. Ipak si bar za mene malo pokojnik. Upamti pokojnik.

JA: Znaš kraj priče, ti?! I kako roman može biti gotov, ako nije napisan? (*Povišeno*).

LUKA: Jer se radi o meni. Ako po tebi Boga nema, onda o kraju romana odlučujem sam!

JA: Kraj mogu izmisliti.

LUKA: Možeš, no to ne bi bilo to. Potreban je drugojačiji kraj, originalan, gotov, već napisan! Slabićima je uvijek potreban neki drugi kraj. Pravi kraj.

JA: Znaš kraj?

LUKA: Recimo da znam, i da kraj ima mene, kao završetak romana.

JA: Spalit ću sve. Spaliti!

LUKA: Oh, bez patetike i ostalih rekvizita. Ne treba poslije svega biti velikodušan. Nitko to ne traži, niti zahtjeva. Bez žrtve, molim. Ništa ne možeš ni spaliti ni baciti. Možeš zaturiti, udariti pogrešnu komandu, to možeš. Konačno što bi spalio, ne vidim ni jedan valjani razlog za takav čin.

JA: Ni jedan valjan, sto dovoljnih.

LUKA: Navedi jedan.

JA: Loša literatura.

LUKA: Loša, onda tri četvrtine svjetske književnosti treba spaliti. Loš je i ovaj svijet, pa je opet za nas najbolji od svih mogućih, jer je za sada jedini. S Bogom ili bez njega, ovo je jedan loše uređeni svijet, jer je pravljén po mjeri čovjeka ili se to nama izvana tako čini. On nam se u svom pojavnóm obliku kao takav pojavljuje. Prikazuje.

JA: Bog s ovim nema veze!

LUKA: Nema, razumljivo, ali imamo ti, Vera, ja i ostali.

JA: Prestani s Verom!

LUKA: Govorimo o literaturi. Konačno, bijedniče što imaš protiv Vere? Spavao ti ili netko drugi s njom svejedno je. Tako mora biti, bliže mi je onda da to budeš ti. Jasno!

JA: Jasno je da mi ništa nije jasno i što bi tako trebalo biti. Mučiš nepotrebno sebe.

LUKA: Čuj, da li sebe mučim ili ne to je moja stvar. Viskija! (*Sipam i dodajem mu viski, ispija dug gutljaj*). Lakše je. Dobra zamjena za njega. Nisam mazohista i ne patim, mada sam torzo od čovjeka, u tvojim očima bogalj, ipak nemam pravo da mučim druge, najmanje Veru. Moja kazna ne može biti sadržana u njenoj mogućoj patnji. Zar ne nalaziš da i ona ima potrebu za dodirom, da osjeti tople ruke na tijelu. Seks bez ruku i nije neki seks. Vjeruj mi. Seks bez ruku nema erotike. Nemam pravo nju lišiti toga zadovoljstva. Provesti život s torzom, nije ni lako ni jednostavno. (*Ustaje, šeta po sobi*). Govorim tebi, zamisli ako možeš, a možeš, Vera me hrani, oblači, prisutna oko velike, male nužde, pranja zubala itd, itd. Kapiraš, vidiš sliku. Sve je to dio žrtve. Koliko žena danas ima ljubavnika? Tebi je to normalno, ali ti je van pameti da i ona ima. Jer se gadiš. Ona spava sa ostacima čovjeka. Vera je uprljana. To je to i stoga lažeš. Konačno imam ideju. (*Stanka*). Ideju!

JA: Reci?!

LUKA: Poslije toliko viskija, poslije toliko vode i leda, meni se piša, Krleža bi rekao mokri.

JA: Imaš ideju ili potrebu?

LUKA: I ideju i potrebu! Jebeš potrebu bez ideje.

JA: Dobro, pišaj, mokri.

LUKA: Lako je reći; pišaj, mokri. Gdje je tu ideja. Kako? Pitam kako? Vi s rukama možete mokriti bez ideje, ja ne mogu, meni je potrebna ideja. Vi ruke možete zlorabiti i u tu svrhu, ili potrebu. One su za vas svrhovite, za mene ne.

JA: Zvat ću Veru.

LUKA: Kretenu! Veru, Veru, ideja je druga. Ustani. Ustani Samaritanče! Hoćeš higijenske rukavice?

JA: Ja, ja? *(Oklijevam)*

LUKA: Ti, zašto ne ti? Idemo. *(Stanka)*. Hoćeš da se uneredim ovdje, potrebno ti je lokva za roman? Idemo. *(Odlazi u toalet, polako, oprezno, idem za njim)*. Požuri sve je ovo sastavni dio života, sitnica, mokra sitnica. *(Odlazimo u toalet, iz susjedne sobe dolazi Vera, osvrće se po sobi, mahne rukom uz osmijeh i vraća se u sobu, osjeti se miris ribljeg paprikaša. Čuje se šum vode. Vraćamo se)*. Ništa strašno. Dobro si oprao ruke? Nisi na šlicu dobro zakopčao dugmeta. Čemu žurba. *(Prilazim, saginjem se i kopčam puceta)*. Dobro, nazdravimo. *(Sjedam)*. Shvataš, sve je ovo više literatura, nego život. Druga je priča što je u literaturi sadržan cio svijet. Promijenimo ploču. A u svakoj literaturi mora postojati trokut.

JA: U ovom slučaju ne!

LUKA: Postoji, a ako ne, postoji izmaštaj. Zamisli da je ideja bila da operem zubalo?

JA: Izmišljeno ne postoji, ne bar u zgusnutijem modusu postojanja.

LUKA: Koješta, ako izmišljeno ne postoji, sve je ovo mučnina, odvratnost do bljutavosti, bez začina i soli. Što će nam onda zaborav, povijest, oprost, savjest, čemu moral? Vera. Prihvati da Vera na razini tvoga teksta

postoji. Roman, ako ništa drugo može za nijansu biti zanimljiviji od života.

JA: Luka, nema ovo smisla.

LUKA: Nema smisla? Kažeš nema smisla, dobro nema smisla, smisao je stvar logike, ali ima svrhe, a to je pragmatična, potreba. Ni mokrenje ako ne uđe u literaturu nema smisla, mokrenje je bilo svrhovito. Svemu moramo dodati izvjesnu dozu smisla, pa i najobičnijem pišanju. Artikulirati. Životinja mokraćom obilježi teritorij, prostor, ali ne i vrijeme. Tek kada obično mokrenje uđe u literaturu, biva u vremenu, dobiva biljeg, žig. Priziva vječnost. Beskonačnost se tome ne može oduprijeti, a da li u tome ima više smisla ili manje svrhe, teško je reći. Da li si čitao Borhesa?

JA: Davno.

LUKA: „Pokojnika”?

JA: Ne sjećam se.

LUKA: Kako Kata?

JA: Koja Kata?

LUKA: Tvoja Kata, kako koja?

JA: Odakle znaš?

LUKA: Razumljivo da ne znam, ali pitam. Misliš sada na Katu, a mogao sam reći i neko drugo ime, rekao sam Kata, jer si mislio na Katu.

JA: Postoji, nema veze s nama, i odakle znaš što mislim?

LUKA: Ne znam odakle znam, ali znam da si mislio na Katu, inače ništa nema veze. Tezu je teško braniti, još teže napadati. Sve ima veze. Kako je?

JA: Dobro, svi su dobro.

LUKA: Kako djeca, unuci?

JA: Dobro.

LUKA: Dužijanca je završena. Kako je prošla, je li bilo svijeta? Volio bi je još jednom pogledati, volio... ali, da, uvijek se ispriječi jedno ali ili dva ali. Bilo je lijepo?

JA: Lijepo, dosta svijeta, svetkovina blagdana kruha i žita je uvijek lijepa i draga. Što je ne bi mogao pogledati, što te priječi?

LUKA: Jedno, ali i dva ali. Tko je predsjednik, kako se to već zove?

JA: Organizacijskog odbora, Lazo.

LUKA: Merković?

JA: Ne, Lazo Vojnić Hajduk.

LUKA: Ne znam ga, vidaš se s Lazom Merkovićem.

JA: Vidamo se tu i tamo, malo rjeđe.

LUKA: Pozdravi ga, ako me se još sjeća, dosta smo noći probdjeli u Klubu umjetnika.

Lijepih noći. Tko drži restoran u „Bunjevačkom kolu”?

JA: Čkalja.

LUKA: Ne poznajem ni njega, izmijenilo se za ove četiri godine dosta. A tko je predsjednik Društva?

JA: Bela Ivković.

LUKA: Prokator.

JA: Da.

LUKA: Igrao sam nekada folklor u Kolu. Pešut je bio genijalac. Kako sada bez gornjih kopita uhvatiti se u kolo. Znam tvoju pjesmu o „Dužijanci”.

JA: Nisam o njoj pjesmu pisao.

LUKA: Nisi, ti ništa nisi, zaboravljaš ili lažeš, čuj je:

DUŽIJANCA

U vondiru

snaga kose

žito klapi

dok klas

u krstini

pismu vridni risara

gustira

U potpisu; Vojislav Sekelj. Ili možda to nisi ti?
Objavljena je u godišnjaku: Dužijanca '93.

JA: Zaboravljam.

LUKA: Zaboravljaš? Jadno. Znači svi su dobro i sve je u vanjskome svijetu lijepo. U ovoj obezglavljenoj situaciji svi su dobro i sve je lijepo. Lijepo. Naspi viski, dupli. (*Zaćuta, zagleda se u vazu, odsutno, dajem mu nepatvorenu tekućinu, ispija do dna, i onda ponovno*). Zamišljaš li Veru i mene u onim situacijama i pozama?

JA: Prestani!

LUKA: I to ti se gadi. Večeras ti se sve gadi. Gadiš se samog sebe. Nemaš snage da prekineš, kao papagaj ponavljaš, prestani, prestani, a još ništa nije ni počelo.

JA: Prekinimo!

LUKA: Samo riječ i gotovo. Plivaš, pa ne mogu dopustiti da se daviš u vlastitoj laži. Počeo si dobro, roman nije loš, htio si od mene napraviti, načiniti, poeziju, sada se opirem, bježim, curim. Izgubio si samopouzdanje. Daj viskija. Bit će to dobar tekst, možda loš roman, ali dobar tekst s pravim krajem. I ne mogu dopustiti...

JA: (*Nervozno upadam*). Što ne možeš dopustiti?

LUKA: Da plivaš leđno, konačno pišeš roman o meni, tako si ga bar započeo, i daj popravimo što se popraviti može.

JA: Odakle znaš da pišem roman o tebi, neće od toga biti ništa.

LUKA: Ne pretjeruj, slabići kao ti, nisu sposobni napraviti ništa. Oni uvijek naprave neku pizdariju. Za ništa su potrebne ljudeskare i srčaniji ljudi.

JA: Kao ti?

LUKA: Kao ja. Ravnoteža između djela i kazne se uspostavlja naknadno, svijet od nečega mora živjeti, životariti. Svojom zasluženom kaznom sebe moraš nagraditi.

JA: Nagraditi!?

LUKA: Možda ne nagraditi, ali bar primjereno kazniti.

JA: Čudno!

LUKA: Ako postoji dobro, mora postojati i zlo.

Čineći dobro nanijeli smo više zla nego obrnuto. U ovome svijetu nemoguće je cijelo vrijeme činiti dobro, na koncu zlo pobjeđuje. Dobro je dezert. Rasol, poslije moralnog, duhovnog i intelektualnog mamurluka.

JA: Čudno!

LUKA: Čudno, sve je čudno, čudno je i to što ne pitaš gdje sam zaturio ruke, to je za tebe normalno. Pitaj! Čovjek bez ruku se ne susreće svaki dan. O tome ćutiš. Promatraš me i ćutiš, pitaj!

JA: Ne.

LUKA: Jasno to te se ne tiče, ne dotiče. U tami si, ne možeš me zamisliti sa rukama, tvoj tekst tada pada. Ovako sam za svoje nedjela kažnjen, i trpiš me u podnošljivim količinama. Sada smo egali. Bitišem u svijetu kao podnošljiva greška političkog nesporazuma gomile i šačice ljudi, koji su gomili ponudili mit, u kontekstu njihovih malih sitnih ideologija. Cijela se klasna borba proletarijata na polovici izlazećeg Sunca, pretvorila u nacionalizam.

JA: (*Opirem se*). Mogu te zamisliti s rukama, mogu!

LUKA: Neuvjerljivo, s rukama sam za tebe nakaza, kao što ni Milosnu Veneru ne poimaš s rukama, s njima ona bi estetski bila ništa, kič, ovako je remekdjelo. Kroz moje kažnjavanje okajavaš svoje grijehe Vojislave Sekelju. S rukama bih za tebe bio neupotrebljiv.

JA: Kakve grijehe okajavam?

LUKA: Što si učinio da moja kazna ne pogodi mene. Ništa.

JA: Tvoja kazna me se ne dotiče!

LUKA: O, i te kako te dotiče. Roman, recimo kroz roman. Od prvoga susreta se pitaš patim li? Ne patim, moj slučaj je moj slučaj i moguća greška koja će se smiriti ili naći sebe u romanu.

JA: To je sirov rukopis.

LUKA: Ne, roman je gotov, iz gotovog romana stvaraš rukopis. Roman je pred tobom, živ roman, ne sirovina. Ideš obrnutim redom. Obrnutim. Nazdravimo. Danas slavim mali jubilej.

JA: Jubilej?

LUKA: Mali i značajan. Točno je četiri godine kako nisam napustio kuću, točnije sobu.

JA: Četiri godine! Nisam znao, zatočenik iz Altone.

LUKA: Što bi znao! Kakve Altone, iz Kera, iz Subotice! Da li napolju ima nešto novo?

JA: Kažnjavaš sebe?

LUKA: Ne, nagrađujem, u mojem slučaju kazna nema značenja. (*Šeta se po sobi*). Nema. Vanjski svijet mi se gadi.

JA: Ne shvaćam.

LUKA: Nitko to od tebe i ne traži. Pijmo u ime budućeg života. Reci, o Veri nešto reci.

JA: Provociraš, nemam s Verom ništa.

LUKA: Možda se to u vanjskome svijetu zove ništa. Možda ni ja ništa nisam imao s ubijanjem. Ipak reci dio sadržaja tog ništa.

JA: To je drugo...

LUKA: Nemoj! Kada sam u pitanju ja, to je drugo. Sve se može izmisliti, tebe radi mene radi, možda je laž i moje bezručje.

JA: Ne, u tom slučaju ne bih sebe podnosio, kazna ili nagrada bi bila nepravedna. Patio bih, žderao se. Ovako tvoje ruke su uvijek i svud prisutne. Stoje kao opomena.

LUKA: Opomena, kome opomena? Ovo je pravedno. Nemam pravo ni da se kajem, ni da patim, zaslužio sam svoju porciju. To što se ne mogu počesati, a svrbi, u duši, u tijelu svrbi, grebe, grize. Vremenom se navikneš i vidiš i osjećaš da si kažnjen, pravedno kažnjen. A što znači biti pravedno kažnjen među jednako griješnim, nova nepravda. Vremenom navikneš na sebe kao što navikneš i na dio pokušaja koji te okružuje.

Postaješ nečija vlastita navika. Bez sjenke, navika trpljenja. Dopada mi se kod tebe što lažeš i kada si iskren, a iskren si i kada lažeš. Sve je to kod tebe literatura. Laž je negacija...

JA: Čega?

LUKA: Života, nemoći i odgovornosti. Gomila se plaši odgovornosti, to je ugrožava iznutra, ostavlja je bez izopačene mitske komponente. Gubi svoj identitet u nedjelovanju. Plašim se gomile, gomila je i na ukopima nepodnošljivo licemjerna.

JA: Misliš da si izdvojen iz gomile?

LUKA: Kada sam sam da, a imam četvorogodišnje iskustvo, osjećam se ponosno izdvojen. I Bog, bez obzira da li ga ima ili nema, ne podnosi gomilu, masu, traži bližnjega. A u gomili nema bližnjih. Sve se svodi na puki broj, statistiku, laž. Poslije ovoga rata još će dugo sve biti gomila. Gomila. Svi smo griješni, pojedinačno, samo se u gomili ne osjeća smrad grijeha.

(Ulazi Vera, pozdravlja, prilazi Luki, ljubi ga u obraz, ostaju tragovi ruža)

VERA: Večera je postavljena. *(Uz njezin prepoznatljiv smješak obraća se meni).*

JA: *(Glupo ishitreno).* Ne ostajem na večeri. Ne!

LUKA: Ali jubilej, svakako da ostaješ. Vera, je li da ostaje!

VERA: Svakako da ostaje.

JA: Ne! *(Infantilno).*

LUKA: Jubilej!

JA: Bit će još jubileja.

LUKA: Neće. Mučio sam te večeras, pusti. Vojo to je literartura, popravimo, ostani. Vera jesam li u pravu?

VERA: Uvijek si u pravu, pa i kada nisi.

LUKA: Uvijek, pijmo u troje za to uvijek. Vera sipaj svima *(Vera prinosi čašu Luki, ispija do dna i uzvraća poljubac).* Obriši ruž. Onda odlaziš?

JA: Da, odlazim, laku noć, i dobar tijek.

VERA: Ostani, večera je postavljena.

JA: Idem, laku noć.

LUKA: Laku noć, Vojo, ipak još jednom, ostani. Nemoj lagati, Bog ipak malo postoji. Upamti, ipak malo. Sve je u njegovim rukama.

JA: Ne! Ne ostajem.

VERA: Laku noć. (*Prati me do kapije, ponovno se pozdravljamo, steže mi ruku*).

Ostaju sami. Luka i Vera. Napisano naknadno po kazivanju Vere.

LUKA: Slabić, nema petlju priznati. Mislim da je to kraj. Počinje mi se gaditi, stidi se sebe. Voljena, on se stidi sebe i svog djela na koje treba da je ponosan. Imati tebe, hej! (*Ljubi je*). Proradila savjest. Kasno. Treba mu pomoći, ništa ne zna. Nesposoban je za igru, novo stoljeće je pred nama, a ono traži nove i drugojačije ljude. Cigaretu. (*Pripaljuje cigaretu, pušta glazbu, plešu. Poslije nekoliko pokreta i taktova, Vera se polagano svlači, odjeću razbacuje po sobi, ostaje naga. Ples traje*).

LUKA: Volim te, volim te, Vera. Kako bi Milosna Venera izgledala s rukama?

VERA: Odvratno, dragi odvratno.

LUKA: Kako naš nasljednik?

VERA: Pssstttt, spava. Idemo na večeru. (*Prestaju plesati. Polako se oblači, on iz proteze puši*).

Odlazim slomljen. Idem Gundulićevom, skrećem u bivšu Bunjevačku, onda Zadarsku, spuštam se Rajićevom prema Senćanskoj crkvi. U glavi kaos. Promatam osvjetljeni toranj crkve. Najljepši toranj u gradu. Odlazim na plato. Sjedam na stubište glavnih vrata crkve. Razmišljam, trudim se da razmišljam. Luka u posljednje vrijeme postaje nemoguć. Izgubila se poetičnost prvih susreta. Počeli smo se vrijeđati, biti živčani. On u potrazi za identitetom, ja u bijegu od identiteta. Jednakosti nema, mada postoji neka sličnost koja samo još više umnožava

razlike. Nedokučiva fluidna identičnost. Ravnoteža se odvija u enormnim količinama ispijena viskija.

Nisam trebao spomenuti Kaina, nisam Evu, Prometeja, Antigonu, Sokrata, Isusa, ni Aušvic, ni Gulag. Dio našeg posrtanja. Trebao sam nešto reći o Veri. Morao. Brojim, do trideset i tri brojim, pa unazad brojim, dok sjedim na stubištu. Uviđam svu ispraznost brojanja, no čutim simboliku i univerzalost broja, njegovu jedinstvenost sa Bogom. Molim, Očenaš... molim u poluglasu. Čutim nutarnje olakšanje, biti odgovoran prema sebi i drugima je alfa i omega postojanja, mislim ljudskog postojanja. Ustajem, ispred raspela se prekrižim. Odlazim, uz put se pitam što cijelu večer ustrajava na priznanju odnosa između Vere i mene?

U meni pobjeđuje molitva, molitvom protiv civilizacije velikih brojeva. Prazan.

Odlazim u kafić „Koki-guc“. Mali simpatičan kafić, u maloj slijepoj ulici, na periferiji grada, uvijek mi se nekako i bez moje volje nađe usput. Glazba trešti. Ulazim, pozdravljaju: zdravo pučanstvo, otpozdravljam: teška večer narode, prilazim šanku. Cila se smješka, naručujem jabuku.

Ispijam jabuku, pitaju za „Žig“, za partijom domina iznenada izbi svađa, praznom rukom odmahujem i naručujem još jednu jabuku. Cila nešto pita i stavlja porciju kokica na šank. Specijalitet kuće. Jedem kokice, i ispijam nakon viskija jabuku.

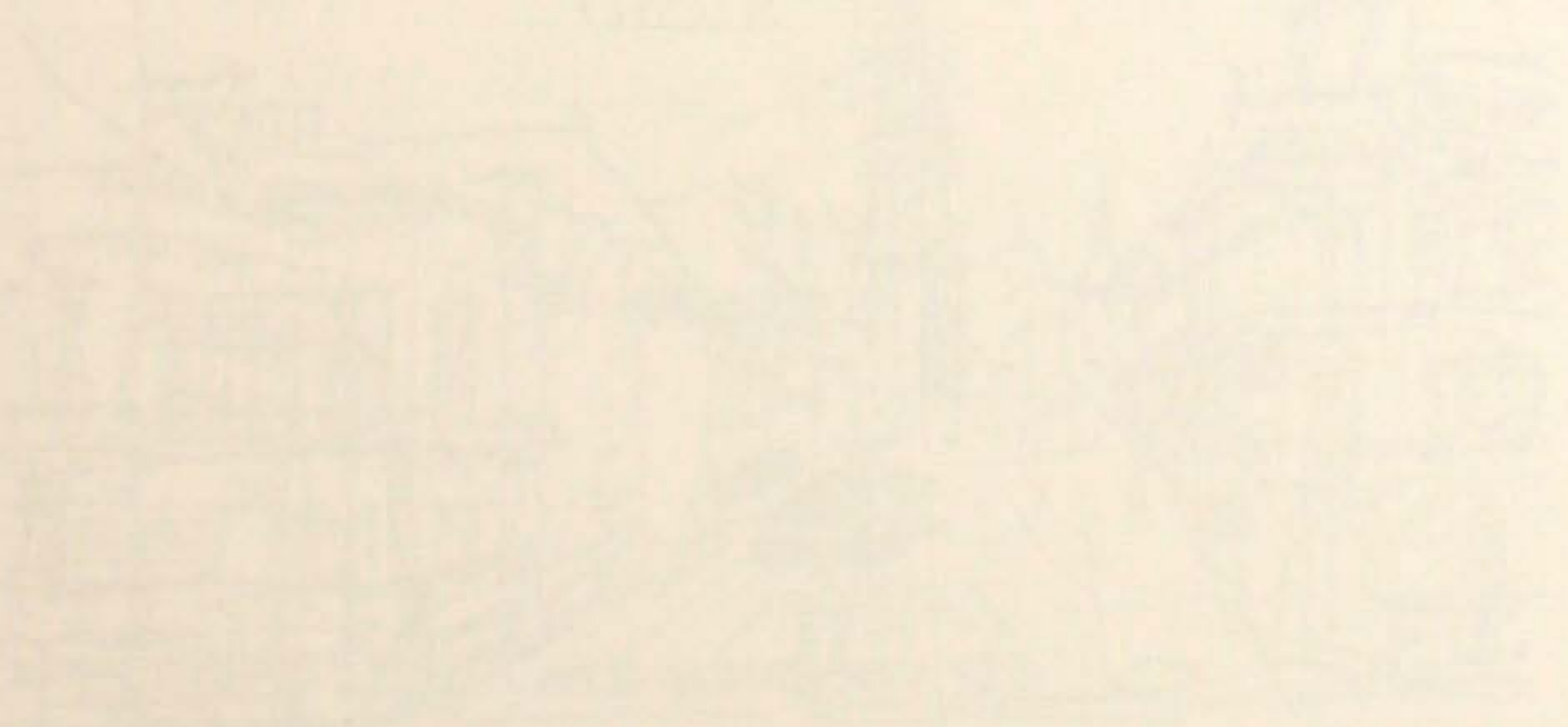
Odlazim doma. Prazan.

Pogledje polnarske

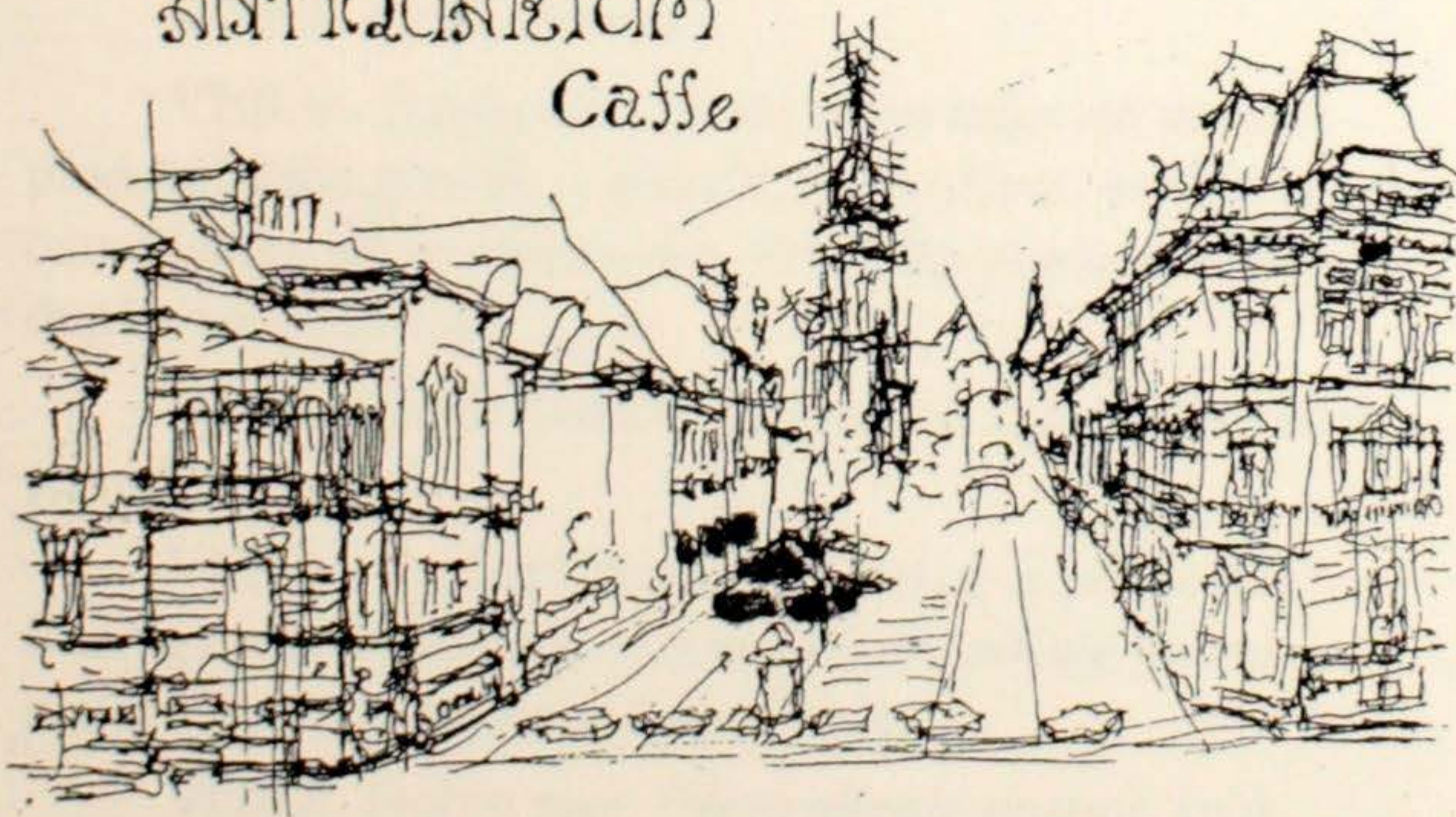
IZ OBLASTI

IZ OBLASTI

Poglavlje petnaesto

ANTIQUARIUM
Casse

Alkestida

Krajem ljeta. Utorak. 1998. Deset sati. Zove Vera, traži rendez-vous. Točno u podne. Inzistira na točnosti, ponavlja nekoliko puta: u podne u „Antikvariju”. Nalazimo se koji minut prije, ispred „Foruma” bivše knjižare. Terasa puna, 29 stupnjeva Celzija. Odlazimo u salu. Do sad se nismo pojavljivali na javnim mjestima. Nestrpljivo, napeto, očekujem objašnjenje. Hineći pitam:

VOJO: Čemu brzina?

VERA: Strpljenja, „svaki atom bdijenja urodiće plodom” reče pjesnik, i umre u njemu život, poslije smrti, osta vječno, ali ne trajno stih. Prvo, što piješ, recimo, ja dupli viski, častim.

VOJO: Dupli viski?! (*osupnuto*). I ja. Hoću razlog, povod?

VERA: Razlog? Povod? (*Stanka*). a posljedice? Razloga ima. (*Kroz zagonetan osmijeh, miluje mi ruku, prilazi konobarica, naručujemo piće*).

VOJO: Dobro reci. (*Nestrpljenje postaje kvas, nadima. (Dotičem joj butine ispod stola, ruka klizi, klizi ka... bez otpora.)*

VERA: Lagacko, mislim i na ruku i na pitanje. Prvo kako roman, a onda piće.

VOJO: Roman, *(s indignacijom)*. zoveš u podne i pitaš: kako roman. Stupidno! Roman. Roman! Nalaziš da je dobro da nas vide zajedno? Luka?

VERA: Luka? Vojo ohladi, dobro znaš da osim tebe nikoga ne prima, niti se s nekim viđa, prekjuče smo proslavili mali jubilej, koji si glupo, nevješto eskivirao. Nevolje ni opasnosti sa te strane nema.

VOJO: Ipak?

VERA: Ipak u ovome slučaju nema ipak. *(Konobarica donosi dva dupla viskija i dvije kave)*. Kako roman?

VOJO: Pusti roman, neki dan Luka, sada ti. *(Upadam ljutito)*.

VERA: Moramo zapržiti početak. Roman je dobar početak. Čin, čin. *(Kvrcamo se, kratak gutljaj, palim cigaretu)*. Sjedi čvrsto. Usidri se. Skloni ruku, nismo klinci.

VOJO: Bacio sidro. *(Jače stežem bedro, željan prodora u nepoznato)*.

VERA: Čvršće. Ne to boli. *(Pauza, zagonetan smješak pa u uho)*. Trudna sam! Dragi ja sam u drugom stanju! *(Skreće pogled ka vitrinama, punim starudija)*.

VOJO: Trudna? Lijepo, čestitam. I? *(Refleksivno, grč, osjećam kost grča)*.

VERA: Nema i! Trudna. Nemaš što reći, pitati, dodati, oduzeti, pomnožiti?

VOJO: *(Poslije kraće stanke oprezno)*. Od koga?

VERA: Bolje, mnogo bolje. Nešto konkretno. *(Stanka, gleda me u razroke oči)*. Jasno od tebe. *(Skrozira me umilnim pogledom, gubim se u protumislama)*.

VOJO: *(Nervozno, sordiniranim tonom)*. Od mene!? Kako od mene? *(Ispijam viski)*.

VERA: Od tebe, nov detalj za roman.

VOJO: Ostavi nesretni roman, ovo je život. Kako od mene?

VERA: Tucam se i s tobom, zar ne?
Pretpostavljam poslije onoga prirodno dolaze i djeca.
Možda vjeruješ u rode. Sa Lukom, ne mogu imati djece.
Provjereno, dokazano. U braku smo devet godina, ništa. Sa
tobom spavam već...

VOJO: Trudna (*Upadam*). koji mjesec? (*Pitanjem se
spašavam*).

VERA: Treći.

VOJO: Treći? Sada kažeš!

VERA: Nisam mogla prije.

VOJO: Nisi mogla, htjela ili...?

VERA: Nisam ni mogla, ni htjela, svejedno. Djetе
ostavljam.

VOJO: Nadam se ne zbog romana? Posljedice,
misliš na posljedice?

VERA: Razumljivo, ne zbog romana, posljedica je
dijete. Hoću dijete!

VOJO: Ja, ja, mislim, (*Zovem kelnericu*) valjda se i
ja nešto pitam.

VERA: U ovom slučaju ne! Tvoje je da pišeš,
posao si obavio. Ni o čemu ne odlučuješ. Shvati ni o
čemu.

VOJO: Luka, što reći njemu?

VERA: Ništa. (*Prilazi kelnerica, tražim još jedan
viski*)

VOJO: Ništa? Ni on se ne pita?

VERA: O, i te kako se pita!

VOJO: Ne shvaćam, ne razumijem. Luki moraš
reći.

VERA: Od tebe se ne traži da bilo što shvaćaš,
razumiješ ili osjećaš. Luki sam rekla. Sve!

VOJO: (*Na granici između očaja i osupnutosti*) On
zna!?

VERA: Zna, razumljivo da zna. Što si očekivao, da
ga lažem?

VOJO: Rekla si dijete je njegovo, zapravo moje da
spavamo, da se...?

VERA: Rekla, a ako spavamo zajedno, onda...

VOJO: (*Upadam*). Moj Bože! Zna? Nisi čista, znaš što to znači?

VERA: Ne znam. Zato si ti ovdje da pojasniš što to znači! (*Povišeno*). Možda nisam čista? Što za čistotu nisi pitao ranije. Slabić si, Luka je u pravu.

VOJO: Slabić, slabić, ali, ja, Luka, ti, mi. On sve zna!?

VERA: Jasno, zna od početka. Igra u troje.

VOJO: Od početka!? (*Ustajem*).

VERA: Gdje ćeš?

VOJO: Gdje ću, zbilja gdje ću, otkuda znam, mislim na toalet ili u toalet, ipak u, a ne na. Bistro ko špricer. U toalet.

VERA: Imaš potrebu, ili... odluči sam i smiri se.

VOJO: Kao pača, rondavo drhtim. (*Odlazim u toalet*). On sve zna? (*Odlazeći u toalet opetujem u sebi. On sve zna. Znojim se na 29 Celzija. Vraćam se, sjedam*).

VERA: Rekla sam, nema potrebe ponavljati. Ako to smiruje ili nadražuje, svejedno. Zna sve. Od početka, od prvog susreta, kod tebe. Zna svaki detalj. Kako me miluješ, rukama dodiruješ, kako smo se... O čemu smo pričali, koja poza, u riječ do detalja.

VOJO: Kako si mogla?

VERA: Očekivao si da varam, lažem. Luku volim, cijenim, potreban mi je.

VOJO: Ovako ga nisi varala?

VERA: (*Oštro*). Nisam. Njegova ideja.

VOJO: Njegova ideja?! Sve gore od boljega. Pun je ideja, i kada mokri ima ideju. Pristala?

VERA: Molim bez vrijeđanja, nisam mogla napraviti izbor. Morala sam pristati

VOJO: Morala si! Govoriš koještarije.

VERA: Između nas, dok se nisi pojavio bio je pakao. Kada postoji treći u izvjesnim situacijama pakao biva podnošljiv. Našao je sebe, uživio se u priču, više nije mučio ni sebe ni mene, postao je drugi, podnošljiviji.

VOJO: Nekoć, kad je pitao spavamo li zajedno, znao je?

VERA: Jeste, znao je i za trudnoću, trebao si priznati, cijena bi bila manja.

VOJO: Perverzija, spavala si istodobno s obojicom.

VERA: Ne pretjeruj, ne baš istodobno, ali sa obadvojicom, da. Da!

VOJO: Ispao sam kreten, budala. Znali ste? Znao je!

VERA: Čemu kićenje. Napose, ti ništa nisi izgubio, dobili smo i, što je neobično, nenormalno.

VOJO: Sve je normalno, sem mene, zabavljati se na moj račun.

VERA: Na tvoj račun? Ajde, ne glumi moralistu, nije ti je bilo krivo dok smo se... tada nisi bio budala, ni kreten, za savjest nisi pitao. Ispijaš viski s Lukom bezočno lažeš, savjest ti spava, hrče. Želiš ostati povrijeđeno nevinašce, nema optužbe, slabiću moj, suoči se sa sobom. Dok tucaš sve je OK?

VOJO: Žrtvovala si se?

VERA: Teška riječ. Žrtva. Bio si dio igre.

VOJO: Žrtva, kreten, budala, priča o romanu tu počinje ili završava?

VERA: Rekla sam pričali smo mnogo i o svemu, on ima mnogo vremena i dobar je slušač, našao je sebe u priči, i što sad?

VOJO: Alkestida!

VERA: Molim?

VOJO: Ništa, očekuješ da odem Luki, kleknem, molim, kumim, iskažem kajanje, za oprost, ne znam što od mene očekuješ, tražiš, zahtjevaš. Nisam znao da zna ono šta znao nisam da ne znam. Trebala si reći, morala reći.

VERA: Ništa nisam morala i ne očekujem ništa i ne tražim ništa! Glavu ne gubi.

VOJO: Kako si na sve to pristala? Kako možeš?

VERA: Šuti, postaješ odvratan, u početku sam se gadila svega... . Poslije si objasnio, uvjerio me, kako je u životu normalno da žena ima ljubavnika, i sve OK i tako dalje i tako dalje, govorio si uvjerljivo. Nisi moralizirao. Ne pretjerano. Ne srozavaj sebe, ne predamnom, potreban si mi.

VOJO: Očekuješ da odem ispričam se i ...

VERA: To znači to! Odredi talog značenja..

VOJO: Kako dalje?

VERA: Odakle znam? A nije ni tema, tema je da sam u drugom stanju, da je dijete tvoje i da dijete hoću. Nemaš obveza! Luka zna da sam tu, zna o čemu pričamo, ukratko njegov scenarij.

VOJO: Njegov?

VERA: Nije problem što zna, problem i rješenje je u tebi. Bio bi mirniji da ništa ne zna, da ga lažemo, zar nije dovoljno kažnjen. Preostala mu je još mogućnost režije vlastita života.

VOJO: Vera, ništa ne znam, mutno je sve, tamo više poslije ovoga ne mogu ići. Ne mogu.

VERA: I to zna, on te više ni ne očekuje. Pustio je da plivaš. Bio si upotrebljen, traži da završiš roman. Odluči.

VOJO: Upotrebljen, kažeš upotrebljen?

VERA: Upotrebljen ili ne, svejedno, našao je u ovome sebe. Mogao si reći, morao si reći, da Boga ima, ne da bi ga razočarao, već zbog potvrde njegove u tebe, morao si reći da spavamo, kako bi osjetio tvoju iskrenost prema njemu, nijekao si sve, lagao, uvjeren je da se služiš frazama i stoga lažeš. Boga nema. Sada iskreno vjeruje, pokušava vjerujem dokazati da Boga nema, negacijom negirati negaciju, crv sumnje nagriza.

VOJO: Tko sam ja da kažem da li Boga ima ili nema.

VERA: Tim prije si mogao reći da spavaš s mnom. Mogao si reći. Reći si mogao, to si znao, a lagao si.

VOJO: Što to njemu znači?

VERA: Ako smatraš da mu ništa ne znači, što nisi rekao ono što je očekivao da kažeš. Što mu znači ne znam. Činjenica je da nešto znači.

VOJO: Reci mu onda da Boga ima, da pouzdano znam, a mogao je nazvati i 988. Još bolje 95.

VERA: Bez sarkazma odgovor bi bio, Subotica molim sačekajte. Duhovito, tvoja poruka bit će u svezi Boga preneti, pod uvjetom da dođeš i kažeš: dijete je moje. Ne sprdaj se, nemaš pravo, on ne zaslužuje i dobro zna koliko je sati za razliku od tebe. U pitanju je i dijete.

VOJO: Ja zaslužujem?

VERA: Shvati u igri si sporedan, okvir za igru, pravila diktira, izmišlja i propisuje on. Od početka do kraja romana, ti si dopuna. Dopuna dopune. Produžena ruka njegovog malog mozga. Popunjavaš šupljine svojim prazninama, koje rasipnički siješ oko sebe. Ništa ne košta. Dok nisi lagao funkcioniralo je, više ne, prozreo je i prezreo te. Laž izdaje. Luka je reskirao, rizikovao, Vojo ti nisi. Na ratištu laž mnoge staje, konačno i ovo društvo se opasno laže, i na laž pristajemo. Ne želi takav svijet, želi svijet čistih ruku.

VOJO: Svijet čistih ruku? Posebice bez ruku, nakon što ih je uprljao ...

VERA: Uprljao ili ne, krivica nije samo do njega. Žrtve nema.

VOJO: Samo budala može biti žrtva. Napose mrtvi nikada nisu žrtva, oni su tek informacija crvima.

VERA: Dobro budalo moja, u čemu je sadržaj tvoje budalaštine? Zaboravi, njega, mene, sebe, zaboravi sve. Bez kajanja, savjesti i grijeha. Trebaš otići kod Luke, bez obzira na sve.

VOJO: I kao šugavi pas bljuvotine polizati!

VERA: Tvoje su. Jedna preljuba u svijetu manje ili više? Nemoj reći da te opterećuje. S koliko si udanih žena spavao?

VOJO: To je drugo.

VERA : Bijedno. Zar samo zato jer njihovi muževi nisu bogalji, oni su tek obične rogonje, njih ne treba žaliti. Luku da, to je nešto drugo, on je čovjek sudbine! Dolaziš?

VOJO: Ne znam? Trebam razmisliti. Ostavi mi vremena.

VERA: Nema vremena, vrijeme nije jabuka, ali je pokvarljivija roba, hladnjača tu ne pomaže. Odluči, postoji samo sada, trenutak. Reci odmah, Luka zahtijeva.

VOJO: Odmah?

VERA: Odmah. Vrijeme stoji. U toj sobi vrijeme je u konkubinatu s vječnošću. Ono stoji, objesilo se o zrnce prašine.

VOJO: Zatečen sam, zbunjen.

VERA: Neodlučni slabić. Laž. Kada si tucao nisi bio zbunjen, tada si bio jak, čist vrijeme nije značilo ništa, skoro ništa. Dolaziš?

VOJO: Ne znam?

VERA: Nije stvar znanja već osjećanja. Luka, ti i ja, zaslužujemo da se pojaviš. Mada si za njega otpisan. Luka ima nadnaravnu moć, čita misli, laž kod njega ne prolazi.

VOJO: Čita misli?

VERA: Ne samo što ih čita, već ih i nameće, pa misliš ono što on želi.

VOJO: Zna sve o romanu?

VERA: Dio je romana, čitao ga je, dopada mu se, uzgred, zna da nemaš dovoljno mašte za kraj, žali te. Forma polupoezije-poluproze zahtjevana je i nezahvalna. Izgubio si se. Tako kaže.

VOJO: Gdje ga je čitao?

VERA: Gdje ga je čitao? Ulomak je objavljen u „Rukoveti” ili već gdje, ne sjećam se, a i pričala sam mu o tome.

VOJO: Rekla si, čitamo poslije onog skupa, raspravljamo...?

VERA: Uobraženko, ušao si u kuću, dobio mene, nisi se zapitao kako je meni. Sebično.

VOJO: Optužuješ? Svejedno. Luka je cijelo vrijeme bio između nas.

VERA: Što si očekivao, ne optužujem, već molim da večeras dođeš. Ako je Luka zatvoren u sobu, ti si zabravljen u sebe, što ću ja? Toneš, dobro u godinama si, ali u godinama kada bi imao što reći. Izadi iz sjenke, vučeš je sa sobom kao otrcani kaput.

VOJO: Pustimo privatnost.

VERA: Slabiću, sve je privatnost.

VOJO: Trebam reći djeci da ću postati tata...?

VERA: Ne tata, već samo jedan instrumentalizirani otac, ništa više. Moraš doći kod Luke, molim te, sebe radi, Luke radi, tebe radi.

VOJO: Uprljao sam i ja ruke. Trebam ih oprati?

VERA: Sačuvaj dušu, Luka prašta, njegova savjest je mirna. Čovjek je dolazećeg milenija. Bogalj, bogalj koji se suprotstavlja bezdušnoj gomili, zakonu velikih brojeva. Došao je sebi nakon rata, traži Boga, ne spasa i oprosta radi, već da bi se u konačnom saldu obračunao sa njim.

VOJO: Da bi se obračunao s Bogom poput Kaina.

VERA: Tako razmišlja, osjeća. Onda doćeš ti i kažeš: Boga nema, a on intenzivno čita Camusa. Bori se između esencije, apsurdna i egzistencije.

VOJO: „Mit o Sizifu", kakav je obračun moguć?

VERA: Pitaj njega. Ima ideju, ima i potrebu, da li potreba prethodi ideji ili ideja potrebi tko zna.

VOJO: Da, da ga vodim na toalet itd. Ne može na toalet bez ideje.

VERA: Mene tucaš, njega vodiš na toalet i ništa naivčino ne shvaćaš i ne znaš. Stidiš se ne svoga djela, nego sebe. Tvoj grijeh. Luka je ubijao, za njega ni ti nisi čist, mogu to reći jer te volim, zavoljela sam te, ali ti si nesposoban voljeti. Uživaš u patnji, ali patnja pretvara čovjeka u dio gomile.

VOJO: Prestani, sve mi se muti.

VERA: Suoči se sa sobom, mutnim naplavinama u sebi. Bježiš. Luka te skužio.

VOJO: Što je rekao?

VERA: S ovakvim ljudima ni u dolazećem mileniju nemamo šansu. Novo stoljeće traži novog čovjeka ali ne čovjeka, kakav nam se nudi. Traži novu vrstu žrtvovanja, nekog novog sartovskog Geca, i neku drugu Mariju. Imao je povjerenja u tebe, izdao si poput, Jude. Ali tvoja izdaja nema težinu, puna je sebičnosti, kao svaka izdaja. Da li dolaziš večeras ili ne?

VOJO: Razmišljam.

VERA: Nema vremena za razmišljanje, ono je isteklo, ostale su sanje. (*Stanka*).

VOJO: Ima li koga, rodbinu, prijatelje, bilo koga?

VERA: Ima dalju rodbinu u Subotici, nikakav kontakt, rođenu sestru u Zagrebu, nikakav kontakt. Pokušao je sa tobom.

VOJO: A ja sam ga izdao.

VERA: Još gore, lagao.

VOJO: Trebao sam mu reći, priznati, spavam s Verom. Odakle sam mogao znati da zna?

VERA: Morao si znati ili mene pitati, ali u to se nisi ni upustio.

VOJO: Puca mi glava, radi želudac, ćutim se divno. Što ranije nešto nisi rekla za trudnoću?

VERA: Luka je ovako htio!

VOJO: Prisutan je stalno, vječno prisutan, njegove ruke su sveprisutne. Čudan je svijet žena. Čudan.

VERA: Odvratan je svijet muškaraca, odvratan jer ne vjeruju u čuda ni u vjernosti ni kada je vjerolomna.

VOJO: Što će biti s nama?

VERA: Danas si sav u pitanjima. Odluči se već jednom, poduzmi nešto, a najprije pojavi se večeras.

VOJO: Trebam otići i reći oprost.

VERA: Preuzmi inicijativu. Prekinimo. Kraj. Basta. Ništa ne moraš reći. I tijelo te izdaje.

VOJO: Lako je reći kraj.

VERA: Nije teško presjeći, svoje si odigrao, ostaje roman.

VOJO: Roman, pusti roman, a dijete?

VERA: Dijete, dijete je naše, moje i Lukino, s tim nemaš veze. Bio si genetski skretničar.

VOJO: Lijepo!

VERA: Želiš li drugojačije sudjelovati, moraš večeras doći.

VOJO: Moram?

VERA: Moraš!

VOJO: Ništa ne želim, ništa ne moram a i ono što želim ne znam da li želim.

VERA: Odluči. Bez odluke ostaje praznina, praznina prema odgovornosti i prema sebi i prema drugima. Da prekinemo.

VOJO: To znači rastanak?

VERA: Ne, prekid je prekid. Rastati se ne možemo. Sada nas nešto veže. Treba završiti roman, Luke radi.

VOJO: Spalit ću sve!

VERA: Nećeš, znaš i sam da nećeš, nemaš petlju, i što bi ostalo od tebe, prazna olupina.

VOJO: Ako prekidamo a ne rastajemo se, što dalje?

VERA: Odluči. U tvojim je rukama: uzmi, dodaj.

VOJO: U cijeloj priči gdje si ti. Luki je lako, nema ruke, ima ideje i potrebu režirati.

VERA: Negdje sam između Luke, tebe i djeteta. Stoga se odluči, ali znaj; dijete ima prednost.

VOJO: Ovo nije stvar odluke, mogu odlučiti da li ću ili neću kupiti cipele, ali ti pristaješ na sve.

VERA: Velikog izbora nemam. Što podrazumjevaš pod sve? Večeras dođi, rješenje je u dolasku. Cipele ostavi za kasnije.

VOJO: Trebam vremena.

VERA. Igramo se poput djece. Za jednu uru Luki moram reći odluku. Hoćeš li ti kupiti cipele ili ne, ne zanima nikog, dođi bos, ali dođi.

VOJO: Trebaš podnijeti izvješće?!

VERA: Da, do u sitnice.

VOJO: Zanimljivo, zabavno do, do u...

VERA: Vojo, Luku volim na drugi način, shvati. Ti si mi potreban, no tebe mogu naći svugdje a njega ne, on je za mene neponovljiv. Ti i tebi slični se obnavljate, regenerirate.

VOJO: Poput ameba, ostanimo zajedno.

VERA: U troje postaješ potrošna roba. Tvoja neodlučnost je dvolična.

VOJO: Posrijedi je greška, slučaj ili ne...?

VERA: Nešto poput bacanja kocke, on ju je bacio, možda greškom, ali slučaj nije dokinuo. Za njega postoji goli obračun.

VOJO: Obračun? Obračun s kim?

VERA: Poznajem ga u dušu, obračun sa samim sobom i Bogom.

VOJO: Sizifov posao, pusta teorija.

VERA: Teorija ili praksa, samo je dio svoje sudbine. Na koncu sve je teorija.

VOJO: Ostavimo, da li me voliš?

VERA: O! kapiraš ne radi se o tome, u pitanju je ozbiljnije nešto. Nešto između života i smrti..

VOJO: Krupne, znojave riječi! Vrištat ću, imam potrebu da kriknem, munkovski da urlam.

VERA: Vrišti, u vrisku nije rješenje, možda olakšanje, pravi dodatnu buku, pitam, molim po tko zna koji put: dolaziš li večeras ili ne?

VOJO: Reci mu kreten sam, balek, nešto mu reci.

VERA: To već zna i ne zanima ga. Moram ići.

VOJO: Čekaj!

VERA: (*Stanka*). Čekam, mada nismo na kolodvoru. Što da čekam?

VOJO: Kada ćemo se vidjeti?

VERA: Večeras.

VOJO: Ne večeras, samo večeras ne.

VERA: Večeras (*povišeno*). Ako sam ja Alkestida, mada ne znam što to znači, ti si Otalio, pročitaj „Pokojnika“. A kako su tragedije u svijetu velikih brojeva nemoguće, ostala je komedija, tvoja teorija. Balkanska komedija. Dođi večeras, nas radi, mira radi.

VOJO: Ne.

VERA: Čao. (*Kao šiparica ustaje, ljubi me u obraz, ostaju tragovi ruža, zamijećeni kasnije*). Što da kažem Luki?

VOJO: Što ćeš kazati? Nešto reci?

VERA: Čao, papa, otišla, servus slabiću moj, upamti dolazi vrijeme žena. (*Sa ulaza dobaci*). Otalio, pročitaj ponovo Borhesa. Zbogom ili do viđenja, odluči.

Vera odlazi, sjedim, gledam u sat, vrijeme prolazi, idem u toalet, i dok vršim radnju, ponavljam u sebi, slabiću, slabiću, treba se boriti, u godinama si kada se treba boriti. U toaletu sve ima drugi smisao, smisao olakšanja. Pred zrcalom, uočavam tragove ruža, formu usana. Brišem fleku s obraza i pitam se; mogu li i s duše? Osjećam, poslije dugog vremena grižu savjesti. Stidim se. Stidim se svega što me okružuje u sebi i onoga što je oko mene.

Odlazim kući. Marksovim (Senćanskim, za starije Subotičane) putem, ispod kestenja. Kod Omera svraćam na piće. Odlučujem: ne idem. Kod kuće čitam Borhesa. „Pokojnika“. Shvaćam. Kasno. Događaji ukazuju: nešto shvatiti znači razumjeti, nešto razumjeti ne znači shvatiti. Gubimo se u prividu.

S Lukom se više nisam sreo.

Prije tjedan dana, telefonira Vera. Govori o njegovom neobičnom ponašanju. Izbjegava piće, cigarete, šuti. Izuzetno mnogo čita. Poslije toliko godina provedenih u sobi, izlazi u dvorište. Šeta. Šetamo. Neobičnim vidno nervoznim pogledom promatra cvijeće. Dotiče ga usnama.

Jednostavno drugi čovjek. Trebao si se makar pojaviti te večeri ako već nisi mogao ostati. Velim dobro je, promjene nešto same po sebi nose. Ipak, kažem, valjalo bi konzultirati liječnika. Ne, jedino sa žarom raspravlja o postojanju ili ne postojanju Boga. Tebe ne pominje. Predlažem da se nađemo, telefonom o ovome raspravljati ne ide. Pristaje. Dolazi kolima, odlazimo u vilu „Viktorija” na Palić. Provodimo tugaljivo poslijepodne. Vraćamo se. Istovara me kod restorana „Eden” blizu tvornice slatkiša „Pionir”. Ulazim na pivo, pokušavam smiriti sebe, srediti misli. Mislim o Descartesu, ne ide. Trska. Tijelom punim tupe praznine duha, odlazim doma. Pišem roman, pokušavam, „Uzmi–dodaj”. Ne ide. Nema kraja.

Tjedan kasnije, šest sati navečer, ponovo Vera, javlja se uplakanim grcajućim glasom. Pitam što je, šuti, reci opetujem. Kroz suze otpovrne: Luka se ubio! Pauza, ostajem bez teksta, pitam, nešto pitam, odgovara mirnije, osjećam u glasu hladnoću, ponovno kroz suze, Ubio se! Mehanički pitam, kada? Jutros. Dođi, dođi odmah i spusti slušalicu. Niz hrptenicu prođoše srsci, osupnut stojim, palim cigaretu. Plima misli, oseka racija, osjećanja krivnje, nemoći. Zovem taksi. „Tesla“ taksi.

Vera čeka u kapiji, ridajući pada mi u eskimski zagrljaj. Ulazimo unutra. Lukina soba, u crnini na sredini stoji Verina mama. Upoznajemo se, kondoliram, veli da me zna. Na riječ zna me, neprirodno, nekontrolirano se trzam. Vera sipa viski, s ledom, s mnogo leda. Ne pije mi se. Šutimo, promatram sobu, uočavam sve je u njoj neprirodno. Iščašeno. Mama odlazi. Prelazimo u dnevnu sobu, kuha kavu. Pijemo kavu. Pitam se što da pitam. Počinje: otišla je jutros na pijacu: Luka reče sve ima smisla, i odlazak na pijacu, smješka se nekako izopačenim bolesnim smjehom. Vera, ima smisla, kaže, a već sam na vratima, odgovaram, da, ima smisla. Što učiniti s viškom smisla, dobacuje i dometne, za objed kupi ribu, jede mi se riba. Sve potiče iz vode. Vraćam se oko deset, pauza,

gušeći se kroz suze. Smiruje se, nastavlja: na podu uz razbijenu vazu leži nepokretno. Stanka. Rukama, pokrije lice, ponovno briznen plač. Potom, uz čudesan glas, izusti, mrtav. Još...

Ponovno mučna stanka, palim cigaretu, pitam: što nisi odmah pozvala. Ovako je bolje, reče zvala sam mamu, duža stanka. Ispija kavu, nadodavši preko šalice: ostavio je oporuku, snimljenu na kazeti. Bez pitanja sam i dalje. Dvije oporuke. Prva, kakav ukop želi, za drugu, traži, zahtjeva da se ne sasluša prije nego se dijete rodi. Konačno pitam što želi. Možda je bizarno, produžuje, želi. Hoće ukop u Kerskom groblju, mada u Senćanskom imaju obiteljsku kriptu. Ponovno zastaje, i nastavlja, traži da ga pokopaju, u ponedjeljak, u osam i trideset ujutru. Osim mene, tebe i po mogućnosti župnika i kamenoresca, nikog. Nikog, Vera molim te oprosti, javi se na telefon xy, dogovoreno je sve. Javila sam, i on je zbunjen. Želi da raka bude u razini zemlje, bez humke. Kaže ćao, svima, ako možete oprostite, ako ne zaboravite, oprost bez zaborava u povijesti ne postoji. Licemjerje će i šaš prekriti sve. Čuvajte se laži, kajanje ne pomaže. Uostalom saslušaj je. Drugu kazetu ne dirajte. Voji reci, ima kraj romana. Suze navriješe ponovno, trese se cijelim tijelom. A krupne, hladne i teške suze kao valovi grunuše. Smirujem je.

Pričamo odsutno, zavaljeni u mutne i tugaljive misli. Predlaže da zovem taksi, spavat će kod mame, vidimo se sutra, na Velikoj misi u Keru. Zovem taksi. Prebacujem Veru, idem kući. Uključujem kompjutor, pokušavam nešto, ništa. Ponovno zovem taksi, odlazim na Palić. Šetam duž obale Ženskog štranda. Svijetle kandelabri. Iz ZOO vrta, čuje se rika, rika lava, pomiješana sa zvukom tamburice iz obližnjeg restorana. Zvuci tamburice i rika lava, situacija. Voda jezera mutna, gusta, teška i mirna, puna tajne. Odlazim u restoran Viktorija kod Babela, naručujem pjesmu "Szomorú volt vasárnap este" razmišljam o Luki, o Veri. Pitam se u čemu je greška? Osim praznine

nikakvog odgovora. Osjećam negdje u sebi savjest, ali ne dovoljno intezivno, bez sažaljenja, bez grizodušnja. Oko ponoći vraćam se kući. Akordi muzike damaraju u meni.

Ponedjeljak 25. rujna.

Ukop, osam sati i trideset minuta prije podne: Vera, ja, župnik, ljudi iz „Funera“ u pozadini čovjek u crnom. Poslje ukopa, prilazi čovjek u crnom, pažljivo polaže nadgrobnu ploču, s reljefom Milosne Venere. Zbunjeni smo. Kondoliran kroz suze. Spontano pitam: kada je naručena, odgovara, otprilike prije mjesec dana. Pitam: plaćeno? Da, uz prijetnju ako se toga dana ne pojavim, bit će nevolje. Ovo mi nije trebalo, procijedi. Velečasni odlazi, pozdravljamo se, kao između, uzmi i dodaj, između da i ne, dobra i zla.

Na zaravnjenoj zemlji na mramornoj ploči stoji.

U miru počiva

P..... Luka

21. travanj 1956. - 19. rujan 2000.

Odlazimo, na izlazu Vera kaže: imaš kraj romana. U ulici kralja Zvonimira, promrljam u oči izbora.

Poslijepodne odlazimo na groblje. Poslije. Laganom šetnjom Gundulićevom, bivšom Bunjevačkom, Bajnatskom idem kući, slomljen, ne toliko tijelom koliko duhom.

Ne spavam cijelu noć. Ponavljam roman je gotov, ne vjerujući pitam, da li je gotov?

Što je roman, što život? I što je roman meni, a što ja romanu. Nisam pjesniku vjerovao da život nije popit čašu vode, ni Kaći, da je užitak kupovati na pijaci. Nisam.

Zovem K.

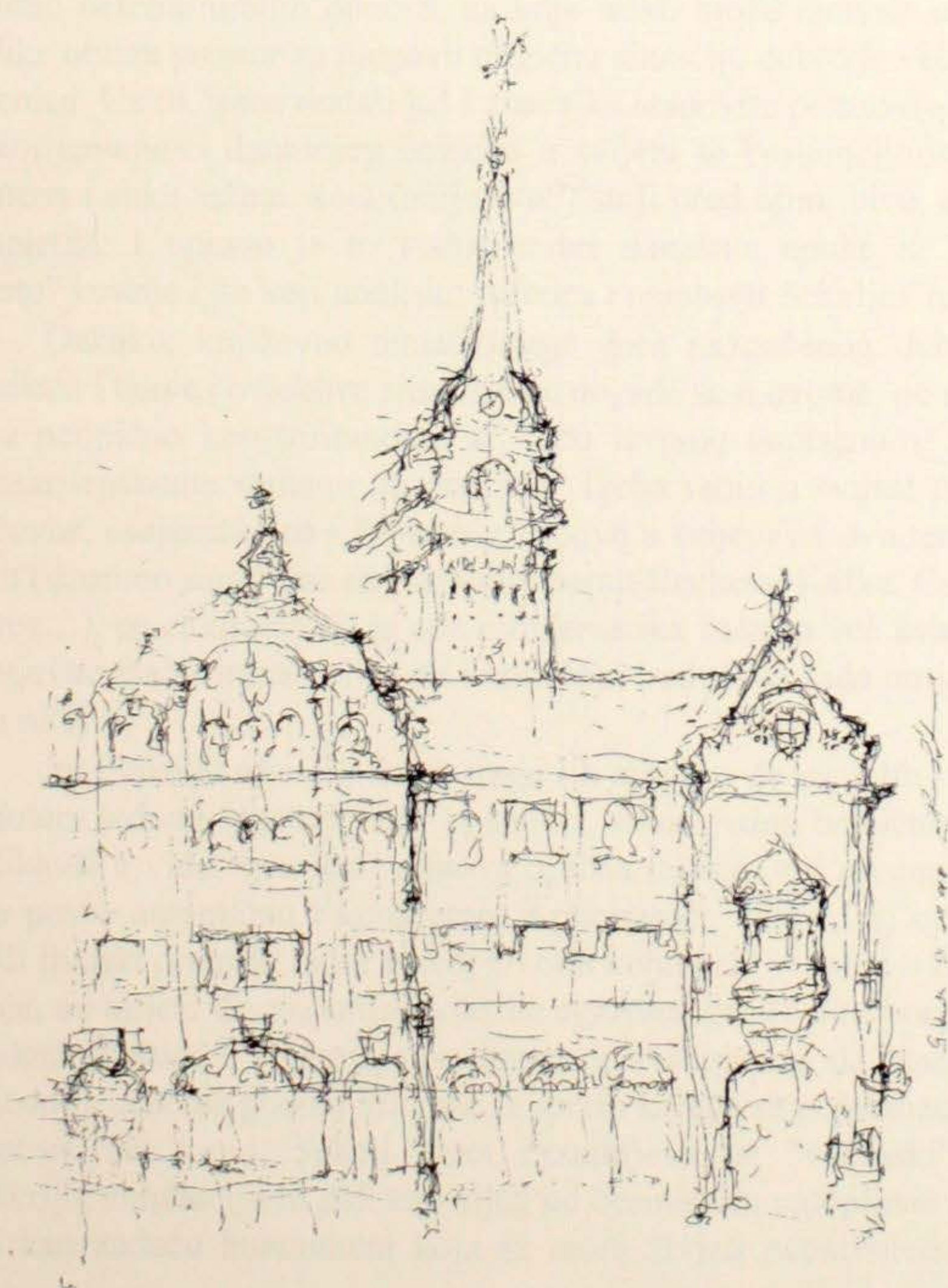
Pariz 1978. - Subotica 2000.

Trajalo je dugo. Da li je tako moralo...??

Receizje

Recenzije

Pjevano-ispripovijedana egzistencijalna drama

Da život suvremenog čovjeka u svijetu otuđenih, posredovanih i upitno determiniranih odnosa, na koje teško može izravno utjecati, uvelike otvara prostor za njegovu tragičnu situaciju dobro je već znana činjenica. Uz to, treba dodati još i značajku stanovite bezzavičajnosti i neukorijenjenosti današnjeg čovjeka u svijetu te bestemeljnost duha vremena i slika težine, koja (nerješivo?) stoji pred njim, biva, čini se, kompletna. I upravo je to stanje stvari današnje epohe iz kojega "čvrsto" izranja i na koji unekako referira i najnoviji Sekeljev roman.

Dakako, književno tematiziranje gore naznačenog duhovnog konteksta i takve čovjekove situacije ne događa se u ovome, po mnogo čemu netipično konstruiranome ali zato izvrsno napisanom, lirsko-dramsko-epskome romanu po prvi put. Treba samo u svijest prizvati književne, esejističke pa i filozofske radove u svijetu na ovu tematsku potku (uzmimo samo one najpoznatije poput Becketa, Kafke, Camusa, Sartrea...), pa zaključiti da je ova problematika itekako već kvalitetno i zahtjevno elaborirana... No, ne i konačno, budući da tada umjetnosti ne bi ni bilo.

Jer, Sekelju nije cilj da na tragu tih manje-više uspjelih izvedaba, putem jednog "apstraktnog" postupka, stvori jedno bezlično djelo, preslikavši u vidu "gemišta" njihova tipična mjesta, već on smjera na nešto posve autentično i konkretno. Aplicirajući, naime, taj općenito važeći ljudski dramski okvir u svoj životni kontekst i vrijeme u kojemu djeluje, on bilježi dramu smisla vlastite egzistencije. To čini boraveći u raspalom društvu, u kojemu je produciranje svakojakog zla doseglo u posljednjih desetak godina vrhunac, a spram kojega se pojedinac čutao nemoćan. Pri tomu, Sekelj život razumijeva ne "većinski", kao mimikriju, simulaciju ili pak kao bijeg od besmislom natopljene zbilje, nego kao zadaću humaniteta koja se mora živjeti nepatvoreno i do

kraja. Sada. I u književnome zahvatanju takvog tematskog okvira, barem u našem okruženju, Vojislav Sekelj je pionir. Prvi u nas, i to umjetnički vrsno, oslikava egzistencijalnu dramu našeg čovjeka danas, koji proživljava jednu od najtežih kriza identiteta, nastale nakon sloma socijalističke paradigme i uspostave avetinjski zlokobnog, agresivnog nacionalizma.

Naime, u djelu pred nama se nepatvoreno govori o našem "vremenu zla" kroz, na prvi pogled, lapidarnu piščevu ispovijest o vlastitoj krizi smisla i identiteta. Ono "na prvi pogled" iz razloga što Sekelj potresnu lapidarnost svojeg umjetničkog izraza veže uz najznačajnija životna pitanja, i to kroz milieu vlastitog života i pratećeg "poremećenog" društvenog konteksta. Elementi takve tragičnosti vezuju se uz apsurdnosti života u vremenu kaosa, tako da cijeli roman, zapravo, slika riječima tragičnu dramu jednog krhkog života u vrijeme bestijalne okrutnosti, velikih laži, neviđene mržnje... s toliko malo onog obično i toplo ljudskog.

Čovjek i čovječno su gubitnici, to vrijedi zapamtiti, u doba opterećenom poviješću i kada je jedinka vrijedna ništici. Osobito onaj čiji je identitet manjinski i koji se djelatno angažira na strani ljudskih vrijednosti. No, to ne znači da treba prestati biti čovjek, pa makar on i brojio umjesto da se moli... Jer, ova opjevano-ispripovijedana drama jednog iskustva u obesmišljenom vremenu toga je svjedokinja, te zaslužuje kao uspjeta biti objavljena.

Tomislav Žigmanov

Začevjek je najvešće opora; gorka riječ

Zauvijek je najčešće opora, gorka riječ

I.

Bezmalobližno dva desetljeća nakon romaneskna prvijenca *Daleka zvona* (1983.), Vojislav Sekelj ponovno se odlučio ogledati u pisanju razmjerno zamašnija djela pod znakovitim naslovom *Uzmi-dodaj*. Na prvi pogled, čitatelj bi mogao preuranjeno zaključiti; riječ je o romanu u stihovima. Uistinu, od stihova ni traga, a tekst što ga Sekelj nudi kao da je djelomice nastao u dosluhu s pretjerivanjem Rolanda Barthesa prema kojemu je autor mrtav, pa ako je tako (a znamo da nije!) tekst kao da se s razlogom nekamo gubi, postaje štur, manjkav, nagnut prema nerazumljivosti i neka stoga nikoga ne čudi sklonost premještanja težišta interesa na čitatelja, ili na teoretičara, interpreta, opisivača i kritičara djela.

Doima se kao da su *Daleka zvona* nastala u vrijeme kada su se pisci, kritičari i znanost o književnosti još bavili estetski ili kulturno vrijednom, „lijepom“ književnošću, što omogućava da se predmetno područje omeđi, ali se situacija promijenila pa sada u književnost mogu ući i produkti trivijalne književnosti, a medij se onečistio miješanjem žanrova i diskursa koji se prelijevaju. U tom ozračju treba razmatrati nastanak Sekeljeva rukopisa *Uzmi-dodaj* i opisati ga.

Gotovo istodobno s njegovim romanesknim rukopisom, okolnosti su tako upriličile, čitao sam četvrto izdanje neljubavnog romana Julijane Matanović pod naslovom *Bilješka o piscu* (Zagreb, 2001., do

tog izdanja prodanog u 7500 primjeraka) i poredio ih, htio ne htio. Kao dva prozna djela za koje autori tvrde da spadaju u roman, i kao ostvarenja dva suvremena hrvatska pisca, jednog iz nedaleke, u mnogo čemu bliske i srodne Slavonije, a sada iz samog središta hrvatskog književnog svijeta i drugog iz Bačke s ruba, s njegove (gotovo već prezrene?) književne periferije, istodobno i granice rasprostiranja hrvatskog jezičnog i kulturnog prostora, koju među ostalim određuje i njezina vlastita patologija limesa.

II.

Dakako, nije moguće govoriti o novom rukopisu Vojislava Sekelja *Uzmi-dodaj* ako ga ne usporedimo s njegovim prvim romanom imajući na umu i misao da je knjiga manje ili više uspjeti nadomjestak za nepotpunost svakodnevice.

Daleka zvona nastaju početkom osmog desetljeća XX. stoljeća; u to vrijeme mali čovjek, potajno snivajući da postane srednja klasa, svladan samoupravljačkom omaglicom zabija glavu u pijesak pred ludilom i zlom što se budilo podsticano nacional-socijalističkom ideologijom. *Uzmi-dodaj* Sekelj piše kada je već zamajac zločinaštva i rušilaštva zaustavljen u ovom podneblju, a vladavina tranzicijske neizvjesnosti i depresije na dugi rok, zaposjeda svaki kutak, danomice se očitujući u životima velikog broja ljudi.

Predmnijevajući nužnost obračuna u vrijeme pisanja *Dalekih zvona*, Sekelj odveć zagledan u detalje jedne (uistinu bedaste) školske reforme i u mutne naplavine dnevnog, propušta priliku da tekstom dopre do snova svojih junaka prije no što od njih ostanu krhotine.

Kada je dio obračuna racionaliziran u Daytonu, a među inim njegovim posljedicama prepoznamo i nastanak država od kojih neke postoje samo u sporazumu, Sekelj se poduhvatio obračuna sa sobom u svijetu, u kojem i nakon što je postao izmijenjeno isti i dalje ne nalazi mjeru vlastita pripadanja. Njegova je priča opora, gorka i u njoj nismo dobili ni jedan od bezbrojnih mogućih odgovora na pitanje zbog čega u ovom svijetu više nema snova, snivača, snivanih. Naprosto ih nema! Doima se ne može ih ni biti! I baš to je ono što treba zaboljeti, taj neobnovljivi nestanak snova.

III.

„Snovi su kvarljiva roba. Ispare u tren oka“ napisao je Zlatko Crnković. „Stoga ih treba čuvati, njegovati (najbolje žmirečki) i odmah zapisivati, najbolje još usred noći.“

Svaki pisac bio je u prilici uvjeriti se u kojoj je mjeri točno Crnkovićevo opažanje, trošeći znatan dio svog spisateljskog vremena u postavljanju klopki za vlastite snove i sjećanja.

A što poduzeti kada nas pisac (poput starog sofista Gorgije) nastoji uvjeriti da snova nije bilo, da ih nema i da ih neće ni biti? I da se u ovom svijetu ionako ništa ne može znati, a kad bi se nešto i moglo znati, onda se to ne bi moglo reći drugome, a kad bi se to ipak moglo reći drugome, onda on to po svoj prilici ne bi mogao razumjeti?

Uistinu, što započeti s ovim Sekeljevim rukopisom u kojem iz rečenice u rečenicu hlapi vjera u moć riječi, a s njezinim gubitkom nestaju i riječi? Vodi li nas ovaj rukopis prema ukidanju (njegova?) govora, u (samo njegov?) epistemološki nihilizam? Sve i da je ta krajnja pozicija održiva, ona se ipak nije uspostavila, napose čim se kaže bilo što, pokazuje se želja za govorom, a kada nje ima onda se podrazumijeva govorenje nečega što ima smisla, etc.

Mada odnos mythosa kao priče i logosa kao filozofskog smisla nije precizno ocrtan, bolja strana rukopisa *Uzmi-dodaj* je što Sekelj nije ni pokušao zauzeti pozu univerzalne sveznalice koja će se upustiti u pothvat potankog opisivanja pojedinosti onoga čega nema.

No, unatoč tomu što znamo da je pisanje (sa i bez ukrasnih početaka i završetaka) samo jedan od načina da izađemo na kraj s vlastitom, poraznom životnom svakodnevicom i ispunimo preostalo vrijeme; možda još uvijek ima i čitatelja koji očekuju takovu formu koja je „lijepa“ književnost ili bar na nju podsjeća. Ovo osobito dobija na značenju kada pomislimo na to koliko ljudi danas zure u računala i igraju se s njima zauvijek propuštajući mogućnost čitanja knjige, te da je u tome književnost oduvijek bila tip sporazuma između pisca i čitatelja kojeg nije dobro napuštati ni pod kakvom izlikom budući da se tada ova veza kida, možda zauvijek. A zauvijek je najčešće opora, gorka riječ.

Milovan Miković

Vojislav Sekelj:

Uzmi-dodaj

Novi rukopis Vojislava Sekelja, pod naslovom UZMI-DODAJ, teško bi se mogao žanrovski odrediti, jer je sačinjen iz dva dela različita po formi — poetskog i proznog. Doduše, autor ga u samom tekstu naziva poemom-romanom, ali pre bi se moglo reći da je u pitanju dramska poema, jer prvi deo ima oblik poeme a drugi formu drame. Dramska struktura zasniva se na klasičnom trouglu koji čine dva muškarca i jedna žena: Luka, Voja i Vera. Luka je bogalj bez ruku (poput Miloske Venere) — povratnik iz vukovarskog rata (gde je, po sopstvenom priznanju, i sâm ubijao), Vera je njegova žena, dok je Voja Lukin prijatelj i Verin ljubavnik, a uz to i autor poeme-romana u nastajanju UZMI-DODAJ.

Na početku Luka telefonom podseća Voju na tri njegove pesme iz 1992. godine objavljene u RUKOVETI. Te tri pesme su zapravo ishodište rukopisa UZMI-DODAJ i odnose se na tri junaka njegova. *Subotica u proljeće 1991.* govori o Voji, *Vukovar* o Luki, a *XXXXXXXXXXXXXXXX* je o Veri. Iz njih vidimo da Voja hoće da pobegne od svog identiteta (iako je to uzaludno), dok Luka, nasuprot njemu, traga za samim sobom, te je čitav tekst razapet između ta dva pola.

Luka je ošćenje aktivnog učesnika u životu, dok je Voja pasivni posmatrač koji beži od života i odgovornosti. Luka zna da sve u prirodi ima svoju dušu, samo čovek ne, jer on samo filozofira o duši. On zna da u gomili nema bližnjih i da će posle ovog rata još dugo sve biti gomila. Luka pita Voju šta je radio dok je on ubijao, pa odgovara: malo piskarao, malo galamio, malo šetao. Zatim pričaju o Veri, samoubistvu, laži... pitaju se: ako nema Boga — čemu onda savest, Bog bi ipak bio neko rešenje. Voja piše od prvog susreta sa Lukom, od prvog „alo“... prepisuje, pretače iz jedne forme u drugu, hoće od njega da načini poeziju, ali kraj priče zna jedino Luka. On će „svojom zasluženom kaznom

sebe nagraditi“, to jest na kraju će se ubiti i teko staviti tačku na Vojin tekst.

Vojislav Sekelj pokušava u ovom delu da reši kvadraturu uzročnopolosledičnog kruga istorije u kojoj se rastočio Istok a Zapad se odrekao demokratije u ime nove imperije, pa nošta više nema dimenziju realnog, iščašeno je sve. „Poslije svakog rata, prevrata, revolucija, pijanstva i unakrsnog dizanja nogu u plesu parenja: što učiniti sa svojim herojima, revolverašima, profesionalnim rodoljupcima, bogaljima, zavodnicima, mrtvacima? Što? Što sa političarima, tim svijetlim pjesnicima mraka?“ — pita se pisac.

Na žalost, posle svaga jedva da postoji nešto više nego da „mrtvacima nazdravimo sa ŽIVJELI!“ — što bi mogla da bude gorka i ironična poruka Sekeljevog dela. Ali na drugom mestu nalazimo autopoetičku tvrdnju da „ni jedno djelo ne treba razumjeti do kraja i bez ostatka“. Jer, „što je graditelj (Tvorac) djelom htio? Ništa. Jedno moćno ništa. Treba čitati. Slušati, strpljenje imati. Gledati. Taktilno čitati. U Broju biti Riječ. U Riječi Broj.“

Posle svega, dakle, ostaje delo. Jer jezik je kuća bića u kojoj stanuje i život i poezija. Vojislav Sekelj je u knjizi UZMI-DODAJ pretočio život u poeziju.

septembar 2001.

Petar VUKOV

Vojislav Sekelj Curriculum vitae

Vojislav Sekelj

Curriculum vitae

Vojislav Sekelj, rođen je 1946. godine u Subotici. Tu završava osnovnu školu. Upisuje školu „Učenika u privredi“, (Šup). Zanat elektromehaničarski, šegrtuje u poduzeću „Elektroremont“. Potom redovito pohađa, kažemo redovito, jer to nije njegov biljeg, predavanja na „Višoj elektro tehničkoj školu“ Diplomira ko iz šale, naime preko tisuću integral zna napamet, što mu profesor iz matematike dr Mate Brčić Kostić zamjera, i odstranjuje sa sati vježbe. Zaljubljuje se i počinje pisati pjesme. Čita, poslje biblioteke X. 100. roman, recimo „Luna kralja ponoći“ i sličnog štiva, stnte pede, upada u Hegelovu „Fenomenologiju duha“. Jasno ne shvata ništa, ali uporno čita. Nakon diplomiranja, tehika ga više ne zanima. Zapošljava se ponovo u „Elektroremotu“ potom u „Žižu“ (Željeznička industrijska škola). Jedno vrijeme biva i njen vršilac dužnosti. Prelazi u MEŠC. Zatim u famozni, JOP ili ZOP, tko se tog otrova još seća. O toj „avanturi“ napisao je roman „Daleka zvona“. Ne smiruje se ni u romanu. Da li luta ili bježi od sebe i drugih, nije mu pojmljivo ni danas. Počinje se po nagovoru inih baviti novinarstvom, piše za „Glas ravnice“ glasilo DSHV-e. Jedno vrijeme biva i ravnatelj glasila. Postje dopisnik HINE i Radio Zagreba. I to u čupavim i oskudnim vremenima. Ne, ostaje ni tamo dugo. Nemirni, a na oko stloženi duh, goni ga da pokrene subotički dvotjednik „Žig“. List uspješno izlazi pet godina, a onda u maniri Voje Sekelja i list krahira, nema sredstava a dolazi i do zamora duhovnog i „materijalnog“ materijala.

Biva predsjednik „Dužijance“. Dugogodišnji je član predsjedništva „Bunjevačkog kola“ i jedan od nosioca ideje da se u naziv vrati probitan pridjev hrvatski. Odnosno da dobije izvorni naslov HKC „Bunjevačko kolo“. Sve ovo možda nije bitno, no imjući na umu vrijeme koje je za nama to ima i svoju dodtnu težinu.

Član je društva književnika Vojvodine i Društva književnika Republike Hrvatske.

Moglo bi se o njemu još dosta toga reći, no ni u preterivanju ne valja pretjerivati.

Piše i objavljuje po mnogim listovima i časopisima.

Do sada je objavio sljedeće knjige. Zbirke pjesam „Djetinjstvo“ 1972; „Sad znadeš sve“ 1979; „Poljubac izdaje“ 1988; „Rič fali“ 1991. Drugo izdanje XX. Roman „Daleka zvona“ 1983 i zbirku kritika „23 Kritike“ 1988.

Sadržaj

<i>Predgovor</i>	9
<i>Poglavlje prvo</i>	
Telefon	15
<i>Poglavlje drugo</i>	
Halo	23
<i>Poglavlje treće</i>	
Subotica	31
<i>Poglavlje četvrto</i>	
Sve je more u vodi	39
<i>Poglavlje peto</i>	
O žoharima	45
<i>Poglavlje šesto</i>	
Tramvaj	51
<i>Poglavlje sedmo</i>	
Kuća bića	57
<i>Poglavlje osmo</i>	
Dezodorator mržnje	63

<i>Poglavlje deveto</i>	
Berlinski zid	69
<i>Poglavlje deseto</i>	
Milosna Venera	79
<i>Poglavlje jedanaesto</i>	
Titanik	87
<i>Poglavlje dvanaesto</i>	
Mi	95
<i>Poglavlje trinaesto</i>	
Sudbina	101
<i>Poglavlje četrnaesto</i>	
Ja i luka	111
<i>Poglavlje petnaesto</i>	
Alekstida	133
<i>Recenzije</i>	
Pjevano-isprispovijedana egzistencijalna drama (Tomislav Žigmanov)	153
Zauvijek je najčešće opora, gorka riječ (Milovan Miković)	157
Vojislav Sekelj: Uzmi-dodaj (Petar Vukov)	161
 Vojislav Sekelj	
Curriculum vitae	167

THE

INTERNATIONAL
CONFERENCE
ON THE
HISTORY OF
THE
JEWISH PEOPLE

IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

AND
IN
HONOR OF
THE
FIFTY-THIRD
ANNIVERSARY
OF THE
FUNDING OF THE
STATE OF ISRAEL

CROATICA

BIBLIOTECA

ZKVH SUBOTICA